

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Kořeny skautingu a jejich význam pro aktuální skauting v ČR

Diplomová práce

Studijní program: N7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505T008 – Vychovatelství
Autor práce: **Bc. Veronika Horká**
Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Horká**
Osobní číslo: **P16000654**
Studijní program: **N7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Vychovatelství**
Název tématu: **Kořeny skautingu a jejich význam pro aktuální skauting v ČR**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle:

Vymezit kořeny skautingu na počátku 20. století v ČR a Evropě. Obsahová analýza hlavních programových témat skautského hnutí v ČR po roce 1990. Popis vývoje počtu skautských oddílů od 20. sto. do dnešní doby. srovnání programových cílů skautingu dříve a dnes.

Požadavky:

Obsahová a diskurzivní analýza doporučené literatury. Obsahová a programová analýza dobových časopisů Junák.

Metody:

Historicko-srovnávací a obsahová analýza časopisů Junák a doporučené literatury.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

1. BŘICHÁČEK, Václav. 2001. Junák na přelomu století 1990 až 2000. Praha: TDC. 80-86109-56-9 (brož.)
2. Experimentální skautská stezka : manuál pro vedoucí. metodická skupina NJ pro výchovný program. 2006. Praha : Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 80-86825-20-5.
3. SVOJSÍK, Antonín Benjamin. 1991. Základy junáctví: Návod pro výchovu české mládeže na základě systému sira R.Baden-Powella "Scouting" a za laskavého přispění četných odborníků. Praha: Nakladatelství Merkur. ISBN 80-7032-001-X.
4. ŠANTORA, Roman. 2012. Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu. Praha: Junák - TDC. ISBN 978-80-86825-72-4.
5. ŠANTORA, Roman. 2014. Skautský oddíl: 2. a 5. pražský oddíl Junáka - Jaroslav Foglar a Jaroslav Novák. 1913-2013. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR. ISBN 978-80-204-2896-7.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

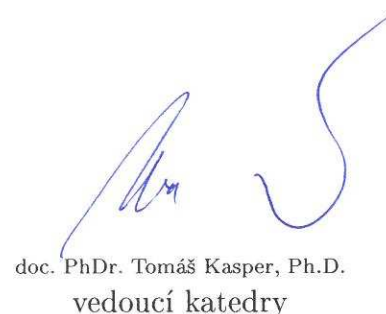
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání diplomové práce: **1. dubna 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **18. prosince 2018**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 20. června 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 28.6.2018

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Tomášovi Kasperovi, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, věcné připomínky a také za jeho podporu, rady a diskuze

Anotace

Inspirací pro sepsání této práce se stala myšlenka skautingu, která je pro mou práci s dětmi klíčová. Diplomová práce pojednává o kořenech skautingu a jejich výchovném působení na dnešní činovníky. Cílem bylo provést analýzu hlavních programových témat Junáka s bližším zaměřením na jeho vývoj po roce 1990. Zaměřuje se také na reakci skautingu z hlediska dobových problémů a tvorbu nového výchovného programu. Práce je zakončena porovnáním cílů skautingu minulých let a současnosti.

Klíčová slova

Skauting, Robert Baden-Powell, Antonín Benjamin Svojsík, Wadervögel, Junák, skautský slib, Nový výchovný program, skautská stezka, časopisy, kompetence, cíle skautingu

Annotation

The inspiration for writing this work became the idea of Scouting, which is for my work with children is crucial. This diploma thesis deals with the roots of scouting and its educational influence on today's children. The aim was to analyze the main program themes of Junák with a closer focus on its development after 1990. It also focuses on Scout's response to the development of the time and the creation of a new educational program. The work is completed by comparing Scout goals of past years and present.

Key words

Scouting, Robert Baden-Powell, Antonín Benjamin Svojsík, Wadervögel, Junák, Scout promise, A new educational program, Scout Trail, magazines, competence, goals of scouting

Obsah

1	Úvod	11
2	Kořeny skautingu v ČR a Evropě	13
2.1	Skauting podle Roberta Baden-Powella	14
2.1.1	Život a doba Roberta Baden-Powella	14
2.1.2	Scouting for boys (Skauting pro chlapce)	16
2.1.2.1	Skautský slib a skautský zákon	17
2.1.2.2	Skautské heslo, skautský odznak a znak, skautské znamení a pozdrav .	20
2.1.2.3	Družinová soustava	22
2.2	Historie skautingu u nás	23
2.2.1	Odlišnosti českého skautingu	27
2.2.2	Antonín Benjamin Svojsík	28
2.2.3	Junák a jeho původní výchovný program a cíle	29
2.3	Mládežnické spolky u německé mládeže v Československu.....	33
2.3.1	Hnutí Wadervögel (Stěhovaví ptáci)	34
2.3.1.1	Karel Metzner.....	35
2.3.2	Spolek Sudetoněmecký skaut	36
3	Junák po roce 1990 a obsahová analýza hlavních programových témat.....	38
3.1	Proměna přístupu k dětem a reakce skautské organizace	42
3.1.1	Morální vývoj dětí	50
3.1.2	Změny v pojetí výchovy	53
3.2	Změna skautského slibu.....	56
3.3	Poslání a metody Junáka	61
3.4	Nový výchovný program Junáka	67
3.4.1	Charta českého skautingu na počátku 21. století.....	69
3.4.2	Důvody zavedení nového programu.....	71
3.4.3	Výchovné nástroje v novém programu a jejich obsahová analýza.....	73
3.4.3.1	Skautská stezka	73

3.4.3.2	Svojsíkův závod	81
3.4.3.3	Skautské časopisy.....	85
3.4.4	Věkové skupiny a družinový systém	87
3.4.5	Kompetence v novém výchovném programu.....	91
4	Porovnání programových cílů skautingu dříve a dnes.....	95
4.1	Cíle skautingu v minulém století	95
4.2	Cíle skautingu dnes a strategie skautingu 2022	96
4.3	Porovnání programových cílů.....	99
5	Diskuze	101
6	Závěr.....	104
7	Zdroje	106
7.1	Knižní zdroje.....	106
7.2	Časopisy.....	108
7.3	Internetové zdroje	109

Seznam obrázků

Obrázek 1: Znak chlapeckého skautského hnutí dle Baden-Powella (Skaut,2003)	21
Obrázek 2: Skautský pozdrav (Skaut, 2003)	22
Obrázek 3: Skautské podání ruky (Skaut, 2003)	22
Obrázek 4: Stan s podsadou (Junák, 2008)	28
Obrázek 5: Šest oblastí nové skautské stezky (Žárská a kol, 2008, s. 23)	77
Obrázek 6: Porovnání starého a nového uspořádání věkových kategorií (Junák, 2008).....	88
Obrázek 7: Výchovné kategorie pro nový program (Žárská a Loucký, 2011, s.2)	88
Obrázek 8: Schéma oddílu s družinovým systémem (Kupka, 2005, s. 9).....	90
Obrázek 9: Přejchod od klíčových kompetencí k oblastem Skautské stezky (Junák, 2008)	94

Seznam použitých zkratek a symbolů

Charta – Charta českého skautingu na počátku 21. století

ISGF – International Scout and Guide Fellowship

Junák – Junák-svaz skautů a skautek ČR

RAP – Renewed Approach to Programme

WAGGGS – World Association of Girl Guides and Girl Scouts

WOSM – World Organization of the Scout Movement

1 Úvod

Skauting byl vždy významným výchovným hnutím, které během svého působení již ovlivnilo po celém světě již milióny lidí. Záhy po svém vzniku v Anglii se rozšířil po celém světě, a tedy i do českých zemí. Jde o celosvětové hnutí, jehož cílem je výchova dětí a mládeže. Jedná se o nepolitickou a dobrovolnickou organizaci, která je zároveň také celoživotním programem umožňujícím prožívat smysluplný život. Přístupný je pro všechny bez ohledu na jejich rasu, původ či náboženské vyznání. Vychází z principů, metod a cílů založených na myšlenkách E. T. Setona a R. Baden-Powella. V českých zemích se vyvíjel, i když s několika nucenými přestávkami, až dodnes jako organizace nesoucí jméno Junák, s několika obměnami tohoto názvu. Čeští skauti si na počátku nového století uvědomují, že k uplatnění se v moderní době a dostání původní skautské myšlenky je nutné provést zásadní změny v jejich programu.

V diplomové práci se této proměně blíže věnujeme a pokusíme se zaměřit na prvotní impulsy, které tomu předcházely, a následně i na průběh změny vedoucí až k Novému výchovnému programu. V současnosti je skautský oddíl, vedle školy a rodiny, důležitou organizací hrající významnou roli ve výchově dětí. Což představuje jeden z důvodů, proč se skautskému programu blíže věnovat. Tato práce má teoretickou povahu, hlavním cílem je vymezení kořenů skautingu v Evropě a Českých zemích, dále analýza vývoje a programových témat Junáka po roce 1990 za použití dobových skautských časopisů a následně porovnání programových cílů Junáka v minulých letech a dnes.

Diplomová práce v první části obsahuje podrobný popis počátku skautingu v Evropě se zaměřením na Baden-Powella a jeho v podstatě neměnné zásady skautingu, na kterých nynější skautské hnutí stojí. Jde například o skautské programy, které pracují s prvky činnostního učení a zážitku. Blíže se věnujeme také historii českého skautingu a jeho zakladateli Antonínu Benjamínu Svojsíkovi. Poukážeme zde na zajímavé odlišnosti českého skautingu. Závěr první kapitoly je věnován mládežnickým spolkům německé mládeže v Československu. Krátce zde popisujeme dva spolky, a to Sudetoněmecký skaut a hnutí Wadervögel. Tuto podkapitolu sem začleňujeme i z důvodu historie Liberecka se kterou je spjatá.

Druhá část práce obsahuje rozsáhlý popis a následnou analýzu Junáka po roce 1990. Nejdříve zde v několika podkapitolách rozebereme změny v pojetí výchovy, morální vývoj dětí a krizi společnosti, což je provázané s proměnou přístupu k dětem a následnou reakcí Junáka, kterou zde také zmíníme. Na reflexi vývoje doby navážeme Novým výchovným

programem českého skautingu. Podrobně se podíváme na základní důvody zavedení Nového programu. K tomu tématu se také zaměříme na Chartu českého skautingu na počátku 21. století, která je prvním návrhem Nového výchovného programu. Do tohoto výchovného programu nahlédneme blíže a zjistíme, jaké má výchovné cíle a jak se je snaží naplňovat. S tím souvisí používané výchovné nástroje, ty nejdůležitější z nich si uvedeme. Jde o Skautskou stezku, Svojsíkův závod a skautské časopisy, které se staly hlavním zdrojem, ze kterých jsme v této práci čerpali. Výchovný program je také úzce spojen s věkovými skupinami a družinovým systémem. Tomuto tématu věnujeme také určitou část, přímo se zaměříme na jejich propojení s programem. V závěru druhé kapitoly se zaměříme na rozvoj Klíčových kompetencí skrze skautskou výchovu a ukážeme si zde jejich propojení se stezkou.

Další část diplomové práce porovnává programové cíle skautingu v minulých letech a dnes. Postupně zde představíme cíle českého skautingu z let 1994 a provedeme komparaci s cíli definovanými ve stanovách Junáka z roku 2014. Zároveň se budeme krátce věnovat také tématu strategie Junáka do roku 2022 a třem hlavním myšlenkám o které Junák, dle tohoto dokumentu, usiluje. Celou práci a poznatky z komparací shrneme v závěrečné diskuzi, kde se znovu zamyslíme nad pilíři skautingu a rysy výchovné činnosti.

Zdrojem pro pochopení výše nastíněných témat jsou výchovné metodiky a teoretické příručky zpracované přímo organizací Junák. Dále jsou cenným zdrojem informací také skautské časopisy, které vycházely pravidelně od založení českého skautingu, kromě dob, kdy byl skauting u nás potlačen. Při porovnávání nového výchovného programu, slibu, poslání a cílů byly využity mimo jiné také historické dokumenty.

2 Kořeny skautingu v ČR a Evropě

Hlavním cílem této kapitoly je seznámit čtenáře s tím, co je skauting, o čem toto hnutí je a jak vznikalo. Také zde popíšeme, kam až sahají jeho kořeny jak v Evropě, tak i u nás. Zaměříme se také na několik významných osobností skautingu, jako je například Robert Baden-Powell a Antonín Benjamin Svojsík, dále se budeme také věnovat mládežnickým spolkům u německé mládeže a hnutí Wadervögel. V této diplomové práci se nebudeme zabývat americkou větví skautingu, tedy ani zakladatelem woodcrafterského hnutí Ernestem Thompsonem Setonem, zaměříme se pouze na Evropu.

Jestliže chceme najít kořeny skautingu, původ jeho idejí a tradic, ze kterých celé toto hnutí vychází, musíme se zaměřit na jejich konkrétní obsah a výchovnou metodiku. Pokud budeme hledat, odkud toto bylo čerpáno, objevíme dva hlavní zdroje skautingu.

Prvním zdrojem a zároveň základním zdrojem je nejspíše západní křesťanská hodnotová a myšlenková tradice. I když skauting můžeme definovat jako nezávislou organizaci, nemůžeme zapomínat, že jeho hodnotová a myšlenková podstata je v jádru křesťanská. Jde o hodnoty, jako jsou uznání lidské svobody a důstojnosti, vědomí povinnosti k mravnímu řádu, snaha o nezištnou pomoc druhým a individuální odpovědnost.

Za druhý zdroj, který je ovšem neodmyslitelně spjatý s prvním, je považováno klasické tradiční pojetí výchovy včetně mravní a sociální výchovy jako rozvoje základních přirozených schopností člověka. Skauting se navrácí ke staré, platónsko-aristotelsko-křesťanské etice přirozeného zákona a z ní vyplývající metody přirozené výchovy, kterou dokázal dále rozvinout a přizpůsobit době. Základy výchovy čerpají hlavně z kalokagathia, tedy ze zásady harmonie tělesných a duchovních hodnot. (Skaut 2003).

První počátky skautingu jako takového můžeme zaznamenat již od roku 1907 a během té doby si i přes různé překážky vytvořil silné kořeny. Hlavně díky své metodice, která se opírá o systém pravidel obsažených ve skautském slibu a jejich zákoně, se skautingu podařilo udržet až do dnešní doby. Dokonce i přes to, že na našem území byla snaha třikrát o jeho násilné potlačení, a to během druhé světové války, pak v 50. a 60. letech 20. století a nakonec v letech 70. a 80. 20. století. Ani jednou se však nepodařilo zabránit ilegální činnosti skautů. U nás jsou považováni z hlediska utváření tohoto hnutí za jeho zakladatele Ernest Thompson Seton a Robert Baden-Powell. Oba se v pohledu na výchovu mládeže v dílčích cílech shodovali, avšak jejich názory se rozcházely, pokud šlo o pojetí a metody výchovy. (Břicháček, 2001, s. 4-9)

Skautské hnutí je nepolitické dobrovolné výchovné hnutí, ale zároveň je i celoživotním programem umožňujícím prožít smysluplný život bez ohledu na věk. Skautské hnutí je přístupné všem bez ohledu na původ, rasu, nebo náboženské vyznání. Vychází z cílů, principů a metod založených na myšlenkách E. T. Setona a R. Baden-Powella.

Jde o celosvětové hnutí, jehož hlavním cílem je výchova a sebevýchova dětí a mládeže. Jeho členové si říkají skauti. (Skauting 2018)

Posláním skautingu je podporovat rozvoj osobnosti dětí a mládeže, jejich duchovních, mravních, sociálních, intelektuálních a tělesných schopností. Cílem hnutí je připravenost skauta plnit povinnosti k sobě samému, bližním, přírodě, vlasti a celému lidskému společenství. (Šantora, 2012, s. 14-17)

Skauting se ve své podstatě snaží navrátit člověka k přírodě, ale zároveň udržet kulturní úroveň. Usiluje tedy o to, aby byl rytmus našeho života v dokonalém souladu s rytmem přírody a aby naše kultura byla jejím spojencem. (Šimánek, 1946, s. 16)

Samotné slovo „scout“ znamená zvěd, stopař. Pokud výraz přeložíme volně, tak znamená ten, který pátrá nebo hledá. Z historie můžeme vědět, že scoti byli mladí vybraní vojáci anglického koloniálního důstojníka Roberta Baden-Powella, kteří spolu s ním bojovali ve válkách na území Afriky. Stopovat, skrývat se a nepozorovaně si navzájem předávat zprávy bylo také jedním z nejdůležitějších úkolů těchto mladých mužů. Byla pro ně typická fyzická zdatnost, bystrý úsudek, spolehlivost, samostatnost a bezvadná kázeň. R. Baden-Powell pro ně v roce 1899 napsal příručku „Aids to scouting“ (Pokyny pro průzkum, zvědy). (Nosek a kol., 1994).

2.1 Skauting podle Roberta Baden-Powella

Byla to právě příručka Aids to scouting, kterou napsal Robert Baden-Powell, která odstartovala počátek skautingu jako takového. V této podkapitole přiblížíme život R. Baden-Powella a okolnosti, které ho vedly k napsání další publikace určené přímo pro chlapce a zabývající se jejich výchovou. Popíšeme skauting pro chlapce tak, jak ho viděl právě Baden-Powell, a zaměříme se na skautský zákon.

2.1.1 Život a doba Roberta Baden-Powella

Sir Robert Baden-Powell se narodil 22. února roku 1857 v Londýně v Anglii a zemřel 8. ledna 1941 v Nyeri v Keňi. Mezi skauty byl známý pouze jako Bí. Pí. Byl to britský

generál, který se proslavil úspěšnou obranou jihoafrického Mafekingu. Bylo mu uděleno několik významných britských vyznamenání a řádů. Roku 1929 dostal dokonce i nejvyšší státní vyznamenání Československa, a to řád Bílého lva, který mu předal Jan Masaryk na třetí světové skautské jamboree¹ v Londýně.

Jak už bylo řečeno, v roce 1899 napsal příručku pro výcvik kadetů, průzkumníků a zvědů -Aids to Scouting. Ještě tentýž rok vypukla válka v Africe a Baden-Powell musel bránit malou pevnost s názvem Mafeking, kde měl k dispozici pouze dva tisíce vojáků a dobrovolníků. Dokázal odolávat 217 dnů čtyřnásobné přesile a pevnost ubránil. V průběhu bránění Baden-Powell sestavil zvláštní jednotku 18letých chlapců vedenou jedním z jejich vrstevníků. Tito mladíci rozvázali důležité zprávy, zásoby, municí a zbraně a pomáhali raněným. Velmi se ve službě osvědčili a jejich úsilí nezklamalo projevenou důvěrou, ukázněností a pocitem zodpovědnosti silně zapůsobil na velitele Mafekingu. Zde se pravděpodobně zrodila i myšlenka družinové výchovy, protože chlapci plnili své úkoly (jako spojky, zásobování apod.) v malých skupinkách velmi svědomitě. Možná i z toho důvodu se R. Baden-Powell rozhodl věnovat v budoucnu práci s mládeží. (Šantora, 2012, s. 14-16)

Po prolomení blokády se Baden-Powell dozvěděl, že chlapci jeho příručku Aids to Scouting využívají jako návod k trávení volného času. Touto informací ale nebyl nijak nadšen, spíše naopak, protože příručka měla za cíl vychovat z kadetů dobré vojáky. Baden-Powell byl přesvědčen, že kluci mají být vychováváni hlavně pro mírový život, aby se stali odpovědnými občany a dobrými lidmi. Proto se rozhodl příručku přepracovat tak, aby vedla mládež co možná nejlepším směrem. Bohužel trvalo několik let, než tuto myšlenku uskutečnil. (Nosek a kol., 1994)

Poté, co Baden-Powell napsal své názory na výchovu chlapců, dal ji k dispozici chlapecké polovojskové katolické organizaci Boy's Brigade. Vedení této organizace však nabídku nepřijala. Právě proto se v roce 1907 rozhodl Baden-Powell jít vlastní cestou, aby si ověřil své nápady v praxi.

V témže roce pak uspořádal experimentální tábor na jihoanglickém ostrůvku Brown-sea. S několika přáteli a dvaceti chlapci plánoval týden táboření pod stany, nadšení chlapců však táboření protáhlo na deset dní. Baden-Powell zde uplatnil řadu základních prvků skautingu. Rozdělil chlapce do hlídek po pěti s názvy: Býci, Kolihy, Havrani a Vlci.

---

¹ Jamboree je velké skautské setkání pořádané na národní nebo mezinárodní úrovni. První světové skautské jamboree proběhlo roku 1920 ve Velké Británii. Od té doby proběhlo celkem 23 celosvětových jamboree v různých zemích světa, a to každé 4 roky (až na výjimky). Hlavním smyslem jamboree je poznávání lidí různých národností, kultur, jazyků a náboženství a je to velká příležitost pro skauty, jak poznat spoustu nových přátel, mnohdy na celý život.

Každá hlídka měla svůj stan a svého rádce, který dostal vlajku s hlavou totemového zvířete. Každá skupina také měla přiřazenou barvu a stužka dané barvy na rameni označovala příslušnost ke skupině. Položil zde tedy „metodický základ k nejdůležitější výchovné jednotce ve skautingu - družině“. (Nosek a kol., 1994, str. 6) Táborový program byl tvořen tábořením, první pomocí, pozorováním přírody, rytířskostí, vlastenectvím a hrami. Právě tímto okamžikem v roce 1907 se začaly psát dějiny skautingu. (Šantora, 2012, s. 14-17)

V následující podkapitole se blíže zaměříme na Skauting pro chlapce, jak ho vytvořil sám Baden-Powell, a hlavně na knihu, která položila základy skautingu.

2.1.2 Scouting for boys (Skauting pro chlapce)

Roberta Baden-Powella úspěch tábora podnítil k pokračování tohoto projektu a dopsal rukopis knihy Scouting for boys. Příručka začala vycházet v lednu 1908 nejdříve jako šest sešitů, které i sám ilustroval. Lehce přepracované je pak vydal poprvé jako knihu téhož roku v květnu. V této knize Baden-Powell nabízel chlapcům skautský program, a to tak přístupně a srozumitelně, že si hned získala velkou oblibu. Knihu neustále vylepšoval a upravoval až do roku 1946, kdy padlo rozhodnutí Skauting pro chlapce vydat v „jednou provždy“ konečném znění. Toto vydání obsahovalo také skautský slib a skautský zákon, kterému se budeme věnovat později. Je členěno do devíti základních hlav, tzv. kapitol, přičemž každá hlava popisuje danou část skautského života. (Baden-Powell, 2009, s. 3-7)

O podporu své knihy se Baden-Powell poprvé postaral hned v lednu díky tematické přednášce ve dvoraně londýnského Birkenheadu. Tato akce měla takový úspěch, že vyvrcholila zrodem skautské organizace, kdy B.-P. veřejně vyhlásil založení skautského hnutí. Vznikla tak první skautská organizace s názvem Boy Scout.

V září, o rok později, B.-P. svolal celonárodní setkání skautů, aby zjistil, jaký ohlas má skauting mezi chlapci. K jeho ohromení reagovalo více než 10 000 chlapců, a dokonce i několik skupinek dívek. Na tuto situaci B.-P. reagoval a zhruba načrtl program dívčího hnutí. Dívčího skautského hnutí se pak ujala jeho sestra Agnes a neslo název Girl Guides Association.

Chlapce a dívky nespojovaly pouze vnější znaky jako byl kroj, odznak kompasové lilie jako symbol správného směru cesty nebo pozdrav, ale hlavně ty vnitřní, které byly a jsou pokládány za důležitější, a to: dodržování skautského slibu, zákona a hesla, tedy nějakých skautských ideálů. Baden-Powell se pokusil využít přirozenosti dětí, jejich zájmů a přání, nabídl jim proto společný program, hry a práci v přírodě, a to vše v malých skupinkách, kde

mohly nalézat nové přátele. Skauting si dal za cíl rozvíjet schopnosti a dovednosti chlapců a dívek a vytvářet z nich morální a charakterní osobnosti. (Šantora, 2012, s. 15-17)

V srpnu 1924 v Kodani bylo na konání Mezinárodní skautské konferenci přijato toto rozhodnutí:

„Mezinárodní skautská konference vyhlašuje, že skautské hnutí je hnutím národní, mezinárodní a světové povahy a jeho snahou je každému jednotlivému národu a celému světu zabezpečit tělesně, mravně a duchovně silnou mládež. Je národní, protože se prostřednictvím svých národních organizací zaměřuje na výchovu užitečných a zdravých občanů. Je mezinárodní, neboť ve skautském bratrstvu neplatí žádné národnostní překážky. Je světové, protože spočívá na bratrství skautů celého světa, všech národů, tříd a vyznání. Snahou Skautského hnutí není oslabovat, nýbrž naopak podporovat osobní náboženské přesvědčení. Skautský zákon vyžaduje, aby každý skaut pravdivě a upřímně vyznával svoje náboženství, a při smíšených setkáních politika hnutí zakazuje jakoukoli sektářskou propagaci.“ (Baden-Powell, 2009, s. 5)

Velmi často se Baden-Powellovi křivdí tím, že prý zaváděl skauting příliš vojenský a že za lásku k přírodě může vděčit skauting hlavně americké větvi a E. T. Setonovi. Nejedná se o pravdivé tvrzení, protože i když byl Baden-Powell byl vojákem, sám miloval přírodu a ve svém základním díle to několikrát zdůrazňuje. Pořadové cvičení, za které je kritizován, popisuje jen na několika málo stránkách. Jako vojenský můžeme brát sice také požadavek kázně ke své zemi, společnosti a vůči sobě, ale vždy záleží na pohledu toho, kdo jeho dílo četl. Sám B.-P. v závěru první knihy píše:

„Skauting je skvělá hra, když se do ní pustíme a uchopíme ji se skutečným nadšením. Tak jako při jiných hrách zjistíte, že budete-li ji hrát, dodá vám sílu tělesnou, rozumovou a duševní. Avšak mějte na paměti! Je to hra pro volnou přírodu, pod širé nebe, a tak, kdykoli k tomu budete mít příležitost, jděte do přírody.“ (Baden-Powell, 2009, s. 4)

2.1.2.1 Skautský slib a skautský zákon

Zde se pokusíme přiblížit skautský zákon a skautský slib dle Baden-Powella. Zamysleme se, zda skautský zákon a skautský slib je v dnešní době stále aktuální a zda se podle něj dá řídit.

Jednou z nejzákladnějších charakteristik skautingu je Skautský slib. Jeho složením se člověk stává plnohodnotným skautem. Ve znění slibu jsou vyjádřeny základní ideje skautingu, tedy principy povinnosti k Bohu, sobě samému a bližním. (Skaut, 2003)

Skautský slib se v průběhu let, a také v závislosti na daných zemích, lehce pozměňoval, ale původní znění Skautského slibu dle Baden-Powella, uvedený v knize *Skauting pro chlapce*, je toto:

„Slibuji na svou čest, že se vynasnažím ze všech sil plnit povinnosti vůči Bohu a královně, pomáhat jiným lidem v každé době, dodržovat skautský zákon.“ (Baden-Powell, 2009, s. 9)

S mírnou obměnou se Skautský slib používá stále, dnes se vypouští část o povinnosti vůči Bohu, jinak je tento slib stále aktuální. Blíže se budeme věnovat Skautskému slibu u nás v následující kapitole týkající se českého skautingu.

Dodržovat skautský zákon je povinností každého skauta i dnes. Tento zákon obsahuje deset základních bodů, tak, jak je sepsal B.-P. I dnes je tento skautský zákon z velké části aktuální a upravuje se pouze reakcí na dobu a společnost, ve které je uplatňován.

Zde se pokusíme popsat a charakterizovat skautský zákon v deseti bodech, dle Roberta Baden-Powella.

a) Na skautskou čest je možné se spolehnout.

Tento bod znamená, že pokud skaut řekne: „Na mou čest, je to tak.“ jde o nejzávažnější slib, jaký může dát. Stejně tak, pokud řekne starší skaut jinému: „Věřím ti na tvou čest, že to vykonáš.“ Skaut je povinen daný pokyn vykonat tak dobře, jak jen dovede a nesmí dopustit, aby ho cokoliv od toho odvrátilo.

Pokud skaut zneváží svoji čest nějakou lží nebo nesplní nějakou povinnost, může mu být nařízeno vrátit skautský odznak a už jej nikdy nebude smět nosit. Pokud by se jednalo o závažnou lež, může být i vyloučen ze skautského středu.

b) Skaut je loajální vůči královně, své zemi, svým vůdcům, svým rodičům, svým zaměstnavatelům a ostatním představeným.

Skaut musí stát po jejich boku v dobrém i zlém proti každému, kdo je jejich nepřitelem a nebo proti tomu kdo je pomlouvá.

Tento bod skautského zákona je dle mého trochu nešťastně formulován a může být špatně pochopen. Mělo by jít o to, mít všechny kolem sebe v úctě a vždy se zastat a podpořit toho, komu je ubližováno či se mu děje bezpráví. Důležité je zde jednat fěr, neškodit a hlavně nikdy nezradit. Tento bod lze pochopit jako slepou oddanost vůdcům, což je špatně, tak tento bod skautského zákona nikdy myšlen nebyl.

c) Skaut je užitečný a pomáhá jiným.

Jde o povinnost, kterou by měl mít skaut na prvním místě i za cenu toho, že by se musel vzdát svého pohodlí, požitku anebo bezpečnosti. Pokud skaut neví, jak se rozhodnout, měl by si položit otázku: „Co je moje povinnost?“ či „Co je nejlepší pro druhé?“ a to pak učinit. Měl by být neustále připraven zachránit lidský život nebo pomoci zraněným, skaut tedy musí ovládat první pomoc. Ze všech sil by se měl také snažit vykonat alespoň jeden dobrý skutek za den.

d) Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta – bez ohledu na jeho národnost, třídní původ anebo jeho víru.

Znamená to, že při setkání s jiným skautem či jakýmkoliv jiným člověkem s ním musí mluvit a dle svých možností mu pomáhat – ať jde o plnění povinností, kterou zrovna vykonává či poskytnutí jídla nebo čehokoliv jiného, co bude potřebovat.

Skaut se také nesmí nikdy chovat sobecky, musí brát druhé takové, jací jsou a hledat v nich to nejlepší.

V tomto bodě lze vidět počátek multikulturní výchovy a snahu o potlačování rasových či náboženských nenávistí. Jde o něco, co je čím dál více aktuální a je důležité na tento bod nezapomínat.

e) Skaut je zdvořilý.

Skaut má být zdvořilý a chovat se slušně ke všem, ale hlavně k ženám a dětem, starým lidem a osobám, které jsou jakkoliv znevýhodněny.

Zajímavé je, že dle skautského zákona skaut za svou pomoc a slušné chování nesmí přijímat odměnu.

f) Skaut je přítelem zvířat.

V tomto bodě jde o to, že skaut by neměl zabíjet zvířata zbytečně, ale měl by je co možná nejvíce uchránit před bolestí, protože se jedná také o Boží tvory.

Zvíře může skaut zabít pouze pro potravu nebo v sebeobraně. Domnívám se, že další přípustné zabíjení by mohlo být, pokud tím ulevíme trpícímu zvířeti, které nemá šanci na vyléčení.

g) Skaut uposlechne bez námitek nařízení rodičů, družinového rádce či skautského vůdce.

Musí uposlechnout i v případě, že rozkaz, který dostal, se mu nelíbí. Rozkaz musí vykonat okamžitě, protože to je jeho povinnost – jde o věc kázně.

Důležité ale je, že po jeho vykonání může přijít a vznést proti danému rozkazu námitky. Následně lze skrze diskuzi problém či námitky vyřešit a dojít ke shodě.

h) Skaut se usmívá a při všech obtížích si hvízdá.

Pokud skaut dostane rozkaz, musí ho vykonat rychle a s radostí, nikdy ne pomalu a bez nadšení k práci. Nikdy by si neměl stěžovat na těžkosti ani naříkat nad povinnostmi či reptat. Ke všem věcem by měl přistupovat optimisticky a s odhodláním vše zvládnout. Pokud by se skautovi něco nedařilo, neměl by se rozčilovat, ale zvládnout situaci s úsměvem na tváři.

i) Skaut je hospodárný.

Mělo by to znamenat, že se skaut bude snažit šetřit každou korunu a spořit si na možné období, kdy bude potřebovat peníze, např. pokud by se ocitl bez práce nebo v jakékoliv jiné situaci, kdy bude nečekaně potřebovat finanční obnos. Hlavním důvodem by mělo být to, aby v tomto období nebyl břemenem pro ostatní nebo aby mohl pomoci druhým, pokud by to bylo potřeba.

j) Skaut je čistý v myšlenkách, slovech a skutcích.

Skaut se dle tohoto bodu dívá svrchu na lidi, kteří sprostě nadávají, nepodlehne pokušení, ani o něm nemluví, ani na ně nemyslí a neudělá nic nesprávného. Skaut je čistý, má čistou mysl a je mužný. (Baden-Powell, 2009, s. 9-10)

V další podkapitole krátce zmíníme skautské heslo, odznak a znak, znamení a pozdrav v podobě, jakou jim dal Baden-Powell. Toto spolu se slibem a zákonem tvoří podstatu skautingu a i dnešní skauting se o tyto základy stále opírá.

2.1.2.2 Skautské heslo, skautský odznak a znak, skautské znamení a pozdrav

Zde se pokusíme pouze o krátké seznámení s dalšími symboly skautingu dle B.-P. Nejdříve si vysvětlíme, co znamená skautské heslo, podíváme se na symboliku skautského odznaku a na závěr popíšeme skautské znamení a pozdrav.

Skautské heslo zní:

„*Bud' připraven*“ (Baden-Powell, 2009, s. 29)

Toto heslo znamená, že skaut je vždycky duší i tělem hotov vykonávat svou povinnost dle skautského slibu a skautského zákona.

„*Bud' připraven duševně tím, že ses sám tak ukáznil, abys uposlechl každý rozkaz, a také tím, že jsi předem promyslel jakoukoli nehodu či situaci, k níž by mohlo dojít, takže budeš schopen a ochoten vykonat v pravý okamžik to, co je třeba.*

Bud' připraven tělesně tím, že se vycvičíš na člověka silného aktivního a schopného vykonat v pravý okamžik to správné a vykonáš to.“ (Baden-Powell, 2009, s. 29)

Jak zmiňuje i Baden-Powell, skaut nemá být pouze zábavou, ale dosti toho také od daného člověka vyžaduje. Skautské heslo úzce navazuje na skautský slib a velmi se odráží také ve skautském odznaku a znaku.

Obrázek 1: Znak chlapeckého skautského hnutí dle Baden-Powella (Skaut, 2003)

Skautským odznakem je hrot šípu, který na mapě či na kompasu označuje sever.² Skaut by jej měl nosit, protože ukazuje vždy správný směr a zároveň míří vzhůru. Odznak symbolizuje správnou cestu, jak nejlépe konat svou povinnost a pomáhat druhým. Tři cípy, které na odznaku jsou, mají neustále připomínat tři základní body skautského slibu. Pod hlavicí šípu můžeme najít stuhu, na které je skautské heslo. Z této stuhy pak visí zauzlené lanko, které má připomínat, že každý den by měl skaut někomu prokázat dobrý skutek.

(Baden-Powell, 2009, s. 29)

Znakem chlapeckého skautského hnutí, který navrhl Baden-Powell, byla přepásaná heraldická lilie doplněná kompasovou střílkou ukazující na sever ("fleur de lys"), která představuje pro skauting významnou symboliku i dnes a vyháží částečně z původního odznaku. Lilie má symbolizovat hlavně čistotu, a to čistotu v myšlení, skutcích a slovech. Odkazuje tak na desátý bod skautského zákona. Zároveň je ale také symbolem správného směru, má skautům připomínat, že k cíli vede pouze přímá cesta a jakékoliv pokusy překážky obejít skauta vrací zpět. Z této obecné skautské lilie dnes vychází nesčetný počet různých znaků skautských organizací. (Skaut, 2003)

² Takto byl první skautský odznak vyobrazen a popsán v roce 1908 v knize Scouting for boys, tehdy šlo o hlavici šípu, později byl zaměněn za lilii. (Šantora, 2012, s. 30)

V závěru této podkapitoly se ještě zaměříme na skautský pozdrav a podání ruky, které je u skautů specifické.

Obrázek 2: Skautský pozdrav (Skaut, 2003)

Skautský pozdrav se používá především jako způsob projevení úcty. Používá se například při vztyčování vlajky nebo jako formální pozdrav mezi skauty. Při skautském pozdravu skaut musí zvednout pravou ruku tak, že palec překrývá malíček a ostatní tři prsty jsou vztyčeny, dlaň se natáčí směrem od sebe. Skautský pozdrav můžeme vysvětlit následovně. Tři vztyčené prsty znázorňují tři body původního skautského slibu. Palec, který překrývá malíček má symbolizovat zásady, že silnější chrání slabšího. Kruh, který vznikne spojením malíčku a palce pak symbolizuje celosvětové skautské bratrství.

Podání ruky je u skautů specifické tím, že si podávají levou ruku, navíc při podání ruky odtáhnou malíček od ostatních prstů, takže dojde k zaklesnutí malíčků do sebe. Stejně jako při pozdravu tu tři prsty symbolizují skautský slib. Ale proč se podává levá ruka? Jde o význam z dob rytířství, o které se Baden-Powell při tvorbě skautingu opíral. V těchto dobách rytíři v pravé ruce drželi meč, napřažená pravice znamenala tedy „Nemám zbraň, můžeš mi věřit.“ Ale v levici drželi štít, a tedy vztažení levé ruky znamenalo: „Nijak se nechráním, věřím ti.“ Levá ruky tedy symbolizuje víru v druhé. (Skaut, 2003; Šantora, 2012, s. 16)

Obrázek 3: Skautské podání ruky (Skaut, 2003)

Než se posuneme k historii skautingu u nás, zmíníme se ještě o družinové soustavě, která je dalším základním prvkem skautingu.

2.1.2.3 Družinová soustava

Právě družinový systém je základem organizace skautingu. Jde o originální skautskou výchovu spočívající v rozdělení oddílů do malých, maximálně osmičlenných skupin vedených jedním z chlapců, který se stává rádcem. Tyto skupiny si samy realizují vlastní činnost, při které vůdce oddílu určuje pouze rámcový program, konkrétní realizace se přenechává rádcovi.

Hlavním cílem družinové soustavy dle Baden-Powella je svěřit skutečnou odpovědnost co největšímu počtu chlapců. To pak každého z nich mělo vést k osobní odpovědnosti za úspěch družiny. Následně je tak také každá družina je tak vedena k poznání, že má určitou odpovědnost za úspěch oddílu. Skrze družinový systém se skauti učí, že mají hodně co říci k tomu, co jejich oddíl podniká a jak funguje. (Skaut, 2003; Baden-Powell 2009, s. 35)

Tímto bychom rádi ukončili podkapitulu týkající se počátků skautingu v Evropě, hlavně ve Velké Británii, a přesunuli se k historii skautingu u nás. Zaměříme se na Benjamina Svojsíka a na rozdíly v historii českého skautingu oproti skautingu, jak ho vytvořil Baden-Powell.

2.2 Historie skautingu u nás

Myšlenka skautingu se do Čech dostala v roce 1911 díky profesorovi Antonínu Svojsíkovi, kterého inspirovala návštěva Anglie a setkání se skauty pod vedením Baden-Powella. A byl to právě Antonín Benjamin Svojsík, kdo založil první český skautský oddíl. Rok po návštěvě Anglie se pořádal první skautský tábor u myslivny Vorlovna pod hradem Lipnicí, také v tomto roce Svojsík vydal knihu Základy Junáctví, kde popisuje svoji představu českého skautingu. Svojsík ale na rozdíl od Baden-Powella přizval k tvorbě knihy množství odborníků z různých oblastí, takže kniha je vlastně takovým sborníkem článků zabývajících se různými aspekty skautingu, jak z teoretické stránky, tak i z praktické stránky. Zajímavé je, že u kolébky českého skautingu stáli pedagogové, na rozdíl od okolních zemí, kde skauting zakládali spíše vojenští činitelé. Nikdy nemělo jít pouze o rozšíření tělesné výchovy, ale o zcela nový zásadní systém výchovy mládeže. Za zmínku také stojí, že ve stejný čas, kdy pořádal tábor pro chlapce Svojsík, spisovatelka Popelka Biliánová uskutečnila jako první u Prahy také prázdninový pobyt pro dívky založený na zásadách skautingu. Dokonce v roce 1914 vydala publikaci O dívčím skautingu.

Významný je i rok 1914, kdy byl založen spolek Junák-Český skaut. Tento spolek vznikl jako reakce na neúspěšný pokus realizace skautských myšlenek a metod v organizaci Sokol.

V listopadu 1914 se na schůzi Junáka rozhodlo o vydávání časopisu s názvem Junák. Významným bodem byla i úvaha o dívčím skautingu. V prosinci roku 1915 konečně vyšlo první dvojčíslo časopisu Junák. Časopis byl měsíčníkem a určen byl mládeži i dospělým. Tento časopis vycházel vždy, když existovala skautská organizace. Tentýž rok byl také

oficiálně založen dívčí skauting, cíle a organizace pak byly blíže popsány v prvním dvojčísle Junáka.

„Bylo rozhodnuto jednomyslně vybuodovali skautskou organisaci dívčí v rámci spolku »Junák – český skaut« a to tím způsobem, že pro technické otázky zřízen bude samostatný sbor vedoucích, do něhož výbor spolku »Junák – český skaut« by delegoval své zástupce, V ústředním výboru vyhražena naopak zase tři místa zástupkyním dívčího odboru. Cílem dívčího skautství má býti povznesení fysických i morálních sil české ženy prostředky příbuznými skautingu chlapeckému. Zejména jest to: co nejčastější pohyb v přírodě, turistika a s tím spojená cvičení orientační, pozorování přírody, pěstování květin apod., táboření v příhodném okolí, kuchaření, práce ruční, řemeslné, tělocvik, sporty v rozsahu a formě vhodné, zdravotně, abstinence od lihových nápojů, první pomoc, ošetřování nemocných, péče o děti, jejich výživa a choroby atd. a k tomu cíli vhodná organisace a formy vnější. K projednání podrobností organizačních a k podání návrhů ohledně programu výchovného zvoleno komité, v němž zasedají sl, dr, Berkovcová, pí Bilianová, sl. Holešovská, sl, MUC, Adamová, sl, PhC. Štěpánová, sl, Jarešová, sl, Mosová, sl, Mildschützová a pp, Dr, Klika, prof. Roubal, Svojsík a Jelen.“ (Junák, 1-2, 1915, s.17-18)

Český skauting už od svého počátku ale nebyl jednotný a mimo Svojsíka zde bylo několik dalších osobností, které u nás propagovali myšlenky skautingu. Proto na našem území vzniklo několik skautských organizací. V období před vznikem Československa u nás existovaly ještě dva další skautské spolky, a to Psohlavci vedení Janem Hořejším a Děti Živěny pod vedením Miloše Seiferta. I přes to je ale za zakladatele českého skautingu považován A. B. Svojsík a jako k takovému se k němu dnes hlásí všechny české skautské organizace.

Jedno z nejlepších období pro český skauting nastalo po vzniku Československé republiky. Významný je zde rok 1919, kdy se několik samostatných skautských organizací včetně Junáka sjednotilo do Svazu junáků-skautů RČS, kde se náčelníkem stal Antonín Svojsík. Zůstalo zde ale několik skautských organizací, které do Svazu nevstoupily. Šlo například o Skauty volnosti, kteří vyznávali myšlenky lesní moudrosti a socialismu, pak Spartakovi skauti práce, kde šlo o komunistický skauting, mezi další patřili ortodoxní Baden-Powellovští skauti a samostatní také zůstali i Psohlavci³, kteří se později stali základem české Ligy lesní moudrosti.

---

³ Česká skautská organizace Psohlavci se stala první woodcrafterskou organizací v Evropě uznanou E. Setonem.

Během prvorepublikového období se skauting těšil velké oblibě a respektu. Skautingu se věnovalo velké množství nyní slavných osob.

Vinou nepříznivé politické situace v roce 1938 a také snahou čelit nacistickému ohrožení republiky došlo k zániku Svazu junáků-skautů. Následně došlo ke sloučení veškerých skautských organizací v Československu do jednoho spolku Junák pod vedením bývalého legionáře pplk. Vlčka. Jakmile ale začala nacistická okupace, skauting se svými myšlenkami neměl naději na přežití. V říjnu v roce 1940 byl Junák dekretem státního tajemníka Protektorátu K. H. Franka zlikvidován. Navzdory všemu ale skautské hnutí pokračovalo ve své činnosti ilegálně a také částečně v exilu.

Téměř ihned po ukončení druhé světové války dochází k obnově českého skautingu, opět ve sjednocené organizaci Junák. Během tříletého poválečného období Junák pod vedením Dr. Rudolfa Plajnera vzkvétal a dosáhl počtu čtvrt miliónů členů. Bohužel už v této době započaly úspěšné pokusy KSČ o infiltraci Junáka svými kádry, což dovolilo lehčí ovládnutí a následně i jeho likvidaci po únorovém komunistickém puči roku 1948.

Český skaut opět upadá do nemilosti, a to na dlouhých 20 let. Již v roce 1948 byly nahrazeny legitimní orgány Junáka nelegitimními a organizace byla násilně začleněna do Svazu československé mládeže, kterou ovládala komunistická strana. Zároveň započaly i politické procesy se skautskými činovníky. Takto zotročený Junák byl nakonec v roce 1950 úplně zrušen a na jeho místo byl založen Pionýr, který sloužil jako nástroj vládnoucí moci k indoktrinaci mládeže komunistickou ideologií. I přes nepřízeň doby, stejně jako za nacistické totality, zvládli čeští skauti v činnosti pokračovat, jak ilegálně, tak pod krycími firmami nebo v exilu. Období 50. let bylo pro mnohé skauty velmi těžké, někteří se stali obětmi politických procesů a roky strávili v komunistickém vězení.

Až události roku 1968, označené jako Pražské jaro, umožnily českým skautům vyjít z ilegality. Do vlády vstoupilo reformní křídlo KSČ a docházelo k rozvolňování poměrů ve státě a k obnově určitých zakázaných organizací. V březnu došlo i k obnově Junáka, opět pod vedením Plajnera, a v létě toho roku proběhly po dvaceti letech první skautské tábory.

Bohužel obnova Junáka netrvala dlouho a okupace republiky vojsky států Varšavské smlouvy, ke které došlo v srpnu, znamenala zkázu demokratických procesů. Bylo nutno schválit nové stanovы Junáka, ze kterých zmizely např. oddíly s náboženskou výchovou, duchovní rady nebo oddíly oldskautů. Změněn byl také skautský slib. Junák byl opět přinucen vstoupit do Sdružení organizací dětí a mládeže. Důležité funkce v organizaci Junák byly znovu obsazovány stranickými kádry, které vyústilo znovu do převedení Junáka pod

Pionýrské organizace. Junák byl potlačen a pionýrská organizace měla na dalších několik let ideologicky zpracovávat mládež pro účely státu. Velká část skautských oddílů se postavila proti tomuto rozhodnutí, což způsobilo konfiskaci veškerého majetku a téměř konec jejich existence. Opět český skauting svoji činnost schoval do ilegality a skauti se stali cílem perzekucí totalitního režimu.

Úplný konec pronásledování skautingu u nás přinesla až sametová revoluce v listopadu 1989. Už v prosinci došlo k plnému obnovení Junáka jako největší československou skautskou organizaci.

„Spontánní sraz skautů a skautek z Čech, Moravy, Slezska ale i ze Slovenska – v Městské knihovně v Praze a na celém nádvoří pražského Klementina jemuž bylo přítomno asi 4000 mladých i starších občanů, mnohých ve skautských krojích, potvrdil i v mrazivou sobotu 2. prosince 1989, že skautský duch, nadšení a obětavost nevytizely a že skautské myšlenky a výchova budou žít.“ (Junák hlásí, 1989)

Mimo Junák se objevily také další skautské organizace. Můžeme zmínit například Svaz skautů a skautek, který měl blízko ke konzervativní evropské organizaci Scout d'Europe.⁴ Také v rámci mezinárodní křesťanské organizace YMCA byla založena skautská organizace s názvem YMCA-Skaut. Tato organizace s Junákem udržuje velmi dobré vztahy a jsou v úzké spolupráci i dnes.

Dalším důležitým rokem pro Junáka byl rok 1993, kdy musel reflektovat rozpad Československa a donutilo ho to zažádat nově o přijetí do WOSM a WAGGGS⁵. K přijetí došlo až po dlouhých třech letech, a to z důvodu znění našeho skautského slibu. Světová organizace požadovala ve slibu vyjádření principu povinnosti k Bohu, který náš slib jako jeden z mála neobsahoval.

Během roku 1999 se od Junáka odtrhla další skautská organizace s názvem Skaut – český skauting ABS. Dnes se v ČR vyskytuje velké množství skautských organizací, ale nejsou nijak početné, nejvýznamnější a nejpočetnější je stále Junák.

---

⁴ Jde o organizaci, která vznikla během roku 1989, dříve než Junák. Byla založena skupinou skautských činovníků, kteří zásadně nesouhlasili s účastí osob, které se podle jejich mínění kompromitovaly spoluprací s komunistickým režimem, na obnovení Junáka.

⁵ Jde o světovou organizaci skautského hnutí (angl. World organization of the Scout Movement, WOSM). Je to celosvětová nezávislá a nezisková organizace a vznikla v roce 1920. Jejím cílem je pomáhat svým členským skautským organizacím vychovávat mladé lidi na celém světě bez jakéhokoliv ohledu na jejich rasu, víru, barvu pleti a sociální podmínky. Jejím zakladatelem byl vojenský generál Lord Robert Baden-Powell. WOSM byla nejdříve považována pouze za chlapeckou organizaci, proto dívky mají svou vlastní organizaci s názvem WAGGGS.

2.2.1 Odlišnosti českého skautingu

Českém skautingu nikdy nešlo o doslovné kopírování anglického vzoru, ale již od počátku se vyznačoval osobitými rysy. V této podkapitole jich pár uvedeme.

Cílem zakladatelů českého skautingu bylo dát tomuto hnutí především národní charakter. Projevilo se to již například na slově Skaut, které bylo nahrazeno českým slovem Junák. Hlavně se ale tento cíl projevil ve snaze propojit skauting s národními tradicemi a hodnotami. Právě proto se nejspíše stali vzorem českých Junáků idealizovaní Jiráskovi Chodové⁶, indiánské totemy byly nahrazeny slovanskými idoly a tak dále.

Co se týče duchovního aspektu českého skautingu, silný důraz na národní cítění ve značné míře vytlačil náboženskou složku skautingu. Výrazně se to projevilo například Svojsíkovou změnou v prvním bodě skautského slibu, kde Baden-Powellovo „vynasnažím ze všech sil plnit povinnosti vůči Bohu“ bylo nahrazeno láskou k vlasti.

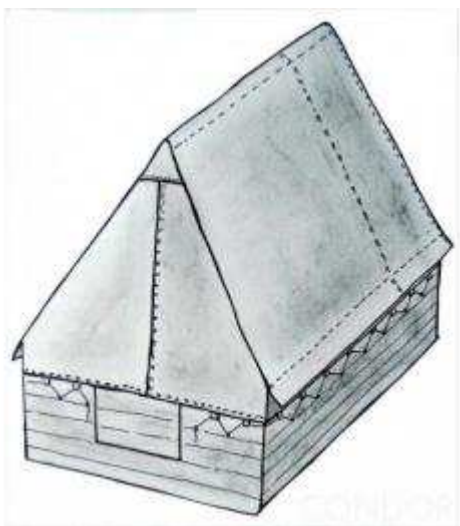
Další velkou zajímavostí a specifikem českého skautingu je to, že se inspiroval téměř stejnou měrou jak Baden-Powellem, tak i Setonovým woodcrafterstvím, které bylo přizpůsobené českým tradicím. Právě proto je český skauting mnohem bližší woodcrafterství než skauting britský. Příkladem může být skutečnost, že dnes mnoho českých skautů je zároveň woodcraftery, dokonce u nás existují i oddíly, které se hlásí k oběma hnutím, což je například v Americe nereálné.

V době první republiky byla známkou českého skautingu značná rozmanitost až roztržitost, existovalo zde velké množství různých skautských organizací. K vytvoření jednotnější organizace došlo až pod určitým tlakem vnějších okolností, i když dnes se již bohužel úplnou jednotu českého skautingu zachovat nepodařilo.

Pokud bychom porovnávali český skauting s podobou skautingu ve světě, nelze si nevšimnout, že v našem skautském hnutí bylo zachováno velké množství tradičních prvků. Jde například o způsob táboření a blízký vztah s přírodou, dále také tradiční kroje a podobně, tyto prvky byly ve světovém hnutí výrazně oslabeny. Myslíme si, že to bylo způsobeno tím, že se český skauting velmi dlouhou dobu nemohl vyvíjet, a tak zůstal do jisté míry ve své původní podobě zakonzervován.

---

⁶ Právě od Jirásky také pochází návrh českého znaku skautingu s chodským psem ve štítku lilie.

Obrázek 4: Stan s podsadou (Junák, 2008)

Nyní se blíže zaměříme na Antonína Benjamina Svojsíka, jako zakladatele skautingu u nás, jak již bylo zmíněno výše.

2.2.2 Antonín Benjamin Svojsík

Antonín Benjamin Svojsík se narodil v Praze na Smíchově 5.9.1876 a zemřel na streptokokovou nákazu 17.9.1938. Jeho otec zemřel, když byly Svojsíkovi tři roky, proto byl vychováván spolu s ostatními bratry pouze matkou. Antonín Svojsík již v mládí vstoupil do Sokola a v 19 letech se stal náčelníkem jedné z jednot, později i celé župy. Stal se učitelem tělocviku a vyučoval na gymnáziu v Praze.

Významným okamžikem jeho života byla cesta do Anglie o prázdninách v roce 1911. Na této cestě se prvně seznámil se skautingem, kterému se pak intenzivně věnoval až do své smrti. Nejdříve jako jednatel Svazu českých spolků a přátel pro tělesnou výchovu mládeže, pod která skauting spadal. Následně jako vrchní vůdce nového samostatného spolku Junák - český skaut. Po vzniku Československa a založení Svazu junáků – skautů RČS se stal jeho náčelníkem a tuto funkci zastával až do své smrti po dobu 26 let. Svojsík byl také prezidentem Svazu slovanských skautů a skautek a významným členem světového skautského výboru. Byl oceněn Baden-Powellem, který mu udělil britské skautské vyznamenání – Řád Stříbrného vlka.

Antonín Benjamin Svojsík však nebyl pouze vrcholný představitel organizace, věnoval se také aktivně výchově. Všechny své poznatky a úvahy pravidelně publikoval v časopisech a příručkách. Šlo například o *Základy junáctví* (1912), *Základové skautingu* a *Skauting brannou výchovou mládeže* atd. (Šantora, 2012, s. 51)

Ještě téhož roku, co navštívil Anglii a seznámil se se skautingem, v prosinci vydal v *Národních listech* první rozsáhlý článek o skautingu: *Feuilleton – Výchova mladé Anglie*.

„Boy Scouti těšili se mým sympatiím již dříve a jen k vůli nim jsem zajel letos z Dánska do Anglie. Seznal jsem důkladně, byl jsem jimi okouzlen a odjížděl jsem s odhodláním tuto instituci, ovšem přizpůsobenou našim poměrům, propagovati. Za tím účelem vešel jsem v jednání se zakladatelem Scoutů, generálem Baden-Powellem, postaral se o příklady odborné literatury a doufám, že i u nás záhy budou příznivě upraveny podmínky pro uvedení Scoutů v život a realizována tak jedna z nejkrásnějších cest přirozené výchovy.“ (Svojsík, Národní listy, 1911)

Nyní se přesuneme podrobněji k organizaci, kterou Svojsík zakládal, tedy k Junáku – svazu skautů a skautek. Představíme si stručně symboliku českého skautingu, jeho zásady a výchovný program.

2.2.3 Junák a jeho původní výchovný program a cíle

V této podkapitole přiblížíme organizaci Junák, jak ji zakládal Antonín Benjamin Svojsík. Podíváme se na původní skautský zákon a heslo dle Svojsíka. Krátce se také pozastavíme na tehdejší cílem organizace Junák.

Vznik Junáka jako samostatné organizace popisuje Antonín Svojsík v druhém dvojčísle časopisu Junák těmito slovy:

„Spolek náš vznikl z původního skautského odboru „Svazu českých spolků a přátel pro tělesnou výchovu mládeže“, když agenda odboru vzrůstala a odbor jevil se schopným státi se samostatným. Stalo se tak vzájemnou dohodou a výbor Svazu, jenž usnesl se po ustavení se nového spolku, zrušiti dosavadní skautský odbor svůj a doporučiti valné hromadě, aby celý inventář skautský věnovala nově vzniklému spolku. Ustavující valná hromada našeho spolku konána byla 15. června 1914.“ (Junák, 7-8, 1915, s. 77)

V této podkapitole budeme čerpat poznatky o Junáku hlavně z již výše zmíněné knihy Základy Junáctví, kterou napsal Antonín Svojsík spolu s dalšími odborníky a která se stala příručkou začínajícího mládežnického spolku Junák. Tuto knihu Svojsík vydal čtyři roky po založení skautingu v Anglii, měl tak možnost osobně si prohlédnout různé způsoby skautování v jiných zemích a inspirovat se. Základy Junáctví Svojsík začíná vlastními poznatky o skautování a o tom, zda se osvědčil. Zamýšlí se nad tím, jak propojit vojenský způsob vedení, rozvíjení lásky k přírodě a pro něj to nejdůležitější pro přirozenou výchovu dítěte, a tou je hra. Do této knihy Svojsík vložil poznatky z rukodělných prací, zálesáctví, uzlování atd. Avšak Baden-Powell ve svém díle těmito poznatky prokládá střídavě jednotlivé kapitoly. Svojsík je uspořádal do systematických celků. Toto systematické členění knihy můžeme připsat vědeckému přístupu k práci, protože na rozdíl od příručky pro chlapce

Scouting for Boys od Baden-Powella jsou Základy Junáctví zpracovány mnohem vědeckěji, spíše pro dospělé čtenáře. Knihu tvoří šest částí rozdělených do 24 oddílů podle obsahu. Dle jednotlivých kapitol byly v roce 1939 vypracovány podmínky pro splnění I., II. a III. stupně zdatnosti pro Junáckou stezku.

Už při četbě prvních Svojsíkových úvah v knize Základy Junáctví se nemůžeme ubránit překvapení, jak v mnoha směrech dokázal předstihnout svou dobu. Šlo o vědomí morálních kvalit vychovatele, kde doslova píše: „*Skautskému vůdci je možno odpustit tu neb onu znalost či dovednost, doplní ji při dobré vůli cestou empirickou, nemožno mu však odpustit ryzost charakteru.*“ (Břicháček, 2001, s.7) Další významná myšlenka byla samostatnost v hledání praktických cest výchovy dítěte, kdy Svojsík říká: „*Je přední zásadou skautingu, že skaut se má snažit opatřit si vše potřebné sám. Tím roste v praktičnosti, v činném chápání života, v spoléhání na sebe a na svou sílu.*“ (Břicháček, 2001, s.7) Třetím významným přínosem Svojsíka bylo to, že pochopil nutnost podpory dětské tvořivosti. Doslova píše: „*Často hochu nebo děvčeti zrodí se v hlavě myšlenka originální, každý se může uplatnit vhodným návrhem. Nikdo není tak malý a nepatrný, aby z jeho hlavy nemohla vytrysknout jiskra, která vzbudí oheň v myslích druhů, a tak dá vznik počínů, na které vskutku průvodce jejich může být hrdý.*“ (Břicháček, 2001, s.7)

Svojsík ve shodě s Baden-Powellem pochopil vývojové zvláštnosti dětí, ale na rozdíl od Baden-Powella je domýšlel v koncepci skautingu pro celý život. Teprve až o padesát let později psychologie objeví teorii vývojových etap celoživotního běhu, kterou nastínil již Svojsík. (Břicháček, 2001, s.7)

Cílem a prostředky Junáka dle Svojsíka bylo vychovat zdravou, ušlechtilou a snaživou mládež. Snahou skautingu bylo také vychovávat mládež hlavně k občanství a demokratické povaze života, což byl jeden z důvodů, proč byl Junák několikrát násilně zrušen. (Svojsík, 1992, 7-9) Plajner k cílům Junáka ještě přidává, že má usilovat o humanitní vlastenectví. (Plajner, 1992, s. 74) K cílům Junáka se také vyjádřil univerzitní profesor Čáda v knize „Význam skautování“, který viděl význam Junáka v tom, že vede mladého člověka od výchovy k sebevýchově. Zdůrazňoval také, že junácká výchova má jak individuální rozměr, tak i sociální. (Čáda, 1913, s. 5-12) Všechny tyto představy o cílech Junáka byly navázány na tehdejší situaci české společnosti, právě proto v cílech junácké výchovy byly propagovány humanistické ideály a silná snaha o podporu vlastenectví.

Na základě těchto cílů a podmínek byl stanoven postupně kompletní obsah výchovy Junáka. Svojsík obsahem výchovy Junáka mínil dovednosti v přírodě, například orientace,

výpravy do přírody a signalizování. Jako další dovednost měla být umění pozorování, kam řadil stopování, pozorování a umění se maskovat v přírodě. Pak sem patřilo také táboření a veškeré stavby v táboře. Svojsík do obsahu výchovy také zařadil zdraví a sílu Junáka, kam spadaly pravidla zdravotní péče, první pomoc, hry, tělocvik a sport. Poslední dovednost, která zde byla zařazena, byl junák ve společnosti, která obsahovala ctnosti a povinnosti junáka a základy organizace Junáka. (Svojsík, 1992, s. 8-12)

Velmi důležité bylo pro Svojsíka rozčlenění do junáckých oddílů a také družin, což mělo význam pro vzájemnou výchovu a také vytvoření přátelských styků mezi junáky. Zde uvádíme rozdělení a organizaci Junáka dle Svojsíka, jak ho původně vytvořil.

„Tvoří tedy 6-10 junáků družinu, dvě až pět družin tvořiti bude oddíl pod vedením vůdce a jeho zástupce. Vůdce ustanoví v každé družině staršího, schopného junáka rádcem a jednoho jeho náhradníkem. Uzná-li to za vhodné, ponechá volbu pořadatele a jeho náhradníka členům družiny. Také vedení veškerých účtů za vydání mohou obstarati hoši k tomu ustanovení neb zvolení, peníze však přechovává vůdce. Při sestavování družin vyjdeme dle možnosti vstříc přáním jednotlivců, vezmeme patřičný zřetel k stejnému stáří, přátelským stykům, stejnému povolání hochů apod. Přecházení z družiny do družiny nelze připustiti, leda z vážných důvodů a se svolením vůdcovým. Rozdělení hochů v družiny se zodpovědnými, s celým vedením obeznalými hochy zv. rádcí jest velmi důležitou pro snazší ovládnutí většího počtu junáků a jedním z tajemství úspěchu skautingu.“ (Svojsík, 1912, s. 679-680)

Velký význam má pro junáky jejich heslo: „Buď připraven!“, které je stejné s hesly zahraničních skautských organizací. Heslo má vyjadřovat, aby skauti byli tělem i duší vždy připraveni konat svou povinnost. Mají být vycvičeni duší tak, že poslouchat budou každého rozkazu a promýšlet každou situaci, aby včas mohli zasáhnout a vykonat pravý čin. Připraveni tělem pak mělo znamenat, aby se stali silnými, čilými a schopnými vykonávat pravé činy. Mezi další hesla Junáky, typičtější pro naši zem, patří: „Vlastní cestou! Napřed povinnost, potom zábava! Vlast především!“ (Svojsík, 1912, s. 673-674)

Na heslo Junáka úzce navazuje zákon Junáka, který je v mnohém podobný zákonu, jak jej sepsal Baden-Powell pro své skauty. Zákon Junáka má deset bodů, stejně jako původní vytvořený Baden-Powellem.

1. Prvním vůdcem junáka je pravda a z toho jednání pak vyplývá důvěra, které se každý skaut těší. Jde vlastně o lehce upravený první bod zákona dle Baden-Powella. Stejně jako u Baden-Powella, pokud skaut zneváží své čestné

slovo lži nebo neprovede daný rozkaz, musí odevzdat svůj odznak a přestane být pro vždy skautem.

2. Junák je v pravém smyslu loajální. Zde Svojsík zákon poupravil a povinnost ke královně a vládě nahradil povinností k vlasti. Junák má být dále věrný svým rodičům, nadřízeným a zaměstnavatelům, stát při nich v dobrém i zlém proti každému, kdo by byl jejich nepřítelem.
3. Povinností junákovou je býti jiným užitečný a pomáhat jim.
4. Junák je přítelem každému člověku a bratrem každého skauta, at' náleží třídě společenské kterékoliv. Zajímavé je, že Svojsík v tomto bodě nepřevzal druhou část zákona, která se týká rasové a náboženské tolerance.
5. Junák je zdvořilý ke všem, zejména však je ohleduplný k ženám a dětem, k učitelům, spisovatelům, zasloužilým mužům, starým lidem a mrzákům. Zajímavé je, že zde Svojsík přímo uvádí zdvořilost k učitelům a spisovatelům, což u Baden-Powella nenajdeme.
6. Junák je ochráncem zvířat před trápením a nezabíjí zbytečně ani toho nejmenšího tvora. I Zde je patrná úprava, kdy slovo přítel Svojsík nahradil slovem ochránce a podrobněji slib rozepsal. Je zde vidět láska k přírodě a všemu živému, kterou Svojsík převzal patrně od Setona.
7. Junák je poslušen rozkazů svých rodičů, vůdců a rádců v družině a vůbec každého představeného bez výhrady.
8. Junák se usmívá a prozpěvuje si za všech okolností.
9. Junák je šetrný.
10. Junák je čistý v myšlení, v slově i konání. Poslední čtyři body zákona jsou stejné, jak je sepsal Baden-Powell. Svojsík zde udělal jen minimální úpravy. (Svojsík, 1912, s. 675-677)

Jako poslední v této podkapitole už jen krátce zmíníme slib, který pro Československo Svojsík upravil. Tento slib skládal nováček až po tom, že prokázal znalost povinnosti junáků. Zde uvedeme první znění slibu, které uvádí Svojsík ve svém díle, tento slib se postupem času ještě několikrát upravil.

„(...) slibuje na svou čest, že se všemožně přičiní, aby řádně plnil veškeré povinnosti junáků i své vlasti, a že bude při každé příležitosti svým bližním ku pomoci.“ (Svojsík, 1912, s. 682)

Jde o jedinou zmínku o slibu, která v obsáhlém díle Základy skautingu je. Plajner to vysvětluje tím, že v danou dobu nebyla junáckému slibu věnovaná žádná váha. Zájem o slib a jeho důležitost se objevila až po válce, kdy byl upraven a včlenila se do něj i láska k vlasti.

Tímto ukončíme tuto kapitolu a přesuneme se ještě k mládežnickým spolkům německé mládeže na našem území. Zmíníme se o dvou významných hnutích, a to o Wandervögelu a Sudetoněmeckém skautu.

2.3 Mládežnické spolky u německé mládeže v Československu

Jen krátce se zaměříme na mládežnické spolky u německé mládeže, které vznikaly v Československu na počátku 20. století. Těchto spolků a hnutí v období konce 19. století a počátku 20. století vznikalo velké množství, my se proto zaměříme pouze na dva, a to na hnutí Wandervögel a na Spolek Sudetoněmecký skaut.

Co se týče hnutí mládeže, můžeme je chápat jako určitý projev krize modernity přelomu 19. a 20. století. Tato krize se netýkala pouze Německa, ale i ostatních evropských států, i když Německo zasáhla nejsilněji. Na počátku 20. století se objevuje všeobecný zájem o mládež z několika stran, a to ze strany vědy, politiky či zájmových organizací. Byla to právě kombinace krize modernity a určitá politická „zaostalost“ Německa, co dalo vzniknout určité situaci, v níž se velmi dařilo sociálně kritickým hnutím, včetně hnutí mládeže. Tato hnutí se chtěla zasadit o změnu společnosti a její záchranu, do popředí se také dostává politický aktivismus. Ale nejednalo se o zakládání spolků v rámci určitých politických stran, mládež opovrhovala tradiční politikou a politické strany považovali za prostředek, který je namířený proti sjednocení společnosti. Politikou mládežnické spolky a hnutí rozuměly realizaci svých vlastních vizí o harmonické a jednotné národní společnosti.

Mládež už nestála o péči a starostlivost dospělých, chtěla se dostat z jejich pout. Výsledkem těchto snah je zakládání skupin Wandervögel. Cílem těchto prvních spolků ale nebyla revolta proti společnosti, jak se tomu stalo později, nýbrž snaha o útěk před společenskou realitou do vnitřního světa. Členům spolků šlo hlavně o rozvoj vlastní etiky a vlastního životního stylu.

V říjnu roku 1913 v Jeně proběhlo setkání mládežnických spolků. Toto setkání představovalo jeden z prvních pokusů o institucionalizované a programově jednotnější spojení rakouské, německé a československé mládeže. Bylo zde přijato společné označení Svobodná německá mládež. Jde o mezník ve sjednocujícím vývoji německých

mládežnických hnutí. Bohužel i přes to, že se podařilo už v rámci příprav setkání docílit organizačně jednotného mládežnického uskupení, nemělo toto spojení dlouhého trvání. Byly zde velmi rozdílně ideově založené skupiny, které se nedokázaly shodnout na podrobném programu.

Po válce se mládež ještě více odvrací od tradiční politiky a reaguje ještě větším uzavíráním se do svého vlastního světa, do spolků, které se řídily pravidly zaměřenými na kontrolu individua.

Spolek jako takový se ve dvacátých letech dvacátého století stal základem mládežnických hnutí. Byl novou organizační a socializační formací a měla být modelem pospolitosti. V čele spolku měl stát charismatický vůdce, který zajišťoval řád. Cílem spolku byla reforma života a společnosti. Základními hodnotami těchto spolků byla disciplína a poslušnost vyšší věci. Opět se začaly objevovat snahy o sjednocení spolků a přestože to bylo náročné, roku 1926 se sjednotily v uskupení Spolek wandervogelů a skautů. Jak název napovídá, převahu mezi spolkovou mládeží měly reformované spolky wandervogelů a spolek skautů, které měly představovat nový styl, disciplínu a řád.

V německém hnutí mládeže v Československu dochází ke vzniku jednotné mládežnické fronty, která seskupuje nelevicové mládežnické spolky. Následně v roce 1922 došlo ke sjednocení spolků, a vzniklo tak Sudetoněmecké mládežnické společenství. Toto sjednocení spojovalo mládež nejenom ideově, ale zároveň platilo jako vzor nepolitického sjednocení všech sudetských Němců. (Kasper, 2008, s. 6-17)

Nyní se trochu blíže podíváme na sudetoněmecké hnutí Wadervögel, jeho cíle a program. Okrajově se také dotkneme Karla Metznera, jako jedné z hlavních postav tohoto hnutí. V této práci jako poslední hnutí německé mládeže u nás přiblížíme krátce spolek Sudetoněmecký skaut.

2.3.1 Hnutí Wadervögel (Stěhovaví ptáci)

Tento spolek byl významným mládežnickým spolkem. V roce 1911 se uskutečnilo třídní setkání německých Wandervogelů z Čech u Máchova jezera v Doksech, které vyvrcholilo slibem věrnosti myšlenkám nového hnutí. Prvním vůdcem se stal Hans Moutschka, ale stěžejní postavou tohoto hnutí a vydavatelem spolkového časopisu byl Karel Metzner.

Německá mládež se v tomto hnutí přikláněla ke kritickým reformám tehdejšího života, kladla důraz na opuštění špinavých měst a morálně zkažené společnosti, pryč od

starých ideálů, oblíbenosti alkoholu, nikotinu a flirtu. Vše by se mělo přesunout do náruče přírody, kde je možný zdravý a čistý život. Šlo zde o odklon od vnější zkažené společnosti a nalézání cesty k vlastnímu vnitřnímu světu skrze přírodu.

Hlavním prostředkem, skrze který bylo možné najít správnou cestu života, bylo vandrování. Díky tomu měl být navázán silný vnitřní vztah k přírodě, přičemž právě spojitost s přírodou měla vést k přirozenému životu. Byl to právě pobyt v přírodě, který měl zpevnit vůli a tělo, a hlavně vést k jednoduchosti života, odříkání a skromnosti. Přírodu vnímali v rousseauovském duchu a byl zde viditelný vliv romantismu. Za špatné považovali vše, co vzešlo z moderní civilizace. Základem se stalo vnitřní prožívání a romantizace vnitřního světa.

„Příroda, v níž se promítala jednota a celek, v níž se ukazovalo její mystérium, zaplňovala srdce wandervogelů. Jejich duše byla duší rozedranou a zkoušenou, jejíž osud však nebyl jako u hlavních romantických hrdinů tragický.“ (Kasper, 2008, s. 20)

Hnutí wandervogel můžeme rozdělit na dva proudy. První, tradiční proud určovalo úsilí o vytvoření výchovného společenství chlapců a mužů, které se mělo stát příkladem nepolitického sudetoněmeckého sjednocení. Šlo jim o rozvoj konceptu národovecké výchovy a kmenové výchovy, která vycházela z přirozené podstaty národa. Novější směr se vyznačoval strohostí, zdůrazňováním disciplinovanosti až militarizací výchovy. Tento proud se organizoval pod vedením Heinze Ruthy. Rutha vypracoval koncept celkové výchovy, kde klade důraz na tvrdou disciplinovanost, tělesný rozvoj, upevňování vůle a překonávání sebe sama. Zdůrazňoval ale i vůdcovství, rasy a oddělenou výchovu chlapců a dívek. Zde se snažili o rozvoj národně politické výchovy. Tyto proudy byly ideově odlišné, a proto nebylo překvapením, když se začaly objevovat rozpory, které vrcholily ve dvacátých letech dvacátého století. (Kasper, 2008, s. 17-27; Kasper, Kasperová, 2016, s. 48-52)

2.3.1.1 Karel Metzner

Karel Metzner před válkou působil jako středoškolský učitel v Litoměřicích, kde zakládal spolu s mládeží první spolky Wandervogel. Byl jednou z hlavních postav utvářející podobu sudetoněmeckého spolku Wandervogel. Po založení spolku, v roce 1911, vedl spolkový časopis a jeho myšlenky se staly základem tohoto hnutí. Metzner byl také velmi aktivní co se týče školní reformy, kdy shledával tehdejší školství jako systém, který žáka nijak nerozvíjí.

Podle textů Karla Metznera neměl mladý člověk očekávat změnu a záchranu vlastního života od společnosti, ale měl se obrátit sám k sobě, uzavřít se do svého světa a pracovat na své osobě. (Kasper, Kasperová, 2016, s. 56-63)

2.3.2 Spolek Sudetoněmecký skaut

Jako druhý spolek německé mládeže u nás blíže popíšeme Sudetoněmecký skaut. První skupiny německého skautingu v českých zemích vznikaly od roku 1913. Období během první světové války nebylo velmi příznivé, velké množství členů odešlo na frontu a zemřelo tam. Právě z důvodu války spousta skupin zanikla a bylo velmi těžké navázat na předválečnou činnost.

Před válkou byl německý skauting dosti militaristický, hlavně co se týkalo oblečení, pojmenování vedoucích a převážně v celkovém stylu vedení. Po roce 1918 pak dochází k diskuzi nad novou podobou skautingu a je zde snaha o odklon od militaristického pojetí. Mělo jít hlavně o zaměření na volný pobyt v přírodě. Následně bylo na setkání německých skautských skupin z ČSR v Děčíně roku 1920 přijato šest skautských zásad. Jde o tyto zásady:

1. Žiji jako skaut. Zasazuji se sám a ve svém okolí o čestné vedení života.
2. Mým největším životním cílem je zůstat čistým a stát se zralým.
3. Budu dobrovolně poslouchat svého vůdce a podřídím vlastní vůli cílům celku.
4. Jsem připraven vždy pomoci blízkému.
5. Vážím si a ctím život ve všech jeho formách – i u zvířat a rostlin.
6. Chci být věrný národu a vlasti. (Kasper, Kasperová, 2016, s. 81)

Byly tvořeny skautské skupiny, které čítaly 12-15 členů a sdružovaly mládež ve věku 12-20 let. Tyto skupiny se dělily na tři další dle věku mládeže – nejmladší, střední a starší, podle rozdělení se pak odvíjela i činnost skupiny. Nejmladší skupina s členy do 14 let měla za cíl upevnit ducha kamarádství. Obsahem činnosti bylo vandrování ve volné přírodě, hry, plavání a zimní sporty. Pořádaly se skautské tábory, které měly vést k zocelení ducha i těla. Skupiny středního věku sdružovaly mládež od 14 do 20 let, cílem těchto skupin pak bylo usilování o zpevnění charakteru a vůle. Činnosti těchto skupin byly zaměřené na odmítnutí civilizačně nezdravého života. Také setkání těchto skupin zahrnovaly přednášky a doporučení četby. Poslední skupina se skládala z členů starších 20 let. Jejich cílem byla

služba národu v oblastech kulturní, vědecké a hospodářské. (Kasper, Kasperová, 2016 s. 80-83)

Sudetoněmecký skaut vyznával následující zásady:

„Skauti měli být pevní na těle i na duchu, jít vždy za pravdou, usilovat o skautské vedení života bez ohledu na odměnu či trest – vždy sami za sebe, z vlastního rozhodnutí a vůle. Skaut měl být vždy připraven pomoci blízkému příteli a vždy se zasazoval o dobro národa a vlasti. Každý den měl skaut provést alespoň jeden dobrý skutek a být připraven pomáhat, měl být věrný vlasti i vůdci skautů. Německý skaut měl milovat přírodu, měl být přísný vůči sobě, měl být upřímný, veselý a pořádkumilovný.“ (Kasper, Kasperová, 2016, s. 82)

Tímto bychom rádi ukončili kapitolu kořeny skautingu v Evropě a ČR. Následně se zaměříme již přímo na český skauting a podrobně se podíváme na hlavní programová témata a výchovu Junáka po roce 1990.

3 Junák po roce 1990 a obsahová analýza hlavních programových témat

Zde otevřeme velké téma skautingu po roce 1990. Popíšeme změnu společnosti a přístupu k dětem a jejich výchově. Dále se podíváme na proměnu Junáka od tohoto roku až po současnost a zodpovíme otázku proč se metodiky Junáka změnily. Nejdříve se ale zaměříme na situace ve světě i u nás, na které musel Junák svými výchovnými postupy reagovat.

Jak píše Břicháček⁷, ve svém díle Junák na přelomu století, končí století, které nám přineslo velký technický a civilizační rozvoj, ale na druhé straně také těžké konflikty, války, nemoci a ničení hodnot i ohrožení života na celé planetě. (Břicháček, 2001, s. 4-5)

Na přelomu 19. a 20. století byly poznatky z dětské psychologie méně dostupné než dnes. Částečně zde doznívala ještě představa dítěte jako malého dospělého a podle toho se s ním také jednalo. Během tohoto období se od dětí vyžadovala naprostá poslušnost již od nejútlejšího věku. Dítě zde bylo pouze pasivním příjemcem poučování, přejímalo víceméně hotové poznatky a bylo přísně vedeno k postojům a hodnotám, které platily a upevňovaly se už v minulých generacích. Pochopení pro dětskou individualitu a osobitost zde bylo mizivé, a právě to měl skauting změnit. Během 20. století rychle začaly přibývat poznatky o dětském vývoji v rovině obecné i individuální. Dnes se však objevuje opačný problém, je zde tříst velkého množství dílčích poznatků, které překrývají pokusy o jakékoliv zobecnění. Velmi obtížně se prosazuje názor, že vývojová psychologie se dotýká celoživotního běhu člověka, což věděl už před více než 300 lety J. A. Komenský.

Svojsíkovi se podařilo vytvořit osobitý pedagogický systém výchovy dětí ve volném čase. Dnes bychom mohli říci alternativní pedagogický systém, který předstihl v té době oficiální pedagogiku. Je velmi zajímavé, že před více než osmdesáti lety Svojsík nejen vytvořil, ale i prakticky realizoval pedagogiku volného času, která se až dnes postupně objevuje a rozvíjí.

---

⁷ Václav Břicháček se narodil 14. června roku 1930 v Písku, maturoval na gymnáziu, absolvoval studium psychologie na Karlově univerzitě. Pracoval jako psycholog v Psychologickém ústavu univerzity Karlovy, Výzkumném ústavu psychiatrickém a v Laboratoři preventivní a sociální pediatrie ILF Praha. Zabýval se rozhodovacími procesy a pracovní výkonností, později překonáváním zátěže a dlouhodobým vývojem dětí žijících v sociálně rizikových podmínkách, drogovou závislostí a vývojovými poruchami dětí. Autorsky zpracoval na dvě stovky odborných publikací. Byl členem 1. oddílu Junáka v Písku, vedl 6. oddíl Junáka, účastnil se československé výpravy na Jamboree ve Francii (1946). V roce 1968 byl zvolen místonáčelníkem chlapeckého kmene. Po posledním obnovení skautingu se stal náčelníkem chlapeckého kmene a náčelníkem Českého a Slovenského skautingu. Roku 1992 byl zvolen čestným náčelníkem Junáka.

Neměli bychom se však dívat pouze do minulosti, musíme uvažovat také o budoucnosti, a to jak budoucnosti světa, tak o budoucnosti skautingu. Skauting vždy vycházel z reakcí na dobu, kdy byl praktikován. Právě proto se na přelomu století Junák zabýval úvahami o českých potřebách, ale tentokrát s myšlenkou, že svět je mnohem menší, než býval, a je propojen širokou sítí mnoha vazeb a vztahem mnoha kultur, které se zde setkávají a střetávají. (Břicháček, 2001, s. 6-8)

Na přelomu století Junák dle Břicháčka musel hledat odpověď na otázku, jak vést novou generaci dětí tak, aby se uplatnily ve světě budoucím, jehož obrysy pouze matně tušily. Jak napsal Břicháček:

„Bude to svět rychle se měnící, pohybující se mnohdy na hranicích katastrof ekologických, jaderných i politických, kladoucí velké nároky na vzdělání, spolupráci i adaptaci k měnícím se poměrům. Bude to však svět, který snad více než jindy bude potřebovat mravnost, solidaritu, vzájemné pochopení a respekt mnoha kultur, ale i potřeb přírody. Bude to svět, který bude potřebovat stále více výchovného úsilí při hledání cest od zmatků, nejasností a rozporů směrem k pochopení smyslu života a postupného chápání duchovního rozměru života.“ (Břicháček, 2001, s.8)

Svět na přelomu věků se potýkal s velkým množstvím problémů a změn. Co se týče politických a ekonomických změn, k těm došlo po roce 1989 důsledkem sametové revoluce. Dochází k pádu komunistickému režimu a nastupuje demokratický parlamentní systém, což mělo za následek větší svobodu a více politické rovnosti. Také došlo ke střetu liberalismu a marxismu. Postupně se začaly uplatňovat obecné postupy ekonomické reformy, které následně měly sociální důsledky. Šlo hlavně o urychlenou liberalizaci výroby a trhu, zrušení státních dotací a otevření domácího trhu směrem do zahraničí, na což nebyla země připravená. Také nastala příliš rychlá a nedostatečná privatizace služeb a velkých státních podniků, došlo i ke zrušení státního řízení ekonomiky. Zároveň se rozvíjely finanční a hospodářské instituce tržního charakteru atp.

Veškerá tato ekonomická opatření byla tak rychle uskutečněna, že nebylo možné věnovat pozornost jejich věcnému obsahu. Tedy snaze efektivně vyhovovat potřebám technologickým, vzdělanostním, informačním a kulturním. V důsledku toho došlo k přesunutí pracovní síly do sektoru služeb a rychlému rozvoji informatizace, zmodernizování společnosti apod.

Všechny tyto změny vedly k závažným sociálním změnám, kterými hlavně byly: vznik živnostníků, skupin malých a středních podnikatelů, objevili se správci vyšších

ekonomických statků a společností, čímž došlo ke zrodu vyšší ekonomické elity. Později se ukázalo, že přijatá opatření nebyla pořádně zakotvena a došlo k hospodářské recesi. V žádném případě nevznikl stát, který by plně odpovídal ideálům liberalismu.

Během 90. let 20. století došlo také k velké proměně českého vzdělávacího systému a systému sociálního zabezpečení. Byla zde rozsáhlá oblast soukromého školství, převážně středních škol, která reagovala na vzniklé požadavky pracovního trhu. Na výši dosaženého vzdělání pak byla úzce navázána ekonomická úroveň. Na konci 20. století se také konečně otevírá nová možnost cestovat, ovlivňovat politický život, zvyšuje se materiální životní úroveň a klade se důraz na prožívání volného času. (Machonin, 2005)

Objevují se počátky procesu globalizace, pro někoho se stal hrozbou a pro někoho nadějí. Pro skauting tato situace nebyla nijak velkou překážkou, už desítky let před tím usilovali o přátelství a vzájemné poznávání dětí bez ohledu na rasu, náboženství, vzdělání či jazyk. Protože k základním hodnotám, které byly dány do vínku mezinárodnímu skautingu, je vzájemný respekt a nalézání cest k rozvoji přátelských vztahů. Doufejme, že demokratické hodnoty se postupně budou prosazovat a převládnou v politickém myšlení i praxi jednotlivých civilizací a kultur dnešního světa.

Důležitějším úkolem skautingu po roce 1990 se však stala motivace co největšího počtu skautů a skautek k cestám moderního vzdělávání. Důraz se kladl hlavně na sebevzdělávání nejstarších skautů. Dalším významným pro skauting je výchova k morálce a dobrým vztahům mezi lidmi. Břicháček doslovně píše: „*Snad právě vzdělání má šanci zvyšovat kvalitu života v 21. století. (...) Změní se náplň volného času, ať již dálkovým přístupem do mnoha knihoven, výběrem z mnoha televizních a jiných programů, rozvojem tvůrčích, poznávacích i rekreačních programů. Jistě se objeví i další vynálezy a pronikání do vesmíru. Nebude to však příliš platné, pokud vývoj nebude doprovázen růstem morálky a dobrých vztahů mezi lidmi. To bude zřejmě jeden z hlavních úkolů skautských organizací, který nemůžeme podcenit ani zanedbat.*“ (Břicháček, 2001, s.34)

Během posledních dvaceti let jsou v pedagogické psychologii hledány základní kladné vlivy, které mají působit na děti různého věku a v různém prostředí. Pokud je budeme pečlivě studovat, zjistíme, že se mnoho z nich užívalo mnohem dříve při práci se skautskými oddíly. Mezi nejčastěji uváděné vlivy patří:

- Dodávání naděje do života chlapců a dívek. Má jít o naději, že svět je ve své podstatě dobrý. Snahou skautingu je tuto naději uvádět do života.

- Mezi dalšími se uvádí zkušenost altruismu, která se má projevovat v dobrých skutcích ve prospěch jiného, bez očekávání jakékoliv odměny. Jde vlastně o jeden z bodů skautské výchovy.
- Důležitá je také nápravná zkušenost, že mezi dětmi lze vytvářet lepší vztahy, než se kterými se setkávají např. na ulici či ve škole. Mnohé nesnáze a obtíže můžeme překonat vzájemnou spoluprací.
- Jde o vytváření přátelského a vřelého prostředí, ve kterém se děti setkávají s otevřeností, důvěrou a kladnými vzory.
- Poznání, že můžeme vytvářet soudržné skupiny a dohromady prožívat radosti i obtíže, navzájem se od sebe učit a tvořit mikrosvět přátelských skupin. Tuto zkušenost označujeme socializace jedince.
- Velmi důležitá je schopnost řešit rozumně jakékoliv konflikty, jak mezi jedinci, tak i mezi skupinami. Hledat společné postupy a dohody, nalézat kompromisy.
- Předávat dětem prověřené a pevné informace o člověku a přírodě, následně je vyhodnocovat a pedagogicky využívat.
- Napomoci dětem pohybovat se po stezkách sebepoznání s vědomím, že jde o proces obtížný a nikdy nekončící.
- Dalším důležitým vlivem je prožít zkušenost katarze, omluvy a odpuštění, podstatné je také překonávání svých vlastních chyb.
- Jako poslední zmíníme postupné chápání spirituální dimenze života, kdy dané dítě přestává být středem vesmíru, musí překračovat své hranice a hledá své tajemství smyslu života. (Břicháček, 2001, s. 18-19)

Pokud se blíže zamyslíme nad výše vypsányi kladnými vlivy, které by měly působit na dítě, aby jeho správný vývoj probíhal bez větších komplikací, můžeme v nich objevit body starého skautského zákona. Musíme si uvědomit, že uskutečňování těchto bodů je dlouhodobý proces a vytvoření hodnotného systému a z něj plynoucího jednání není rozhodně krátkodobá záležitost. Jeho plnění a dosahování je mnohem snazší, pokud jsou dobře položeny základy v dětství. Domníváme se, že právě toto je, bylo a bude vždy poselstvím skautské výchovy.

Blíže se morálním vývojem dětí a reakcí skautingu na tento vývoj budeme zabývat v následující podkapitole. Tento úvod do historických změn, na které skauting musel reagovat svojí výchovnou metodikou, uzavřeme citátem od skauta Tomáše Halíka a přesuneme se k již zmíněné otázce proměny přístupu k dětem.

„Skauting zprostředkovává soubor mravních hodnot, které lidská společnost nutně potřebují ke svému přežití a zdravé existenci – mohli bychom je souhrnně nazvat fair play – čestná, poctivá hra. V neposlední řadě skauting vyučí solidaritě, kázni a odvaze – ctnostem, bez nichž by demokratická společnost nemohla obstát.“ (Kubíková, 2014, s.7)

3.1 Proměna přístupu k dětem a reakce skautské organizace

První studii týkající se proměn chování dětí a přístupu k nim, přijalo náčelnictvo chlapeckého kmene na přelomu let 1989/1990. Tato studie nesla název Dnešní děti a byla uveřejněna v nultém čísle časopisu Skauting roku 1990. Cílem této studie bylo zjistit, zda se děti na úsvitu nové doby liší od dětí, které žily před čtyřiceti lety, případně pak na základě této studie vyvodit důsledky pro skautskou výchovnou metodiku. Studie ukázala, že existují určité změny, které vyžadovaly malou úpravu výchovné metodiky, ale v podstatě mohl skauting navazovat na své minulé zkušenosti. Níže přiblížíme více výsledky této studie. (Břicháček, 2011, s. 20)

Jako první, na co studie poukazuje je, že za poslední roky se oslabuje role rodinné výchovy. Velmi rychle přibývají děti, které jsou nechtěné, děti z rozvedených či neúplných rodin, často se také setkáváme s dětmi, na které nemají rodiče čas. Zároveň se setkáváme s rodinami, které pečovat o děti nemohou, neumějí, nebo dokonce nechtějí. Takovéto děti ztrácejí citovou jistotu a nevytvářejí si kladné vztahy ke svému okolí. Velmi často se u nich objevují také drobné odchylky od norem řádného vývoje. Pro skauting, a hlavně pro vůdce skautských oddílů, z tohoto poznatku plyne několik důsledků. Vedoucí prakticky téměř nahrazuje roli některého z rodičů, proto by měl být pevný v zásadách, ale zároveň laskavý v jednání. Také proto skauting ještě více prohloubil družinový systém a snažil se co nejvíce prohloubit stabilní sestavy družin. Zaměřil se na posilování vztahů mezi dětmi a hledal nové metody, které se budou opírat více o společné citové prožitky.

Jako další, tato studie poukázala na ztrátu autorit, která úzce souvisí s celkovým stylem výchovy. Této problematice se také věnuje Hannah Arendtová⁸ v knize *Mezi minulostí a budoucností*, kde hovoří o zodpovědnosti rodiče za výchovu a krizi autority související s politickou situací. „*Trvalá a prohlubující krize autority patří podle všeobecného mínění k charakteristickým rysům moderního světa v našem století*“ (Arendtová, s. 87) I na to, co je vlastně autorita, která se v dnešní době vytrácí odpovídá Arendtová ve své knize. „*Autorita vždy vyžaduje poslušnost, a proto se obvykle omylem považuje za určitou formu moci či násilí. Autorita však použití násilí a vnějších donucovacích prostředků vylučuje. Síly se používá jen tam, kde autorita nefunguje, kde již selhala. Ani s přesvědčováním, které předpokládá rovnost partnerů, a používá argumentů, není autorita slučitelná. Jestliže se musí argumentovat, znamená to, že autorita je potlačena.*“ (Arendtová, 2002, s. 88) Rodiče v dnešní době svoji autoritu uplatňují jen velmi obtížně. Důvodem může být i to, že svoji autoritu vyžadují skrze zákazy a příkazy. Alena Vališová⁹ ve své knize *Autorita ve výchově, vzestup, pád, nebo pomalý návrat* oproti Arendtové tvrdí, že „*autorita se zdaleka ze světa neztratila, je však vnímána v jiných kontextech a v mnohých proměnách.*“ (Vališová, 1999, s. 9) Rodičovskou autoritu můžou vyžadovat různými způsoby, lze uvést několik modelů, a to demokratický, liberální, dovolovací, autoritativní a autoritářský. Dva poslední zmiňované modely jsou často zaměňovány, s autoritářstvím má skutečná autorita pouze málo společného. (Vališová, 1999)

Výrazně také poklesla autorita školy, ty jsou z velké části feminizovány a zmizely mužské vzory. U dětí při výchově chybí důslednost a nevytváří se tak systém pravidel, které by měly regulovat chování a jednání. Výrazněji se toto objevuje u chlapců, kteří postrádají otcovskou a lze říci i obecně mužskou autoritu. Právě z tohoto důvodu se vůdci skautských oddílů musí vědomě zaměřit na důslednost při vedení dětí. Důležité je klást důraz na různá oddílová pravidla či rituály, které mají za úkol usměrňovat činnost dětí. Záměrně by měl vedoucí podpořit autoritu rádců, ale i svou vlastní tím, že ovládá množství dovedností, které dětem imponují a být jim dobrým příkladem. „*Osobní příklad vhodného a mravně čistého jednání se stává vzorem, který děti ochotně napodobují.*“ (Skauting, 0/1990, s. 13)

---

⁸ Hannah Arendtová se narodila 14. října 1906 v Hannoveru a zemřela 4. prosince 1975 v New Yorku. Byla významná filosofka a publicistka německo-židovského původu. Mezi její díla patří například *Původ totalitarismu*, *Krize kultury*, *O revoluci*, *O násilí*, *Mezi minulostí a budoucností* apod.

⁹ Alena Vališová se narodila v roce 1954. Jde o významnou pedagožku, která se zabývá tématy jako obecná pedagogika, didaktika společenských předmětů, aplikovaná sociální psychologie apod. Dále se specializuje přímo na problematiku autority a manipulace v sociálních vztazích.

Výraznou roli také hraje jistá uniformita dětí, která plyne ze stejného stylu práce škol, ze sledování stejných programů v televizi či na počítači, ze stejného vybavení školních tříd a také ze sídlištního prostředí, které se čím dál více rozrůstá. Děti si začínají být podobné, jsou nevýrazné a přelétavé ve vztazích. Televize je vede k pasivnímu životu a bohužel ani škola nerozvíjí jejich individualitu. Ukazuje se to i v hrách dětí, které bývají stereotypní, mizí malá hřiště a herní plácky, kde dříve vznikaly nové hry a rozvíjela se fantazie dětí. Z tohoto důvodu by skautská činnost měla být co nejvíce pestrá, s důrazem na kreativitu, fantazii a co největší aktivitu dětí. Musíme využít jejich přirozených zájmů, a tak podpořit správný rozvoj dítěte. Právě proto nesmíme zapomínat oceňovat a podporovat netradiční řešení úkolů, problémů apod.

Dalším problémem, na který je potřeba reagovat, je záplava poznatků, které však nejsou nijak procvičovány a rychle se zapomínají. Škola klade vysoké nároky na paměť a poznávací činnosti, bohužel ale na úkor praktických dovedností a pohybových aktivit. Z tohoto důvodu se skauting musí více zaměřit na to, aby schůzky a výlety děti co nejvíce podněcovaly k aktivitě a pohybu. Jakékoliv učení by mělo probíhat co nejvíce praktickou činností např. při hře. Důležité je také vracet se ke hrám a již probraným tématům a přemýšlet nad jejich průběhem, tedy nesmíme opomíjet reflexi. Rozbor činností bývá velkým zdrojem poučení pro budoucí jednání.

Zdravotní stav dětí se postupem času horší, což má celou řadu příčin: hlavně sedavý způsob pobytu ve škole, ve školních družinách, doma před televizí a počítačem apod. K tomu se ještě přidává špatná životospráva, hlavně konzumace nezdravých a nekvalitních potravin. Důsledkem tohoto jsou pak děti méně tělesně a duševně odolné, trpící civilizačními návyky. Z tohoto důvodu se skauting musí více, než tomu bylo dříve zaměřit na pobyt v přírodě. Záměrně musíme u dětí pěstovat odolnost, otužilost, vytrvalost při překonávání překážek atd.

Nesmíme zapomínat ani na biologické urychlení dětského vývoje, puberta dětí dnes nastupuje mnohem dříve. Děti jsou často seznamovány s informacemi o skutečnostech, které nechápou nebo je chápou zkresleně, jak v oblasti myšlenkové, tak i citové. K tomu se často přidává i nezdrženlivý způsob života (vše mít hned), předčasný sexuální život apod. Pochopení světa, vstup do světa práce a zapojení do života dospělých, tj. sociální zralost, je odsouvána na pozdější dobu „až po škole“. Narůstá tak rozpor mezi biologickou zralostí a sociálním opožďováním, a to vede k nevhodným formám chování už před nástupem puberty. Skaut se musí snažit tento rozpor tlumit, především tím, že bude děti učit různým

sociálním dovednostem, např. jak vyslechnout druhého a věnovat mu pozornost, jak řešit problémy, plánovat společnou činnost apod.

Konzumní způsob života je dalším bodem který se výrazně dotýká vývoje dětí. Děti postupně ztrácejí smysl pro hodnoty, mnohé věci a vybavení, které bývá často drahé, získávají snadno a bez vlastního úsilí, rychle se jich nabaží a pak vyžadují další. Formuje se tak určitá nezdrženlivost, která se může stát základem řady negativních jevů, které se objeví později. Proto skauting musí usilovat o to, aby se dětem vracel smysl pro hodnoty, ocenění práce své vlastní a ostatních atd. (Skauting, 0/1990)

Asi nejdůležitější je ve skutečnosti morální krize společnosti, která se promítá do života dětí a ovlivňuje jejich vývoj. Děti rozeznávají rozpor mezi slovy a činy, což rozkolísává jejich smysl pro mravní rozlišování. Centrální částí skautského programu je mravní výchova. Obsahově je vymezena zákonem, slibem a požadavkem dobrého skutku. *„Dětský věk je obdobím přirozeného přejímání ideálů a vytváření pozitivních vztahů mezi vrstevníky. Základní charakterové vlastnosti se vytvářejí v praktických činnostech, ať již herních, učebních či pracovních, ale také tím, že děti sledují příklady vůdců, rádců a starších členů oddílu. Vhodné hodnocení dětí a jejich činů na základě srozumitelných výkladů je dalším regulačním prvkem výchovy. Na závěr snad ještě větu k vůdci: Bud' dětem rádcem, přítelem, důvěrníkem, vzorem i chápajícím pomocníkem – nároky na tebe se tím ovšem zvyšují.“* (Skauting, 0/1990, s. 13)

I dnes se mění pohledy na výchovu, na její praxi v rodinách, ve školách a ve volném čase. Je potřeba, aby skautský výchovný program neustále reagoval na změny společnosti a výchovy dětí. Situace je dnes o to horší, že vývoj lidského poznání a praxe se neustále zrychluje, avšak poznatky o výchově a vývoji dětí se rozvíjí pomaleji, někdy až zaostávají za skutečnými potřebami. Všechny výše zmíněné proměny vývoje dětí platí i dnes a přidávají se další. Ale abychom zde nezmiňovali pouze rizika, jsou tu i pozitivní změny ve vývoji dětí a jejich smýšlení.

Děti dnes vyrůstají v nové době, nepoznaly totalitní režim se všemi negativními důsledky pro výchovu a vzdělávání. Život v demokratické společnosti je pro současné skauty samozřejmostí a životní podmínky či zátěže minulé doby už nechápou. Jde o novou generaci, která je plná naděje, nezatížená minulostí a s výraznějšími osobními i životními perspektivami. Musíme si uvědomit, že demokracie není pouze záležitostí dospělých, ale všech. Ve skautu se chlapci a děvčata mohou demokracii učit způsobem práce v oddílových skupinách: děti mají mít možnost projevit své názory, mít možnost zasáhnout do debat

o programu a přinášet nápady, naslouchat názorům druhých a uvažovat o nich, mají možnost diskuze apod. Děti se skrze skautskou výchovu naučí poslouchat hlasy druhých a přemýšlet o nich, neřídít se pouze názorem nadřízených, ale i vlastním úsudkem. Nesmíme však nikdy zapomínat na úctu k zákonům a lidským právům. Protože dnes se velké množství lidí hlásí o svá práva a záměrně opomíjejí práva druhých. „*Hranice svobody pohybovat svými pěstmi, jak se ti zachce, je nos tvého souseda.*“ (Břicháček, 2001, s.24)

Bohužel se dnes objevuje nejen neúcta k zákonům, ale vytrácí se i úcta k dějinám. Mnohé děti už nevědí, co se odehrávalo dříve, informace např. o době 1. republiky jsou velmi zkreslené a kusé. V tomto směru je potřeba usilovat o nápravu, obnovovat v dětech vlastenecké vědomí a orientaci v národních tradicích. Pro novou metodiku skautské výchovy pro to vyplývá nutnost nalézat společně práci v oddíle cesty k rozvíjení občanství, ke spolupráci při řešení náročných situací, k odpovědnosti za přijaté dohody apod.

Postupně se ukazuje, že dnešní děti se mnohem rychleji orientují v nových poznacích, rychleji než starší generace. Často se již v předškolním věku naučí ovládat počítače, internet a další technické vymoženosti. Starší děti pak začínají chápat, že mnohé z toho, co se učí dnes, za pár let nebude platit a co budou potřebovat znát, najdou na internetu. Dnešní děti předstihují generaci otců lepší informovaností o nových poznacích, učí se jazyky a orientují se ve světě. Proto je důležité do skautské metodiky zařazovat práci s počítačem, naučit děti správně vyhledávat a ověřovat informace. Vytvářet složitější pravidla her, které budou rozvíjet logiku, schopnost vyhledávat podstatné informace apod.

Výrazný je i posun v kladných mezilidských vztazích. Ve skautských oddílech se postupně objevuje větší pochopení a ochota spolupracovat, a to i přes to, že příklady z širšího okolí kolikrát nejsou povzbuzující. Členové skauta se v poslední době dokáží rychleji navzájem sprátnelit, byť žijí na různých místech a setkávají se poprvé. Povětšinou už při první hře dokáží vytvořit spolupracující tým a jsou si vzájemně oporou. „*Prožitek přátelských vztahů, který se promítá do jednání, je důkaz vychovatelského úspěchu mnoha vůdkyň a vůdců.*“ (Břicháček, 2001, s. 25) Skaut se dnes více zaměřuje na výchovu ke zdvořilosti, toleranci a taktosti než dříve, reflektuje tak vývoj doby, jde o hodnoty patřící k demokracii, a potřeby dětí.

Dalším příznivým momentem je narůstající motivace k hledání cest k novým poznatkům. Hledání těchto cest je příznačné pro každou mladou generaci a v dnešní době rychlého vývoje poznatků je to mnohem důležitější než jindy. Pokud by se tuto tendenci nepodařilo podchytit, riskovali bychom v budoucnosti výraznější zaostávání, právě proto se

nová skautská metodika zaměřuje také na podněcování dětí k poznávání. Často se také ve skautské výchově hovoří o dobrodružném učení, mechanické opakování a učení se nazpaměť se odsouvá pryč.

V posledních letech se také zvyšuje samostatnost dětí, které si dokáží poradit s mnohými problémy. Jde o všechny věkové stupně, ale nejnápadněji se to objevuje u starších školáků a v období dospívání. Skauti a skautky jsou schopni debatovat na nejrůznější možná témata skrze internet, připraví samostatně výpravu, zorganizují schůzky oddílu, vydávají časopisy apod. *„Mnohdy skautky a skauty podceňujeme. Připravíme jim celý program, jídelníček na tábor, na nákupy jezdí vedoucí autem a řadu dalších činností jim neradi svěřujeme. Tlumíme tak jejich iniciativu a aktivitu. I když třeba se jim mnohé nezadaří tak, jak by si to přál vůdce, je na nás, abychom je na chyby vhodně upozornili a zároveň jim dávali příležitost zkoušet vlastní síly a učit se z chyb a jejich nápravy.“* (Břicháček, 2001, s. 26)

Nyní se jen krátce přesuneme k prohloubeným rizikům ve vývoji dnešních dětí, na která skautská metodika výchovy musela také reagovat. Zmíníme jen krátce pár hlavních rizik, nepůjde o jejich podrobný popis.

Jedním velkým rizikem, které se neustále prohlubuje, je už více zmíněné oslabení rodin. Postupem času u nás přibývá počet rozvodů, malých rodin a často se snižuje i doba péče o vlastní děti. V některých rodinách se výrazně zkracuje čas pro společné pobývání dětí s rodiči. Ti následně každodenní péči o děti nahrazují nepřiměřeným zahrnováním materiálních věcí nebo pouze zdánlivou starostlivostí o náplň jejich volného času. Dětem organizují mnohé volnočasové kroužky, soukromé hodiny a aktivity, které děti netěší a kolikrát je i nepřiměřeně zatěžují. Nejhorší situace nastává, když rodiče ani jiní pečovatelé nejeví zájem o děti žádný a ponechávají je vlivu ulice, televize a internetu. Tyto děti neprožívají základní lidské vztahy přátelství, pohody, lásky a chybí jim jakýkoliv řád. V rodinách se také objevují chyby ve výchovném stylu, kdy jsou děti zvykány na snadný život bez námahy. K rizikovým důsledkům oslabených rodin patří také ohrožení základní vývojové potřeby dětí, jde o životní jistotu. Tato jistota se vytváří v prvních fázích života a opírá se především o pevný a kladný vztah k rodičům. Je to právě nedostatek jistoty a pocitu bezpečí, co může vést k celé řadě vývojových poruch, k horším výsledkům ve škole, k psychologickým problémům apod. Ve skautských oddílech se snaží tento dopad na děti napravit, ale ne vždy to jde. Břicháček přímo píše: *„Pokud se do oddílu dostanou děti z podobného prostředí, vytváří se pro vůdce značná výchovná zátěž. Je to však zároveň i velká pedagogická šance. Oslabené děti mohou v oddíle poznat a prožít jiné vztahy mezi*

vrstevníky, ale i s dospělými vedoucími. Při značné trpělivosti a výchovném taktu může oddíl sehrát pozitivní roli a alespoň některým dětem nesmírně prospět. Může se stát náhradou za nefungující rodinu a mnohé napravit. (...) Učme se řešit včas a rozumně různé zátěžové a konfliktní situace, které vznikají jak v našich vztazích, tak i v rodinách. Je to v zájmu našich budoucích dětí i v zájmu všech dětí v oddílech. Vidí v nás vzor a budou jednou napodobovat sociální vztahy, které vidí v našem jednání. Je to jedna z cest, kterou alespoň v malé míře můžeme snižovat oslabení rodin – a je to i morální příkaz pro osobní život činovníků.“ (Břicháček, 2001, s. 28)

Nadále se také prohlubuje rozpor mezi biologickým a sociálním zráním, přičemž biologické zrání se neustále urychluje a nastupuje dříve. Dozrání sociální se však postupem času více odsouvá, prodlužuje se školní docházka, a mládež tak vstupuje do světa práce mnohem později. Mladší generace se obtížně orientuje ve složitých a proměnlivých sociálních procesech. Oslabuje se důležitá potřeba dětí pochopit smysluplnost světa. Pokud není tato potřeba naplněna, děti se neorientují ve svém okolí, bývají zmatené a jen velmi obtížně si vytvářejí vlastní názor na skutečnost. Ve skautské metodice se musí uvažovat o důsledcích tohoto stavu. Vystává zde otázka, zda nebude nutné upravit věkové stupně¹⁰. Nejspíše bude nutné hledat či upravit program pro věk 13-15 let, pokud nebudeme chtít, aby skauti předčasně opouštěli oddíly, protože je dostatečně nemotivuje náplň činnosti. Činnost by pro ně měla být náročnější, ale zároveň by měla podporovat určitou samostatnost. Jde sice o úkol organizačně náročný, ale jeho řešení se nelze vyhnout. Pokud se skauting nepřizpůsobí době a dětským potřebám, tak zanikne. Rýsuje se nám několik námětů, jak tento problém řešit: Přidělovat skautům a skautkám více samostatných úkolů, hledat pro ně atraktivní činnost i mimo schůzky, třeba i ve spolupráci s dalšími organizacemi jako je např. Sokol, ekologické organizace, sportovní kroužky apod. U této věkové kategorie nesmíme zapomínat ani na rozvoj tvořivosti a myšlenkové pružnosti.

Zkreslený obraz světa je další prohloubené riziko, jde o falešný pohled na svět. Děti vidí ve svém okolí i ve světě mnoho negativních jevů a na základě toho si vytvářejí značně zkreslené informace o světě kolem nás, jedná se např. o časté loupeže a krádeže, vraždy a teror ve filmech a počítačových hrách, vysoká nezaměstnanost, výtržnictví apod. To vše

---

¹⁰ Skautská metodika je založena na diferencovaném přístupu jednotlivých věkových kategorií. Projevuje se to existencí několika věkových stupňů, v ideálním případě skaut projde všemi stupni a dostává se mu tak programu přiměřené formy a obsahu v každém věku. Toto rozdělení věkových stupňů se může v různých organizacích lehce lišit, ale většinou vychází z původního modelu: 1. 6-10 let: Vlčata a Světlušky (názvy se mohou v různých organizacích lišit) 2. 11-14 let: Skauti a Skautky 3. 15-18 (a více) let: Roveři. Program prvního stupně je hlavně hravý a často organizovaný ve větších skupinách dětí, druhý stupeň přináší již typický skautský program s uplatněním družinového systému, v posledním stupni je přechod k náročnější činnosti, klade se mnohem větší důraz na duchovní rozměr člověka a je zaměřen na službu. (Skaut, 2003)

spolu s další řadou podnětů vytváří dojem, že svět je zlý, nebezpečný, zkažený, plný nástrah a bez jakéhokoli pochopení pro kladné citové vztahy mezi lidmi. Často i dospělí dětem neustále opakují, že svět je špatný, nemá žádné dobré perspektivy a tím je značně demoralizují. Vyrovňávat se s těmito problémy pro skauting není lehké, je to velký úkol pro vůdce i pro všechny činovníky. Do výchovného programu bude třeba zařazovat co nejvíce činností, ve kterých se bude podporovat a rozvíjet spolupráce a vyzdviňovat pozitivní činy. I když základem většiny skautských her je určitá soutěživost, nesnažme se ji zdůrazňovat. Jak píše Břicháček: *„Děti jsou ve své podstatě altruistické, ale nevhodnou výchovou, nevhodnými vzory či nevhodným okolím se jejich pozitivní chování tlumí. Vymýšlejme hry i různé metody, jak oslabovat mnohdy tradiční sporty a řevnivost mezi oddíly a středisky. Nejlepším prostředkem bývá vzájemné seznamování oddílů a jejich společné činnosti.“* (Břicháček, 2001, s. 30)

V posledních letech se i značně prodloužila doba, kterou děti tráví u televize, počítačových her a internetu, jde o pasivní a konzumní styl života. Od toho se odvíjí mnoho rizik, které neplynou pouze ze sledování sporných programů a hraní násilnických her. Děti se stávají pasivními, téměř se nepohybují, místo aby samy sportovaly, sledují sport z pohodlí gauče. Tímto stylem života se nenaučí klást otázky a pouze přijímají cizí odpovědi za své, aniž by se nad nimi zamyslely. Ke správnému rozvoji je důležité, aby se v dětství získávaly vhodné a pochopitelné informace ve vhodném čase. Proto se skauting musí snažit hledat cesty, jak vhodně využívat televizi a internet, kdy např. pomocí internetu můžeme navázat kontakty s jinými oddíly i v zahraničí apod. Ve skautské metodice, ve které skauting reaguje na pasivitu dětí, se přímo píše: *„Půjde nám o to naučit se žít s komunikačními prostředky a vhodně je využívat. Hlavní zbraní však je dobře připravený program, který má v sobě prvky dobrodružnosti, romantiky, náhlých překvapení či nových her a k tomu hodně aktivního pohybu v přírodě a překonávání přiměřených překážek – ať již jednotlivcem či ve spolupráci celé skupiny.“* (Břicháček, 2001, s. 31)

Vyskytují se zde také dva typy sociálních rizik, které ohrožují vývoj dítěte. Do první skupiny patří chybné sociální návyky, jako jsou alkohol, kouření, drogy, herny, šikana, agrese, předčasný sex, chybné stravovací návyky, sekty, školní selhání, předsudky vůči druhým a další. I s tímto se musí skauting vypořádat a obecně platí, že se v oddílech snaží prosadit zásadu, že některé věci se nedělají a nepatří do dané společnosti. Nikdy nezavírejme oči před jakýmkoliv podezřením a buďme důslední a zároveň taktní při řešení těchto situací. Čím dříve a rychleji hledáme řešení, tím lépe, nikdy se nesmíme tvářit, že o nic nejde nebo zaujmout postoj, že se nedá nic dělat, či dokonce někoho z oddílu vyloučit bez jakékoliv

snahy o nápravu. Druhé sociální riziko plyne většinou ze špatného sociálního prostředí. Jde o děti zdravotně či výchovně zanedbávané, děti týrané duševně i tělesně, deprivované či zneužívané. Pokud se tyto děti dostanou do skautských oddílů, mohou být pro ně záchranou a postupně jim nahrazovat ztracenou jistotu a důvěru v život. Tyto děti potřebují individuální péči a postupně duševní a tělesné posilování odolnosti. Skautský oddíl tak může do jisté míry nahrazovat rodiny, podporovat kladné vztahy k ostatním z oddílu, nabízet zajímavé činnosti, předkládat kladné vzory apod. (Břicháček, 2001, s. 20-34)

„I když děti v posledních letech žijí v nových podmínkách, v podstatě se nemění. Jsou stejně romantické, jako jsme bývali my, stejně je láká dobrodružství a trochu tajemna, hledají kamarády a zkoušejí své síly. Ale také hledají bezpečí, životní jistoty a pevné citové vazby ke „svým“ lidem – rodičům, vychovatelům, vůdcům i starším rádcům. Jde o to, aby vůdkyně i vůdci jim dovedli poskytnout pocit jistoty, důvěry, bezpečí a otevřené budoucnosti, zároveň byli připraveni k dialogu s dětmi a schopni rozhodovat o nich spolu s nimi.“ (Břicháček, 2001, s. 27)

Nyní se ještě v následující podkapitole zmíníme o morálním vývoji dětí a popíšeme základní změny v pojetí výchovy. Na všechny tyto změny český skauting reagoval a vytvořil novou výchovnou metodiku pro dnešní děti a mládež. Tuto metodiku si přiblížíme později.

3.1.1 Morální vývoj dětí

Zde bychom rádi krátce přiblížili morální vývoj dětí a reakci skautingu na tento vývoj. Blíže se zaměříme na etapy morálního vývoje a provázanost se skautskými věkově rozdělenými skupinami.

Musíme si uvědomit, že očekávané směry budoucího vývoje společnosti jsou nevyhnutelné a jakékoliv jejich uskutečňování nebude bezproblémové. Nedostatečná řešení, a někdy dokonce i zanedbávání mravní výchovy a výchovy k duchovnímu životu jsou přehlížena a přenechána pouze rodinám nebo některým náboženským či dobrovolným organizacím. Skauting již od svého vzniku uvažoval o mravní výchově. Ve Svojsíkových Základech junáctví můžeme i nalézt zajímavou studii Františka Čády, který byl profesorem filozofie a pedagogiky na Karlově univerzitě. Tato studie nese název O kouzlu a výchovné hodnotě skautování. Jeho myšlenky o mravní výchově, které zde popsal, jsou platné dodnes. (Svojsík, 1912 s. 53-61)

Veškeré morální jednání a myšlení prochází postupně určitými vývojovými stádii, která nelze přeskocit a je nutné jejich sled respektovat. Obvykle se uvádí šest vývojových

etap, v kterých se postupně mění uvažování, které podněcuje morální jednání dívek a chlapců.

1. stadium: Jde o orientaci na poslušnost a obavy z trestu. Děti mají daná pravidla, co se může dělat a co nikoli. Tyto pravidla jsou jasně pochopitelná, pevná a daná „vyšší mocí“ (rodiči, vychovateli, skautským zákonem apod.). Děti si tato pravidla osvojí, přijmou je a dodržují, i když často pouze z obavy před trestem, nijak o nich nepřemýšlejí. Je to vývojová fáze, která se vytváří už v předškolním věku. Tato fáze je spojena se skautskou skupinou Benjamínci, kam dochází právě předškolní děti, proto je v této skupině důležité vytvořit jasná a jednoduchá pravidla, která se mají dodržovat.
2. stadium: Toto morální stadium je věkové spojené se skautskou skupinou vlčat a světlušek. Děti stále dodržují daná pravidla, ale v chování se začínají prosazovat jejich vlastní potřeby a přání, povětšinou pouze s malým ohledem na druhé. Například si na táboře nevšimnou, že všichni ještě nejedli, a jdou si pro přídavek. Často se to projevuje i při hrách, proto se více do programu zapojují hry na spolupráci a naslouchání druhým. Nejde však o vědomý přestupek, proto jim jejich chování nemáme za zlé, jde o nevyvinutý smysl pro respektování zájmů ostatních. Nejčastěji se věkově objevuje kolem 7. -9. roku.
3. stadium: Jde o fázi „vzorné dívky“ a „hodného chlapce“. Děti se chovají tak, jak se to od nich očekává a snaží se získat si dobrou pověst. Těmto dětem záleží na ocenění ostatními členy oddílu, vůdcem, rodičem, školy apod. Proto je v tomto stádiu důležité nezapomínat ocenit snahu a výkony dětí. V tomto stadiu bývá za správné považováno to, co za správné považují také ostatní. jakoukoliv ztrátu dobré pověsti berou velmi špatně a těžko ji snáší. Jde o fázi, co se objevuje kolem 10. roku věku a mnohé příklady lze najít ve Foglarových románech.
4. stadium: Zde jde o skautskou skupinu skautů a skautek, která se již orientuje na řád a zákon, který jim však musí být srozumitelný. Děti už dodržují základní pravidla na základě vlastního pochopení a rozhodnutí. Toto stadium nejčastěji probíhá cca kolem 11.-12. roku věku. Ve skautu se toto období projevuje „sbíráním“ odborek¹¹ či jiných úspěchů a pozitivní bodování bývá účinnou odměnou.

---

¹¹ Odborka je vžitý název pro ocenění za zvládnutí jednotlivých oblastí skautského programu, které umožňuje systém odborných zkoušek/dovedností. Jejich splnění vyjadřují navenek pestrobarevné nášivky na pravém

5. stadium: V tomto stadiu dítě jedná pod vlivem ideálů, vzájemných úmluv a zákonů, bez ohledu na jakékoliv bezprostřední ocenění či užitek. Silně zde působí respekt k ideálům, které byly přijaté celou skupinou, např. „V našem oddíle jsme se my rozhodli“. Veškerá pravidla a příkazy celé skupiny jsou závazné pro každého člena a selhání je chápáno i jako prohřešek proti ostatním členům.
6. stadium: Objevuje se až v roverském věku, tedy kolem 18. roku. Zde se již rozhodují dle vlastního svědomí či vlastní úvahy, bez ohledu na výsledek, odměnu nebo ocenění druhými. Podstatné je zde vědomé rozhodování. Objevuje se zde pochopení lidských práv a respektování důstojnosti jedince. Činy roverů se v oddíle posuzují podle vnitřní motivace a snahy uskutečňovat přijaté morální zásady.

Výše uvedené fáze nemají ostré hranice a velmi často se navzájem překrývají, ve vyšších etapách může dojít k tomu, že se vrací jednání z nižších fází a někdy se zase objevuje dílčí vývojový předstih. Musíme si uvědomit, že u všech dětí neprobíhá vývoj naprosto stejně a ne zdaleka všichni dozrají až k posledním etapám. Proto je nutné vždy respektovat individuální rozdíly mezi dětmi a zároveň pro každé z dětí stanovovat náročné cíle, které odpovídají či spíše mohou mírně překročit jejich schopnosti a morální zralost. (Břicháček, 2001, s. 34-36)

Zde naznačená morální vývojová stádia, která stanovil L. Kohlberg¹², však nejsou přijímána bez kritiky. Mezi nejznámější kritiky patřila jeho žačka Carol Gilliganová, která se na problematiku morálního jednání dívala ženským pohledem a vytýkala Kohlbergovi, že pozorovaná skupina, na jejímž základě pak teorii vytvořil, byla složena pouze z chlapců. Ona sama se pak zabývala rozlišením mezi mužskou a ženskou morálkou. Dle ní se muži více orientují na tzv. morálku spravedlnosti, zatímco ženy se orientují na morálku péče. Ženy se také ve svých morálních úvahách orientují hlavně dle konkrétní struktury vzájemných vztahů, muži zase dle abstraktních práv a povinností. (Heidbrink, 1997)

Různí autoři také kritizovali šesté stadium, které je občas obtížnější odlišit od pátého stádia. Kohlberg nakonec sám šesté stádium ze své teorie „vypustil“, ale většina autorů se i nadále drží jeho původní verze.

---

rukávu skautského kroje a jsou důkazem uznání vedení oddílu nad dokonalým zvládnutím určitého oboru. (Břicháček, 1998, s. 60-62)

¹² Lawrence Kohlberg se narodil 25. října 1927 a zemřel 19. ledna 1987. Byl to americký psycholog, vyučoval na Chicagské a Harvardské univerzitě. Je známý svým studiem morální výchovy, morálního zdůvodňování a morálního vývoje. Kohlberg navazoval na teorii kognitivního vývoje Jeana Piageta.

I přes výše nastíněnou kritiku a výhrady soudíme, že stanovení etap morálního vývoje je užitečné a pro práci s dětmi důležité. K práci s morálními stádii se vyjadřuje i Václav Břicháček: „*Dobře víme, že skautský zákon je pro vlčata příliš obtížný a mnohdy i nejasně pochopitelný. Jinak jej vykládáme nováčkům a jinak o něm uvažujeme s rádci či rovery. Podstatné je sledovat skutečné jednání skautek a skautů. Všimnout si, kdy dokážou pomáhat druhým, zda dodržují pravidla hry, splní uložené úkoly, přiznají chybu, dokážou se chovat zdvořile aj. Ze zdánlivě drobných činů se postupně vytváří systém mravních hodnot i schopnost je dodržovat. Kladné činy a formy jednání by neměly uniknout naší pozornosti a jejich ocenění – třeba i jen mezi čtyřma očima – je nezbytné.*“ (Břicháček, 2001, s. 36)

Morální jednání dětí, dospívajících, ale i dospělých určuje řada vlivů, na které nesmíme zapomínat. Jsou to:

- rodina: řád, který vytváří, příklady rodičů a pravidla jednání které nastavují
- vliv má i jednání uznávaných osob, například i skautských vůdců oddílů
- znalosti zákonů a pravidel společnosti a skupin, kde se pohybují
- náboženské i jiné organizace, se kterými se jedinec ztotožňuje
- skupiny vrstevníků a jejich vliv na daného jedince
- postupem času vytvořené zvyky („to se u nás nedělá“)
- a vlastní svědomí, které se začíná postupně rozvíjet zhruba od 10. roku věku

(Břicháček, 2001, s. 36)

Skauting svým výchovným programem sehrává významnou roli při vedení chlapců a děvčat k posilování a upevňování mravního jednání a cítění. Využití skautského zákona, vhodné příklady, systematická podpora spolupráce a altruismu, přemýšlení o morálních hodnotách a také příklad rodinného života vlastních rodičů a činovníků, to vše jsou možné cesty k vytváření mravních norem a hodnot jednání skautek a skautů.

Nyní opustíme morální vývoj dětí a přesuneme se ke změnám pojetí výchovy, které také ovlivnily činnost českého skautingu a přispěly ke změně výchovného skautského programu.

3.1.2 Změny v pojetí výchovy

Nastaly i velké změny v pojetí výchovy, od roku 1990 se mnohé změnilo a pokud by skauting na tyto změny nereagoval, nebyl by schopen dnes jako volnočasová organizace přežít. Nastíníme zde jen několik zásadních změn, proběhlo jich mnohem více, ale zde si jimi dopodrobna zabývat nebudeme.

Dnes se již jednoznačně prosadilo poznání, že výchova provází člověka na životní cestě od kolébky až po smrt. Vzdělávání už nekončí ve chvíli, kdy opouštíme školu, ale je celoživotním procesem. Vysokou rychlostí se šíří počítačová gramotnost, využívání chytrých telefonů, příchod velkého množství informací a aktivit na internet apod. Mladší generace je v průměru mnohem lépe připravena využívat počítačové a komunikační technologie než starší generace. Avšak malá životní zkušenost je mnohdy vede k zjednodušujícím názorům. Bohužel z toho plynou důsledky, které různě ovlivňují a často zbytečně prohlubují mezigenerační rozpory. Dřívější koncepce ukončeného vzdělání a stanovení základního objemu učiva přestává platit a je zavrhována. Pedagogika už se také nezabývá pouze vzděláváním dětí a dospívajících. Vznikla tu andragogika zabývající se vzděláváním dospělých a gerontopedagogika pro vedení stárnoucích osob. Každá z těchto věkových skupin potřebuje odlišnou didaktiku, jiné formy a metody učení a vedení. Ale uvědomme si, že nestačí pouze uvažovat jen o celoživotním vzdělávání ve smyslu školském, ale také o celoživotním rozvíjení morálky a duchovního života, právě o to se také snaží nová skautská metodika.

Stejně tak už výchova není ani jednostranným procesem, ve kterém učitel nebo vůdce oddílu s rozhodujícím hlasem vše řídí a žák pouze přejímá poznatky, postoje a návody. Dnes je prosazována výchova jako dialog, která je mnohem účinnější. Jde o dvoustranný proces, kde vychovatel a vychovávaný na sebe působí navzájem a učí se jeden od druhého. Úkolem vůdce skautského oddílu už není pouze předávat informace, zkušenosti a dovednosti, ale také, a to hlavně, povzbuzovat v kladení otázek a ke společnému hledání cest a jejich řešení. Odpovědi na problémy by děti měly nacházet v debatách a rozhovorech. Nemělo by však jít pouze o problémy denního života, ale otázky by měly mířit i na chápání praktické solidarity navzájem mezi lidmi a také na solidaritu člověka s přírodou. Následné poznání vede k překonávání úzce osobních zájmů, k pochopení sebe sama i své vlastní role a k vlastnímu sebepřekonávání. *„Nezbytné je naslouchat dětem. Dokážou klást bystré otázky, ale tato jejich schopnost se přestane rozvíjet, není-li podporována a podněcována. Snadno se utlumí a v dospělosti často zaniká. Vůdce mnohdy nedokáže na vše odpovídat a je dětmi podněčován k vlastnímu přemýšlení. Do sebe zahleděný vychovatel, který přestane sledovat náměty dětí, nemůže ani při sebelepším vzdělání plnit své poslání. Často zahrnuje děti odpověďmi, aniž samy předtím položily otázky, a naopak nenaslouchá otázkám, které kladou a které je zajímají. Dialogická výchova je náročná a je to velké dobrodružství.“* (Břicháček, 2001, s. 41)

Ve svém vývoji jsou děti ovlivňovány třemi momenty: rodinou-školou-programem ve volném čase. Pokud má být dětský vývoj správný, je potřeba, aby všichni vychovatelé byli řádně připravováni k práci s dětmi. Jde tedy o výchovu vychovatelů, která je velmi důležitá. Bohužel toto bývá podceňováno nejvíce v rodině, kde se soudí, že výchova vlastních dětí je dána instinktivně a není nutná žádná příprava. Ve skutečnosti jde o složitý proces a rodiče si mnohdy neuvědomují, jakou mají zodpovědnost. Vývoj každého dítěte je individuální a má řadu zvláštností a různé vývojové tempo. I dnes se kolikrát podceňuje skutečnost, že péče o dítě je už od narození dvoustranný proces. Rodiče pečují o dítě a zajišťují uspokojování jeho potřeb, zároveň je ale aktivní i dítě, které přivolává pomoc, navazuje kontakt a podněcuje reakce pečovatелů. V posledních letech se čím dál více ukazuje, že náplň volného času u dětí a dospívajících je důležitou složkou výchovy. Ve volném čase dětí se při různých aktivitách se často rozhoduje o budoucích sociálních rolích a o jejich pozici v širších sociálních celcích. Právě v době dospívání je vrstevnická skupina základem, kde se vytváří totožnost jedince a někdy i první partnerské zkušenosti. Tyto získané zkušenosti, sebehodnocení a mnohé postoje se přenášejí do dalších životních etap a zůstávají platné i po celou dobu dospělosti. Právě proto se domníváme, že je velmi důležité rozumné a taktní vedení dětí ve volném čase. Bylo již několikrát prokázáno, že lákavý a zajímavý program je skvělou prevencí před vznikem většiny poruch dětského chování. Právě to je skautskou doménou, má vypracován systém vzdělávání dospělých vedoucích pro práci s dětmi. postupem času plánuje skaut toto vzdělávání dále rozšiřovat o semináře, metodické listy a další techniky. Systém přípravy vůdců a lesní školy tvoří základní složku rozvoje skautingu v příštích letech.

V podstatě se mění celková strategie výchovy a vzdělávání dětí. Vědomosti, které získávají ve škole, rychle stárnou. Nároky se zvyšují na rozvoj tvůrčích schopností, na vyhledávání a zkoušení nových nápadů nebo nezvyklých postupů při rozhodování a všedních i mimořádných věcech. Pro tento styl výchovy je Skaut velmi dobře připraven. Učí děti, jak za různých podmínek rozdělat oheň, nocovat v přírodě, jak chystat a řídit dlouhodobou hru, jak usilovat o mravní vývoj apod. Přesto ale je nutné věnovat neustálou pozornost této výchovné strategii, jak z hlediska činnosti celé organizace, tak i ve vztahu k různým věkovým stupňům. Musíme se učit práci s hendikepovanými dětmi, jak v praxi uskutečňovat lidská a dětská práva, naučit se vyrovnávat s nároky globalizovaného světa a také i jak spolupracovat s rodinami, které nemají o činnost skauta zájem, nejsou zcela funkční nebo neplní přiměřeně své role. Ale i před skautskou metodikou je velký úkol, jde o hledání cesty, jak se vyrovnat s rizikem drog a závislostí a dalších momentů, které postupem času ohrožují stále mladší děti. V tomto ohledu si myslíme, že budou mít čím dál větší význam skautské

hry. Děti mají možnost ve hře zkoumat a poznávat svět, kreativně experimentují s vlastními formami chování a zároveň se je učí měnit. Napodobováním kladných vzorů se děti připravují na vlastní životní role a postupně nacházejí odpověď na věčnou otázku mladé generace: Kdo vůbec jsem a jak se liším od svých vrstevníků? „*Z hraných aktivit se vytváří pracovní dovednosti, sociální vztahy a morální jednání. K. Lorenz, zakladatel etologie, došel při sledování her dětí k závěru, že homo ludens se nedá oddělit od homo explorans, čili že kdo si hraje, poznává sebe i svět.*“ (Břicháček, 2001, s. 45)

Tímto bychom rádi ukončili část kapitoly věnované vývoji doby a dětskému vývoji, na které byl český skauting byl přinucen reagovat a vytvořit novou výchovnou metodiku. Touto metodikou se budeme zabývat podrobněji dále v následující kapitole. Nejdříve se však ještě seznámíme se změnou skautského slibu, s cíli a posláním Junáka.

3.2 Změna skautského slibu

Jak jsme již zmiňovali v první kapitole, jedná se o základní charakteristiku skautské výchovy. Zde se podíváme na změnu skautského slibu po roce 1990 a uvedeme několik názorů skautských vůdců na provedené změny.

Skautský slib je základní přísahou plnoprávných členů skautské rodiny. Skauti, kteří se rozhodnou slib složit, by měli být řádnými členy oddílu a měli by být poučení o skautských zákonech a být rozhodnuti žít podle nich. Tento slib vyjadřuje tři základní principy skautingu, jde o hodnoty, ke kterým má skauting jako výchovné hnutí dle svého poslání vést člověka.

Forma, kterou by mělo složení slibu mít, není přesně předepsána. Většinou však bývá slib skládán při slavnostních příležitostech. Obvykle to vypadá tak, že slibující před ostatními členy oddílu přednese slib a zároveň při tom položí ruku na znamení přísahy na některý ze symbolů hodnot ke kterým se skauting vztahuje: pro věřící skauty je to Bible, dalším symbolem je oheň jako znázornění lásky a pravdy, symbolem znázorňujícím vlast je česká vlajka (dříve československá vlajka) a jako symbol znázornění skautingu slouží kronika oddílu či kniha Základy junáctví.

Slib je vyjádřením především individuálního morálního závazku žít dle slibu a hodnot v něm vyjádřených, které svým životem bude dotyčný naplňovat. A zároveň, jak už bylo napsáno, je prvkem skautské výchovné metody, tedy má na mladého člověka působit jako formativní akt výchovy, respektive sebevýchovy. (Skautský slib, online)

Zde uvádíme verzi Skautského slibu používaného od roku 1990 do roku 1992, tedy do rozpadu Československa. Tato verze slibu byla uveřejněna v nultém čísle časopisu Junák roku 1990.

„Kdo úspěšně splní nováčkovskou zkoušku a je přijat do skautského oddílu, může složit slavnostní slib. Slib se obvykle skládá u táborového ohně. Jsou to slova, která zavazují na celý život: „Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe: milovat vlast svou. Republiku československou, a sloužit jí věrně v každé době; plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony junácké; duší i tělem býti hotov pomáhat bližnímu.“ Kdo věří v Boha, zakončí slib slovy: „Tak mi pomáhej Bůh!““ (Junák 0/1990, s. 3)

Na českém skautingu je zajímavá doložka „Tak mi pomáhej Bůh!“, která je nepovinná a skaut si může sám zvolit, zda ji řekne, či ne. Tato doložka je u všech zahraničních skautských organizací povinná a bylo velmi náročné si tuto „výsadu“ prosadit na mezinárodním shromáždění, i když se jedná o paradox, protože české skautské hnutí si odhlasovalo doložku jako povinnou. Trochu podrobněji a z lehce jiného pohledu o této doložce píše Václav Zatloukal ve své knize Katoličtí skauti junáci v Československu, kterou vydal v roce 1997 v Brně. V této publikaci autor rozebírá argumenty pro a proti povinné doložce „Tak mi pomáhej Bůh!“.

„Po dalším jednání sjezdu se Dr. Charvát znovu vrátil k problému slibové doložky. Řekl mimo jiného: „Máme rozhodnout o tom, má-li se doložka slibu „K tomu mi pomáhej Bůh“ býti fakultativní nebo povinná. Upozorňuji, že je to formule staročeská a velmi krásná. Jsme jediný národ z 54 států celého světa, v nichž je skauting zaveden, který ve slibu nemluví o Bohu. Okolnost, že jsme slib nechali celých 27 let bez této doložky, neznamená, že bychom za změněných poměrů nemohli toto nedopatření napravit.“ A dále řekl: „... doložka není požadavkem katolických skautů, nýbrž naším spontánním usnesením, které jsme učinili dříve, než jsme začali s katolickými skauty vyjednávat. Je lépe, bude-li dítě od malička vychováno ve víře v Boha. Vychovávati dítě od malička tak, aby slovo Bůh vůbec nesmělo vyslovit, není správné.““ (Zatloukal, 1997)

K názoru Dr. Charváta se následně na sněmu přidali další s argumenty podporující povinné zavedení této doložky. Jedním z argumentů byl ohled a lepší vztahy se slovenskými skauty, kde se skautské hnutí ustanovuje na církevním podkladě. Protiargument zněl, že zakladatel skautingu Svojsík, ačkoliv byl zbožný, nikoho ke zbožnosti nenutil. Ale i tento argument byl napaden, a to prof. Němcem, který podotkl, že po rozhovoru se Svojsíkem, zakladatel skautingu, litoval, že doložka o Bohu ve slibu chybí. Po tomto padlo rozhodnutí

hlasovat o povinné doložce. Výsledek hlasování o možnosti zavedení doložky byl následující. Proti zavedení doložky o Bohu nebyl nikdo, což nebylo žádným překvapením. Pro povinnou doložku hlasovalo 224 činovníků a pro fakultativní (dobrovolné) používání této doložky bylo pouze 177 činovníků. Dr. Plajner toto označil jako nečekané a pro mnohé zcela překvapivé rozhodnutí. Paradoxem zůstává, že i přes odhlasování rozhodnutí o povinné doložce o Bohu zůstalo pouze na papíře. Katoličtí skauti, kteří byli pro dobrovolné zavedení doložky, ji tradičně užívají, používá ji překvapivě i mnoho nekatolických skautů, ale nadále tato doložka zůstává jako dobrovolná. (Zatloukal, 1997)

V roce 1992 dochází po rozpadu Československa také k zásadní změně skautského slibu. Tato verze slibu je platná i dnes. Byla uveřejněna ve Stanovách Junáka z roku 1992.

„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:

- sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době,*
- plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské,*
- duší i tělem být připraven pomáhat vlasti i bližním.*

Po složení slibu mohou věřící skauti připojit prosbu: K tomu mi pomáhej Bůh.“
(Stanovy Junáka, 1992, s.15)

Nový slib českých skautů vyvolal rozpory a ani dnes není všemi přijat, to hlavně ze dvou důvodů, které si dále nastíníme.

Jeden z činovníků ve své úvaze o rozdílech ve slibu píše, že je zde určitý rozdíl mezi slovy „býti hotov“ v původním slibu a mezi „být připraven“, jak zní nová formulace slibu. V prvním případě totiž jde o ochotu a vůli, ale v tom druhém pouze o schopnost, která nemusí být naplněna skutkem. Je zde vidět, jak se pojem „služby vlasti“ od sebe v obou případech liší. Mimo jiné nový slib komentuje také činovník Ivo Vacík, který se zamýšlel nad nepovinnou doložkou o Bohu. Doslova píše: *„Oba junácké sliby mají stejnou doložku, K tomu mi dopomáhej Bůh. Ale je opravdu stejná? Většina z nás slibovala postaru. Slibovali jsme na svou čest a svědomí a předstupovali před Boha s pokorou a prosbou. Dej, Bože, sílu mě slabému, nehodnému. Pomoz mi dostat slibu, který skládám za svědectví svých bratrů nebo sester do prvních plamenů ohně, jenž mě očisťuje ... Dnešní junácký slib je jiný. Jako by se naše pokora někde vytratila a stejně tak naše čest a svědomí. Zcela v intencích doby, která chce jen brát, pokud možno hned a nechce se zavazovat a dávat. (...) Víme, jaký byl historický vývoj junáckého slibu, a někteří z nás se přímo podíleli v dané dějinné chvíli na jeho nové podobě. Neptejme se proto, proč je jeho znění takové, jaké je. Tu „českou“ cestu*

dobře známe. Snažme se zodpovědět otázku, zda je dobře – zda je správné, že tomu tak je“.
(Svaz skautů a skautek, 2013)

Dalším problémem slibu je to, že se skaut zavazuje ke službě nejvyšší Pravdě a Lásce, a ne přímo vlasti, jak tomu bylo ve starším slibu. Vystává zde otázka, co to ta nejvyšší Pravda a Láska vůbec je. Slib se touto formulací stává pro většinu skautů nepochopitelným a mají problém jej uchopit. Jak tedy mohou slibovat něco, čemu nerozumí? I činovníci mají problém s tím, jak slib skautům vysvětlit. Neexistuje žádná přesná definice. Činovník Jan Pečený sepsal na toto téma úvahu, kde píše o nejvyšší Pravdě: *„Uvaž přece, že se setkáváš také s pojmy: „nejvyšší dokonalost,“ „nejjasnější světlo,“ „nejvyšší oběť,“ „nekonečné číslo,“ aniž by ses nad tím pozastavil. Je to prostě vždy něco, co je „nej“, tedy absolutní, takže už nemůže být víc a stává se tak pro nás něčím nepředstavitelným. (...) Pravda může být přece jen jedna. Jinak to není pravda nebo alespoň ne úplná. Úplná pravda je vlastně souhrn všeho, co skutečně bylo, je, ale také bude bez ohledu na to, co o tom vím nebo si myslím já sám. A tak tohle všechno, co skutečně bylo, je a bude musí mít něco společného, co vůbec nezávisí na jednotlivém člověku. Ten společný základ nazýváme Pravdou s velkým P.“* (Pečený, 1999, s.6-7)

Můžeme to tedy chápat tak, že předmětem závazku ve skautském slibu je upřímné celoživotní hledání, odpovědnost a služba tomuto principu všeho, co bylo, je a bude. Nejvyšší Pravda by nám měla nabízet odpověď na otázku, co nebo kdo je průvodcem všeho a nejvyšší Láska by zase měla přinášet odpověď na otázku proč vlastně všechno, včetně nás, existuje. Pokusíme se také vysvětlit, co znamená pojem nejvyšší Láska. Příroda a vesmír kolem nás fungují na principech dokonalých zákonů, nad kterými žasnou i vědci. Nikdo nepochybuje o tom, že tyto zákony jsou dobré a každý z nás může také dělat dobré věci. Nejvyšší hodnotu má tedy takové jednání, které dobro prokazuje někomu jinému. Toto jednání je dobrovolné, bez jakéhokoliv nároku na opětování, a hlavním důvodem tohoto jednání je láska. Jedinou příčinou toho, proč je vše dobré, je jak se domnívají mnozí činovníci, Láska s velkým L., která má být nekonečně větší než ta, které je schopen člověk. Mělo by jít o nejvyšší skutečnost, která existuje ve vesmíru, je základem všech ostatních skutečností a vymyká se poznání našich smyslů. Nelze ji lidskými pojmy definovat, a proto se ji snažíme našemu chápání přiblížit výrazem nejvyšší Pravda a Láska. (Pečený, 1999, s. 1-9)

Na toto téma byla následně uveřejněna v časopise Skauting č. 4/1999 polemika a názory na slib po jeho zavedení. Některé z nich zde budeme interpretovat a krátce zde shrneme názor na nový slib. V této polemice názory pro, či proti novému slibu nejsou

vyrovnané, převažují zde názory podporující nový slib. Jak již bylo zmíněno výše, hlavní námitkou proti slibu je neuchopitelnost pojmů a jejich složité vysvětlování dětem, také značné prosazování víry. Na druhou stranu mezi argumenty podporující nový slib patří to, že se projevuje jako inspirace k zamyšlení nad nemateriální stránkou života a každý si v těchto slovech může najít to „své“. Velmi výstižně to popsál v této polemice činovník David Svoboda: *„Konkrétně k bodu o nejvyšší Pravdě a Lásce bych rád řekl, že podle mého nevyjadřuje, že skauting je jen pro věřící, ale že skautům je něco společného – je to pokora a přijímání existence vyššího řádu či principu (nikoliv mravního), kterému se člověk podřizuje. Myslím si, že právě tato pokora před něčím, co přesahuje člověka (vyšším řádem, Bohem, vesmírem, či jak to nazveme) je podle mě skutečně skautům společná. (...) Důležité pro mě je toto nastavení k pokoře a respektu k „malosti“ člověka vzhledem ke světu a vesmíru.“* (Svoboda, Skauting, 4/1999, s. 7)

Domníváme se, že každý z argumentů pro i proti novému slibu má svou váhu. Pokud jde o neuchopitelnost pojmu, nezbyvá nám než souhlasit a tento argument podpořit. Co se týče skupin vlčat a světlušek, pro ně je nový slib nepochopitelný, což je problém. Jak mohou slibovat něco, čemu nerozumí? Řešením by zde bylo vytvořit slib nový pro mladší děti a formulovat ho tak, aby ho dokázaly pochopit. Bohužel je toto řešení nereálné, protože světová skautská organizace povoluje pouze jeden společný slib. Možná by bylo rozumnější skautský slib skládat až ve starším věku, tedy nejdříve ve skupinách značených jako skauti a skautky, kdy by již děti byly schopny slib aspoň částečně pochopit. Zároveň se ale ztotožňujeme s názorem Davida Svobody s tím, že nový slib nevyjadřuje, že skauting je pouze pro věřící, ale že přináší možnost zamyšlení se. Tím, že nový slib nutí k zamyšlení, posouvá tak i duševní vývoj dětí. Ty jsou nuceny si uvědomovat a přemýšlet o svých životních etapách, ponořit se myšlenkami do sebe a snažit se hledat odpovědi. Dle našeho názoru, přesto, že starý slib měl své charisma, nový slib je pro dnešní dobu mnohem vhodnější.

Tímto bychom rádi ukončili část týkající se slibu a jeho změny a přesunuli se k poslání a metodám Junáka od roku 1990. Budeme sledovat vývoj těchto metod a cílů a popíšeme změny, které tam nastaly. Čerpat budeme převážně z oficiálních stanov Junáka vydaných v letech 1990, 1992, 1994, 2001 a 2014.

3.3 Poslání a metody Junáka

Nejdříve zde popíšeme přípravu pro vytvoření stanov v roce 1990 a následně jejich přepracování v roce 1992, poukážeme také na změny, které zde byly provedeny v oblasti metod a poslání Junáka. Následně se zde pak zaměříme na další jednotlivé stanovy Junáka, které byly vydané. Cíle Junáka zde zmíníme pouze okrajově, podrobněji se jim budeme věnovat v další kapitole.

Jak už jsme zmínili výše, skautské hnutí se u nás opět začíná rozvíjet po revoluci v roce 1989. Bylo nutné přepracovat metody a cíle Junáka a také znovu vymezit poslání této organizace. Do světové organizace skautů a skautek (WOSM) byl přijat až v roce 1992, což bylo důvodem opět přepracovat stanovy Junáka, tak aby více odpovídaly předpisům WOSM¹³ a mohl tak být do této organizace přijat.

V prvním čísle skautského časopisu Junák hlásí z roku 1989 můžeme najít tento popis skautských zásad.

„Naše skautská zásada vždy byla: pracujeme pro mládež – dobrovolně – obětavě a nezištně. Máme rádi pravdu, otevřenost, dialog a demokratická řešení ve všem. Chceme mluvit, spolužít a spolupracovat jako rovnocenný partner s každým, kdo nám podává ruku ve stejném duchu. Chceme lásku a toleranci, odmítáme opak toho: zášť, pomstychtivost, nesnášenlivost, násilí. Spolu se svým skautským programem chceme především chránit a zlepšovat naše životní prostředí, přírodu a krásy vlasti. V tom budme příkladem a přiložme ruku k těžkému dílu!“ (Junák hlásí, 1/1989, s.6)

Zde jsou vidět už prvky demokratické výchovy ve skautských oddílech u nás, které se projeví hlavně reakcí na předešlou politickou situaci u nás, jak jsme již několikrát zmínili výše. Také tu můžeme najít snahu o ekologickou výchovu a snahu o propagaci do podvědomí společnosti. Jde asi o první formulaci skautských zásad u nás založenou na více demokratickém přístupu a důrazu na rovnocennost všech.

Na základě zmíněného časopisu Junák hlásí byly vypracovány v roce 1990 první stanovy Junáka po jeho znovuobnovení. Stanovy nesou název: Stanovy Československého

---

¹³ Světová organizace WOSM se během doby, kdy u nás byl skauting zakázán, snažila definovat základní principy skautingu. Jako první pokus o formulaci základních principů skautingu lze považovat dokument „Základní principy“, který byl zformulován na světové skautské konferenci v Montrealu v roce 1977. V tomto textu, kromě snahy o zachování specifických rysů skautingu, je patrná snaha přiblížit se modernímu pojetí výchovy a vzdělávání. Text se konkrétně inspiroje celoživotním vzděláváním dle definice Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu v 70. letech minulého století. Můžeme zde vidět rozdělení na učení formální, neformální a informální, také zde je odkaz na učení pomocí činnosti, tzv. learning by doing, což je považováno za součást skautské metody. (Zajíc, 2000, s. 58)

Junáka svazu skautů a skautek. Jsou členěny na patnáct hlav, ve kterých jsou rozebírána témata související se správným chodem této společnosti. V těchto stanovách je především kladen důraz na organizační složku Junáka, ale i tak zde hned na první straně lze objevit definované poslání skautské organizace, které je definováno takto:

„Účelem organizace je povznášet mravní, ideovou a tělesnou výchovu a zdatnost mládeže i dospělých členů Českého i Slovenského Junáka – svazu skautů a skautek a českých i slovenských skautských sdružení v zahraničí podle skautských zásad a zaměřovat ji ke službě československé vlasti v duchu demokracie a humanismu.“ (Stanovy Junáka, 1990, s. 1)

Myšlenka humanismu a demokracie se stále více prosazovala ve skautském hnutí u nás, domníváme se, že velký vliv na to měly myšlenky Václava Havla, které toto hnutí ovlivňovaly. Zajímavé je, že v těchto stanovách ještě nenalzáme podporu sounáležitosti a spolupráce. Neříkáme, že se v práci skautské organizace neobjevovala, ale do stanov zanesena nebyla. Stanovy pocházející z roku 1990 byly velmi stručné, můžeme říci, že i to byl jeden z důvodů pro jejich přepracování po dvou letech, tedy v roce 1992, hlavním důvodem však bylo už zmíněné přijetí organizace do WOSM.

Tyto stanovy jsou již více podrobněji rozpracované a vytvořené tak, aby odpovídaly základním principům skautské výchovy definovanými WOSM. Stanovy obsahují sedmáct hlav zabývajících se postupně základními informacemi Junáka, posláním Junáka, členy organizace, stejnokrojem a symboly, organizační sítí, řídicími orgány, sněmem, ústřední radou, náčelnictvem, ústřední revizní komisí, radou a odbory, jměním Junáku, usneseními a vyhláškami, smírčí radou a možným zánikem organizace. Mimo to zde ještě najdeme přílohu ke stanovám, která obsahuje skautský zákon, stručně shrnuté principy skautské výchovy dle WOSM a také nový slib Junáku, kterému jsme věnovali předchozí kapitolu.

Ve stanovách Junáku z roku 1992 je poslání organizace rozepsáno podrobněji a zní takto:

„Posláním Junáka je působit a vést členy k povznesení duchovní, mravní a tělesné zdatnosti mládeže i dospělých členů tak, aby byli připraveni plnit své povinnosti vůči bližním, společnosti, vlasti a lidstvu. Junák je dobrovolnou, nezávislou, nepolitickou a nevládní organizací, sdružující mladší i dospělé členy a členky bez rozdílů národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdílů. Junák je členem Českého a slovenského skautingu jako federální sdružení a jeho prostřednictvím členem světových organizací WOSM a WAGGGS. Členství v IFOFSAG je řešeno samostatným předpisem.“

Slib, zákon a zásady vyplývající z členství ve WAGGGS a WOSM jsou obsaženy v příloze, která je nedílnou součástí těchto stanov.“ (Stanovy Junáka, 1992, s. 1)

Můžeme zde vidět, že první část definice poslání dle těchto stanov zůstala stejná, rozdíl nacházíme v okamžiku, ke komu se má plnit povinnost či vykonávat služba. V předchozích stanovách šlo jmenovitě o službu československé vlasti v duchu humanismu a demokracie, to je zde již vypuštěno. V těchto stanovách je to nahrazeno povinností vůči společnosti, vlasti a lidstvu, v podstatě jde o to samé jako v dřívějším poslání, ale je použita jiná formulace, která je obecnější. Myslíme si, že na to mělo vliv přijetí do WOSM, kvůli kterému se stanovy musely upravovat, aby odpovídaly jejich podmínkám. Je zde vidět, že přijetím do světové organizace se český skauting musel více zaobírat sounáležitostí a spoluprací lidí různých ras, náboženského vyznání, politické příslušnosti apod. Do výchovného programu českého skautingu tak byla zahrnuta multikulturní výchova a výchova k vzájemné celosvětové spolupráci a respektu. Povšimněme si důrazu na to, že Junák je nezávislá, nevládní a nepolitická organizace. Druhá část poslání Junáka odkazuje na světové organizace, kterých se stal členem, a dle jejich předpisů se odvozuje činnost českého Junáka.

Další přepracování stanov Junáka proběhlo v roce 1994, tedy opět po dvou letech. Tyto stanovy obsahují třináct hlav a rozšiřují předešlé stanovy Junáka. Ke stávajícím informacím, které stanovy obsahovaly, byly přidány metody skautské výchovy a také práva a povinnosti členů Junáka. Přepracovány zde byly také poslání a principy Junáka, které ve své podstatě zůstávají neměnné, jen jsou použity nové formulace a jsou rozšiřovány o doplňkové informace. Ve stanovách z roku 1994 je tedy poslání českého skautingu definováno těmito slovy: *„Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému společenství v souladu s principy a metodami, stanovenými zakladatelem skautského hnutí, lordem Baden Powellem. Skautské hnutí je založeno na třech základních principech: Povinnost k Bohu, chápána jako povinnost hledat v životě vyšší hodnoty než materiální. Povinnost vůči ostatním, chápána jako věrnost své vlasti, která je v souladu s úsilím o mír, o vzájemné pochopení a spolupráci mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami, je pojata jako závazek účastnit se na rozvoji společnosti, jako úcta a láska prokazovaná bližním a přírodě. Povinnost vůči sobě, chápána jako odpovědnost za rozvoj sebe sama. Tyto principy jsou vyjádřeny ve skautském slibu a zákonu.*“ (Stanovy Junáka, 1994, s. 1)

Nově je v posláni Junáka odkaz na zakladatele skautingu Baden-Powella a rozepsány jsou tři základní pilíře či principy skautingu, které vycházejí ze skautského zákona a slibu. První princip vysvětluje povinnost k Bohu, jak by ji měli chápat i nevěřící skauti a skautky, poukazuje na to, že skauting není náboženskou organizací. Druhá povinnost odkazuje na spolupráci jak mezi blízkým okolím, tak i mezinárodní spolupráci. Zároveň je zajímavé, že se zde poukazuje na věrnost vlasti pouze pokud usiluje o mír, tedy skauting odmítá násilné, válečné, podvodné atp. chování státu. Pokud něco takového nastane a stát poruší mír, není povinností skauta postavit se za vlast. Také se zde znovuobjevuje povinnost úcty k přírodě, kterou prosazoval zakladatel skautingu. Velmi důležitá povinnost, která se nově objevuje je odpovědnost za rozvoj sebe sama, tedy je kladen důraz na seberozvíjení a seberealizaci.

Ve stanovách Junáku z roku 1994 se, jak již jsme zmínili, nově objevují také metody Junáka. Tyto metody skautské výchovy jsou soustavou výchovy, sebevýchovy a rozvoje charakteru, která odpovídá věku i potřebám jednotlivců. Metody se zakládají na dodržování skautského slibu a na životě dle skautského zákona. Dále také na neustálém osobním rozvoji, hlavně na pěstování kladných povahových vlastností. Důraz je kladen na učení prostřednictvím praktických činností a týmové práci v malých skupinách (tzv. družinách), na výchovu k odpovědnosti a k vedení. Základem je ale spolupráce dětí, mladých lidí a dospělých a také služba společnosti. Důležité jsou zde i pobyty a činnosti v přírodě, postupné stimulační programy a nejrůznější činnosti zajímavé pro děti, využívání skautské symboliky a rozvíjení užitečných dovedností. Tím nejpodstatnějším ale je to, že veškerá výchovná metodika skautingu má probíhat skrze hru. (Stanovy Junáka, 1994, s. 2)

Těmito stanovami se český Junák řídil několik let, k jejich dalšímu přepracování došlo až v roce 2001. Jedním z důvodů pro přepracování byl text předložený na Skautské světové organizaci v roce 1999. Nové stanovy prošly většími změnami v oblasti skautské metodiky výchovy a byly rozšířeny o nové informace reagující na stav společnosti a potřeby dětí, jak jsme již zmiňovali v předchozí kapitole.

Jak již bylo řečeno, pro nové stanovy se stal stěžejní text „Základní charakteristika skautingu“, který byl v roce 1999 předložen na Skautské světové organizaci a který rozpracovává podrobněji nové vymezení skautingu. Je zde už zřetelný důraz na koncept celoživotního vzdělávání a také odkaz na zprávu UNESCO s názvem „Učení je skryté bohatství“ z roku 1996. Junák jakožto člen WOSM přijímá tyto charakteristiky a přepracovává je do národního pojetí. Podobný proces můžeme zachytit i v případě definování skautské výchovné metody. Výchovné metody skautingu byly přejaty dle definice WOSM již ve stanovách v roce 1994 a nijak se nezměnily.

V textu „Základní charakteristika skautingu“ se můžeme dočíst, že skauting, jakožto výchovné hnutí pro mladé lidi, se plně ztotožňuje s již výše uvedenými výchovnými prvky. Cílem je snaha podílet se na rozvoji plného potenciálu mladých lidí tak, aby z nich byli samostatní, solidární, zodpovědní a uvědomělí občané společnosti. Skauting v sobě zahrnuje čtyři pilíře výchovy: učit se znát, učit se jak na to, učit se žít společně a učit se být, přičemž je kladen zvláštní důraz na poslední dva pilíře. Skautskou organizaci zařazujeme do kategorie non-formálního vzdělání, protože se jedná o organizovanou instituci s výchovným cílem, která se obrací ke zvláštní klientele, ale pracuje mimo rámec formálního vzdělávacího a výchovného systému. Tento výchovný postup skautingu navíc ještě charakterizují následující faktory:

- a) skauting k výchově mladých lidí zaujímá holistický postoj, tedy nahlíží na člověka jako na jednotlivce, který je komplexní, jedinečnou osobností a nedílnou součástí světa
- b) snaží se dosáhnout svého výchovného cíle na základě výchovné nabídky vytvořené podle základní řady ideálů a hodnot, svých principů a dle jasně definované skautské metody
- c) jako non-formální vzdělávací činitel hraje vedle ostatních vzdělávacích činitelů doplňkovou roli
- d) uvědomuje si, že se na výchově mladých lidí pouze podílí, protože skauting je jen jedním z činitelů, které život mladého člověka ovlivňují, a také výchova je celoživotním procesem, kdy se celý potenciál jedince postupně projevuje během života (WOSM, 1999, s. 1-7)

Zároveň v tomto textu nalezneme upravenou definici poslání celosvětového skautingu, ze kterého následně vychází poslání českého skautingu.

„Posláním skautingu je přispět k výchově mladých lidí prostřednictvím hodnotového systému, založeného na skautském slibu a zákonu, pomáhat jim vytvářet lepší svět, kde naleznou uspokojení jako jednotlivci a budou hrát konstruktivní roli ve společnosti. Toho je dosahováno:

1. jejich zapojením během „formativních let“ v procesu non-formální výchovy,
2. používáním zvláštních metod, které činí každého jednotlivce hlavním činitelem jeho rozvoje jako sebevědomé, solidární, zodpovědné a uvědomělé osobnosti,

3. *napomáháním v ustavování jejich hodnotového systému, založeného na duchovních, sociálních a osobních principech, tak jak jsou vyjádřeny ve slibu a zákonu.*“ (WOSM, 1999, s. 1)

Jak je zde vidět, světová skautská organizace kladla především důraz na seberealizaci a prospěšnost pro společnost, jde o hodnoty, které dnes tvoří podstatu skautingu jako takového. Na takto podrobně rozpracovanou charakteristiku světového skautingu český skauting zareagoval oficiálními stanovami Junáku v roce 2001.

Stanovy z roku 2001 znovu definuje své výchovné poslání: *„Podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství v souladu s principy a metodami, stanovenými zakladatelem skautského hnutí, lordem R. B. Powellem a zakladatelem českého skautingu, prof. A. B. Svojsíkem.*“ (Stanovy, 2001, s. 1)

Hned na úvod si můžeme všimnout, že nová definice poslání českého skautingu je kratší, a to z toho důvodu, že jsou zde vypuštěny tři základní principy skautského hnutí, které jsou v nových stanovách definovány zvlášť. Co do obsahu definice poslání je vše stejné, až na odkaz zakladatele českého skautingu Svojsíka, který v předešlé definici chyběl.

Nejnovější stanovy Junáka byly vydány v roce 2014 a český skauting se jimi řídí i dnes. Tyto stanovy obsahují čtrnáct hlav, jde pouze o rozpracovanější verzi předešlých stanov, nejsou zde žádné výrazné změny. Pro naši práci je nejdůležitější druhá hlava obsahující principy a metody skautské výchovy, které zde podrobněji rozepisuje.

Charakteristika a poslání Junáka jsou v těchto stanovách vytvořeny kombinací předešlých definic z minulých let. Jediná výrazná změna, která zde je, je povinnost k nejvyšší Pravdě a Lásce, což přímo odkazuje na český skautský slib. Dle těchto nejnovějších stanov je tedy Junák charakterizován takto: *„Junák – český skaut, z. s. je dobrovolný, nezávislý a nepolitický spolek, jehož posláním a účelem je – v souladu s principy a metodami stanovenými zakladatelem skautského hnutí Robertem Baden-Powellem a zakladatelem českého skautingu A. B. Svojsíkem – podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí; jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k nejvyšší Pravdě a Lásce; sobě samým; bližním, vlasti, celému lidskému společenství a přírodě.*“ (Junák, 2014, s. 1)

Co se týče současného výchovného cíle a poslání českého Junáka, můžeme říci, že je shodný s těmi původními. Stále se zaměřuje na všestrannou výchovu osobnosti mládeže,

kteřá je neměnným prvkem skautské výchovné metody. Za sto let se ovšem proměnil obsah pojmu „všestranná výchova osobnosti mládeže“. Například určité kompetence, ke kterým byly děti vychovávány, jsou dnes úplně odlišného rázu, hlavně jde o technické znalosti. Dnes se také do obsahu výchovy promítají mnohem více sociální kompetence. Ve své podstatě se nijak nezměnily ani cíle mravní výchovy ke skautským hodnotám, které mají pomáhat utvářet správný životní styl skautek a skautů. Jde o hlavní neměnný prvek v Junáku.

Pokud jde o výchovnou metodu, je zde situace podobná, až na jednu část obsahu výchovy, na kterou dnes, bohužel, není kladen tak velký význam, jako v minulých dobách. Jde o tělesnou výchovu. Důležitost, která byla kladena na tělesnou výchovu v raném období skautingu, byla částečně způsobena předpokladem, že se skauting začlení do výchovy sokolské. Domníváme se však, že v této době je tělesná výchova stejně tak důležitá, jako dříve a skauting by jí neměl odsouvat do pozadí na úkor sociálních kompetencí, kterým dnes skauting věnuje velkou pozornost.

Kromě tohoto se pozměnily i některé termíny, např. „romantismus“ byl nahrazen slovem „symbolický rámec“, „stupně junácké zdatnosti“ se změnilo na pojem „osobnostní růst jedince“ a tak podobně. K výrazné proměně však dochází ve výchovném obsahu jednotlivých aktivit a činností skautů a skautek. Při porovnání obsahu současných aktivit a aktivit, kterým se věnovali skauti za Rakouska-Uherska, můžeme vidět jednoznačný posun, který byl způsoben sociokulturní změnou společnosti, na kterou jsme poukázali už v předešlých kapitolách. (Zajíc, 2000, s. 41)

Tímto bychom zakončili část diplomové práce, která se věnovala historickému vývoji Junáka, jeho cílům, principům, slibu apod. Přesuneme se nyní k novému výchovnému programu Junáka a blíže ho rozebereme.

3.4 Nový výchovný program Junáka

Zde se blíže seznámíme s novým výchovným programem. Přiblížíme si, kdy se začalo mluvit o přepracování výchovného programu a co k tomu vedlo, tedy jaké byly důvody k úpravě a zavedení nového programu. Podrobněji rozebereme výchovnou metodiku a klíčové kompetence,¹⁴ které zde byly nově zpracovány.

---

¹⁴ Klíčové kompetence jsou definovány jako přenosný a univerzálně použitelný soubor vědomostí, dovedností a postojů, které potřebuje každý jedinec pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti a úspěšnou zaměstnatelnost. (Zeisek, 2010, s. 7)

Po XI. Valném sněmu Junáka, který se konal v únoru 2005, se začalo pracovat na novém výchovném programu českého skautingu. Na tomto sněmu byla odsouhlasena Charta českého skautingu na počátku 21. století (dále jen Charta) a s ní také strategie Junáka a další postup. Byly to hlavně výzkumy, které proběhly v několika letech pře uvedeným sněmem, a staly se tak impulsem pro změny ve skautském hnutí.

Hlavními cíli tohoto nového programu byly adekvátní reakce na změnu společnosti, vyřešení konkrétních problémů dosavadního skautského programu a zároveň při tom vyjít ze základních hodnot, principů a poslání Junáka, tak jak byly vytvořeny jeho zakladateli. Do tvorby tohoto programu se zapojilo celé skautské hnutí, které se účastnilo různého testování a diskuzí nad programem. Veškeré materiály a programy vznikly nejdříve jako experimentální verze, které podstoupily testování, a každý z organizace se k nim mohl vyjádřit. Následně proběhlo vyhodnocení veškerých poznatků a byla zpracována finální verze. Podstatou tohoto projektu byla snaha o vytvoření zajímavého programu, který bude skautským oddílům nabídkou, nikoli povinností, jak tomu bylo u starého programu. (Charta českého skautingu na počátku 21. století, 2005)

Důležité pro úspěšné zavedení nového programu byly také dobrá propagace a informovanost, které byly uskutečněny převážně formou článků ve skautských časopisech a internetových stránkách, metodických příručkách apod. Na přímé realizaci nového výchovného programu spolupracovaly dvě skupiny, které byly navzájem provázané, byly to: metodická skupina Náčelnictva Junáka pro program a programový odbor Výkonné rady Junáka. (Junák, 2008)

Pod nový výchovný program Junáka tedy spadá:

1. Skautská výchovná metoda. Představuje metodický rámec, který by měl vést mladého člověka na jeho cestě osobního růstu. Je postavena na zásadách, které stanovil zakladatel skautského hnutí a které byly ověřeny desítkami let praxe a poznatky moderní pedagogiky. Zahrnuje množství vnitřně provázaných prvků tvořících nedělitelný systém. Tyto prvky jsou: skautský zákon a slib (jde o sebevýchovu a sdílené hodnoty), družinový systém (pomáhá utvářet sociální role), učení se zkušeností (tedy naučím se to tím, že to dělám), program osobního růstu (rozvoj individuality každého člena a jejich vnitřní motivace), symbolický rámec (jde o výchovné metody, které mají oslovit mladé a mají být srozumitelné), podpora dospělými (dospělí by

měli figurovat jako průvodci mladého člověka jeho životem) a příroda (tedy nejpřirozenější výchovné prostředí). (Stanovy Junáka, 2014)

2. Výchovné cíle, tzv. kompetence. Tyto kompetence konkrétně rozpracovávají poslání Junáka a vychází ze stanovených představ Junáka sepsaných v Chartě.
3. Věkové kategorie. Určují, pro jaký věk a v jakých věkových rozmezích nejlépe organizovat výchovu tak, aby měla smysl. Skautská výchova naplno využívá svůj potenciál ve věku skautů a skautek. Tyto věkové kategorie souvisí s vývojem dětí a se školní docházkou. Od každé kategorie se následně odvozuje nejvhodnější program a výchovné nástroje.
4. Výchovná nabídka. Tato nabídka vychází z konkrétních zájmů dětí a mládeže. Je odpovědí na otázku, co jim může skauting nabídnout.
5. Výchovné nástroje. Jde o velkou škálu konkrétních prostředků pro činnost oddílu. Například to jsou stezky, odborky, zkoušky, závody, časopisy, celostátní projekty, celoroční hry apod.
6. Metodická podpora. Má napomáhat vedení oddílu při práci s výchovným programem. Obsahuje kurzy, semináře, časopisy a příručky. (Junák, 2008)

Můžeme říci, že nový výchovný program Junáka je projektem s vizí na několik let dopředu, obsahující inovaci prostředků a výchovných nástrojů, které dovedou spolu se skautskými výchovnými metodami k naplnění výchovných cílů a budou rozvíjet klíčové kompetence. Jde o soubor prvků a jejich uspořádání, dále do nich můžeme zařadit rozdělení do věkových skupin či výchovné nástroje jako např. stezky, zkoušky zdatnosti, časopisy, závody apod. Zároveň ale program zahrnuje také metodické příručky pro vedoucí oddílů a základ projektu týkající se hodnocení kvality oddílů a výchovného dopadu.

3.4.1 Charta českého skautingu na počátku 21. století

Jak jsme již zmínili, Charta českého skautingu na počátku 21. století se stala dokumentem přijatým v roce 2005 valným sněmem na základě návrhu pracovní skupiny náčelnictva Junáka. Tomuto dokumentu předcházela úvaha o tom, jak by měli vypadat a jaké schopnosti, vlastnosti a dovednosti vycházející z principů a poslání skautingu by měli mít dnes mladí lidé ve věku 26 let, kteří prošli úspěšně skautskou výchovou. Tito lidé by dle charty měli být:

- charakterní a zodpovědní, měli by vědět, že život je příležitost ke službě
- schopní na sobě stále pracovat a otevření budoucnosti

- rozhodní a činorodí, neměli by se nechat vláčet okolnostmi, ale aktivně utvářet svůj život
- tvořiví a praktičtí, kteří umějí nalézt řešení a dotáhnout je do konce
- samostatní, schopni se postarat o své potřeby a zároveň otevření spolupráci s druhými
- měli by být plně zapojeni do života v různých společenstvích, snažit se o dlouhodobé rozvíjení vztahů a vytvářet pevné vazby a sítě vzájemné podpory
- neměla by jim chybět sebedůvěra a radost
- uznávající duchovní hodnoty přesahující materiální svět a dávající životu směr a smysl (Charta českého skautingu na počátku 21. století, 2005)

Jak lze vidět v předešlých kapitolách, český skauting není jednoznačně charakterizován. Můžeme se ale opřít o fakt, že od počátku skauting vychovával lidi k aktivní službě vlasti a společnosti. V publikaci, která vychází z Charty, Jak pracovat se stezkou autoři uvádějí, že tuto službu je dnes možné vykonávat ve dvou rovinách: První je cesta veřejného pracovníka, tedy kompetentního profesionála. Druhá je cesta drobné a systematické práce ve prospěch nejbližšího okolí. (Žárská a kol., 2008)

Měli bychom si také uvědomit, co potřebují skaut či skautka, aby mohli naplnit toto základní poslání. Autoři v již zmíněné publikaci popisují čtyři vlastnosti:

1. *„Být přesvědčeni o potřebnosti služby, mít hluboké vědomí jistoty a sílu ji dlouhodobě vykonávat.*
2. *Poznat a přijmout sám/a sebe, abych našel/a a rozvíjel/a své nejlepší předpoklady a schopnosti.*
3. *Porozumět světu kolem sebe, abych se ve světě vyznal/a a orientoval/a a viděl/a v něm příležitosti ke službě, dokázal/a vytvářet kvalitní vztahy, a tak byl/a schopen/a tyto příležitosti využít.*
4. *Mít praktické schopnosti, znalosti a dovednosti, které mi pomohou efektivně naplnit má přání a představy a které mi pomohou vykonávat účinně a dobře službu na místě, které jsem si zvolil/a.“* (Žárská a kol., 2008, str. 19)

Pokud se na tyto čtyři body více zaměříme, můžeme v prvních třech nalézt odkaz ke skautským principům, které jsou povinnost k Bohu, k sobě a k druhým lidem. Poslední bod spojuje předpoklady, které jsou nutné k naplnění předchozích bodů. Právě tyto úvahy a debaty nad předestřenými tématy pomohly formulovat obsah Charty.

Ve skautském hnutí před sněmem probíhaly také diskuze na téma, jaké skauting v dnešní době zaujímá místo a kterým směrem by se měl ubírat. Z těchto diskuzí vylupula určitá vize, která byla v Chartě sepsána, a stala se tak pohledem do budoucnosti. Poukazuje zde například na věci, které je potřeba změnit či na ně zaměřit pozornost a upravit je. Říká, že kvalitní program pro velký počet dětí má být považován za základ Junáka. Z toho plyne, že by se měl změnit nejen program jako takový, ale zároveň je potřeba odvahy stát se modernější organizací, více přitažlivější pro děti.

Charta obsahuje tři základní požadavky, kterých chce novým programem a přepracováním celé organizace Junák dosáhnout.

„Chceme, aby Junák byl organizací s pevnými hodnotovými základy na straně jedné, a s moderními, přitažlivými formami a prostředky na straně druhé.

Chceme, aby rodiče vnímali Junáka jako kompetentní organizaci s jasným výchovným posláním, která jim nabízí pomoc při výchově jejich dětí a zábavným způsobem připravuje mladé lidi na smysluplné prosazení ve společnosti.

Chceme, aby děti viděly skauting jako místo, kde budou přijaty skupinou svých vrstevníků, kde najdou opravdové kamarády, a skauting se pro ně stal přitažlivým dobrodružstvím se špetkou tajemství a výlučnosti, do něhož se budou chtít zapojit i ho samy aktivně utvářet.“ (Charta českého skautingu na počátku 21. století, 2005, s. 2)

Uvědomme si ale, že Charta ani celý nový výchovný program se nesnaží zahodit či popřít původní pilíře skautingu. Naopak staví na jejich kvalitě a odkazuje na ně v novém programu. Tedy cíl skautské výchovy, kterým je kvalitní člověk, zůstává nezměněný, to, co prochází přeměnou, je obsah a prostředky, jak tohoto cíle dosahovat.

V následující podkapitole si připomeneme a ještě blíže rozepíšeme důvody, které vedly k zavedení nového programu.

3.4.2 Důvody zavedení nového programu

Zde shrneme již výše sepsané důvody pro zavedení nového programu. Půjde o krátkou rekapitulaci toho, co již bylo napsáno pro lepší přehlednost. Uvedeme pět hlavních důvodů, které ovlivnily činnost Junáka.

Prvním a asi nejsilnějším důvodem, byla změna dnešní společnosti. Společnost je nyní mnohem více konzumní a zrychlená, velký vliv dnes mají media, počítače, internet a technika. S touto změnou je úzce spjatá i změna dětí, které dnes dospívají dříve a mají jiné záliby než děti v minulosti.

Druhým důvodem byla situace ve skautských oddílech. Velká část z nich zápasila s nedostatkem členů a počty dětí v Junáku se snižovaly. V některých oddílech nebyla používána vůbec skautská výchovná metoda, postrádaly schopnost stanovovat a dosahovat cílů, nedařilo se připravovat program zajímavý pro děti apod. Zároveň byl problém i ve vůdcích oddílu. Šlo o mladé a nezkušené lidi, kteří brzy odcházeli z Junáka a neměli dostatek zkušeností.

Třetí důvod byl ve starém programu, před rokem 2005. Množství prostředků bylo zastaralých a pro dnešní děti neatraktivní. Tomuto programu scházelo přesné stanovení výchovných cílů. Většina programu se často tvořila dle předchozích zkušeností, základem bylo, aby program byl zábavný a vyplnil se jím čas. Bohužel scházelo zamyšlení, proč se vůbec se daná hra dělá, co tím sleduje a co konkrétního má děti naučit. Například staré stezky byly postavené hlavně na obecných dovednostech a znalostech, nebyla zde ale rozvíjena individualita členů Junáka. Svojsíkův závod a Závod vlčat a světlušek¹⁵ postrádaly jasný výchovný smysl a chyběla zde také základní metodika pro vůdce a koedukované či věkově smíšené oddíly.

Čtvrtým důvodem byl historický vývoj a inspirace v zahraničí. Kvůli opakovanému zákazu činnosti Junáka byl program přejímán vždy z předchozího období pouze s drobnými změnami, ale v zahraničí mezi tím došlo k organizační obnově skautského programu. Díky tomu vznikly pomocné nástroje WOSM, zejména RAP (Renewed Approach to Programme), ze kterých při tvorbě nového programu mohl Junák čerpat inspiraci.

Posledním, pátým důvodem bylo sepsání Charty českého skautingu 21. století, které jsme věnovali celou předešlou kapitolu. Jak již bylo zmíněno Charta odkazuje na historické kořeny skautingu, ale zároveň si uvědomuje současný svět a snaží se otevřít skauting pro budoucnost. Pokládá před Junáka odpovědi na otázky: jakým chce být hnutím, jakou cestou by měl dál pokračovat a jaké lidi chce vychovávat. (Junák, 2008)

Dále se již důvodům vedoucím ke změně skautského výchovného programu věnovat nebudeme. Podrobně v následující kapitole rozebereme nový program a provedeme obsahovou analýzu jeho hlavních témat.

---

¹⁵ Jde o celorepublikové závody v rámci Junáka, které se konají jednou za dva roky. Účastní se jí 28 chlapeckých a dívčích skautských družin, tedy cca 200 závodících dětí ze všech krajů České republiky. Porovnávají zde své schopnosti, dovednosti a znalosti v široké škále disciplín.

3.4.3 Výchovné nástroje v novém programu a jejich obsahová analýza

Skautská výchovná metoda má vést mladého člověka na jeho cestě osobního růstu, jde o soustavu výchovy a sebevýchovy, která vede k upevnění charakteru, vytvoření hodnotového systému, rozvoji znalostí a dovedností.

Jako hlavní výchovný nástroj českého skautingu je Skautská stezka. Právě z tohoto důvodu jí budeme věnovat výraznou pozornost v následující podkapitole. Dále se také zaměříme i na další podpůrné výchovné nástroje, ale pouze okrajově. Půjde hlavně o skautské časopisy a Svojsíkův závod.

3.4.3.1 Skautská stezka

Každý vůdce skautského oddílu má pomáhat dětem stanovovat si soubor osobních cílů. A právě stezka je jedním z nástrojů, kterým toho lze dosáhnout. Stezka vymezuje obecné oblasti osobního růstu a také nastiňuje i dílčí cíle, které mohou, ale i nemusí děti zahrnout do plánu svého vlastního rozvoje. Na rozdíl od školy se ve skautingu velmi cení zlepšení, a ne absolutní výkon. Jakékoliv zlepšení je osobním pokrokem konkrétního člověka, a to je vždy úspěch. (Voňávková, 2005)

Po znovuoobnovení Junáka po roce 1990 si jednotlivé oddíly vypomáhaly zkopírováním předchozích stezek, které měly možnost získat od starších skautů. Jejich úprava byla minimální, spíše žádná. Během února roku 1994 náčelnictvo dívčího a chlapeckého kmene Junák schválilo vydání „Stezky skautů a skautek“. Poprvé se tak stezka stává společnou pro oba kmény, jak dívčí, tak chlapecký, což bylo velkým krokem. Před tímto rozhodnutím měly dívky svou vlastní stezku. Další rozdíl, který stezka v roce 1994 měla, byl obal, který je poprvé barevný a je zde také jiné rozčlenění úkolů. Stezka je rozčleněna na nováčkovskou zkoušku a zkoušky skautské zdatnosti I. a II. stupně. Tematickými okruhy zde byly: idea, sebevýchova a služba, kultura, občanství, skautská dovednost, skautské znalosti, příroda a ekologie, zdraví a sport. Na konci každého ze stupňů je prostor pro vodácké doplňky, oddílové doplňky a náboženské doplňky, které ale ve stezce nejsou dále nijak rozepisovány. Jednotlivé okruhy se v obou stupních neustále opakují, pouze se mění náročnost úkolů. Další změnou, kterou stezka prošla, je to, že úkoly již nejsou pouze heslovité, ale jsou rozepsány, přibyly také nové úkoly jako ekologické otázky a práce s elektrotechnikou. Stezky, které byly realizovány v průběhu 20. století, mají společnou snahu o reflektování požadavků doby. Snaží se zachytit dovednosti a znalosti nutné k všestrannému rozvoji jedince žijícího v daném období. To, co ve stezkách zatím nenajdeme, je důvod, proč by se měly toto všechno děti učit. Na to klade důraz právě nově

zpracovaná stezka. Nevýhodou starších stezek je také, že se velmi často v ní uváděné jednotlivé body stávají ve skautských oddílech cílem samy o sobě a nejsou promyšleny jako prostředek k všestrannému rozvoji osobnosti dítěte, jde např. o stezku vydanou v roce 1997. Právě to je hlavní důvod, proč proběhly změny obsahu tohoto skautského výchovného nástroje.

Nová verze skautské stezky představuje rozmanitou nabídku aktivit, které postupně vedou k výchovným cílům skautingu a vychází z výše zmíněných skautských principů, poslání a zájmů dětí. Tyto aktivity jsou sestaveny v ucelené vodítko pro osobní rozvoj všech členů v oddíle dle skautské metody, klíčových kompetencí a různých motivačních prvků. Je tedy výsledkem konkretizace cílů až do podoby nabídek aktivit, pomocí kterých se dítě rozvíjí.

Skautskou stezku dělíme na několik stupňů, které jsou naplněny aktivitami a náměty na skupinové či individuální činnosti. Každému členovi Junáka se dostane do ruky v podobě brožury a stává se jeho průvodcem v době působení v oddíle i mimo něj. Můžeme si všimnout, že název evokuje neustálé hledání správné cesty či putování, během kterého jsme nuceni překonávat nejrůznější překážky. Ve svém původním významu je Skautská stezka určena primárně pro věk skautů a skautek, tedy pro děti ve věku 10-15 let. Pro mladší věkovou kategorii je zavedený ekvivalent Cestička, který je pro ně upravený.

Nyní je dokončena a zavedena stezka pro skauty a skautky (11-15 let). Na jaře roku 2010 se dokončily závěrečné úpravy ve stezkách pro vlčata a světlušky (7-10 let). Zároveň byly také v posledních letech vytvořeny podobné nástroje pro věk předškolní (5-6 let) a roverský (15-26 let). Všechny materiály ke stezce jsou průběžně zveřejňovány a jsou dostupné na oficiálních stránkách Junáka. Tyto kategorie jsou orientační a záleží na individuálním přístupu vedoucího oddílu k dětem, pro jak staré skauty dané stupně použije. Před těmito stupni je ještě etapa nazvaná Nováček. Tuto etapu by měly děti plnit maximálně pár měsíců, stupeň stezky pak zhruba jeden rok. Nováček je počáteční krok skautů a skautek v jejich osobním rozvoji. Dětem by měl vysvětlit, spolu s vůdcem oddílu, základy skautingu a ověřit základ praktických dovedností potřebných pro přežití v oddíle. (Žárská a kol., 2008, s. 10)

Základními principy stezky jsou všestrannost, rozličnost a osobní zapojení, správně zpracovaná stezka toto vše má obsahovat.

- a) Všestrannost: jde o základ skautingu jako takového. Junák nikdy nebyl zaměřený jednostranně, jeho silnou stránkou je právě rozvoj všech oblastí

osobnosti člověka. Žádnou z oblastí stezky nelze vypustit ani nadřadit nad ostatní, vše je vyvážené a vzájemně provázané.

- b) Rozličnost: Každý člověk má odlišná očekávání, schopnosti a potřeby, veškeré aktivity stezky tedy umožňují upravit ji každému na míru tak, aby pro něj představovala výzvu, ale zároveň nijak nepřekračovala jeho možnosti.
- c) Osobní zapojení: Jde o tzv. sebevýchovu zahrnující ochotu a schopnost převzít veškerou zodpovědnost za svůj život. Pokud chceme, aby se děti této sebevýchově naučily, musíme jim skrze stezku dát možnost rozhodovat si o svém životě a naučit je hodnotit svůj výkon. (Žárská a kol., 2008)

Skautská stezka obsahuje několik oblastí, díky kterým vytváří komplexní a praktický nástroj skautské činnosti a také tvoří programový rámec činnosti oddílů. Stezku dělíme na základní oblast a vedlejší oblast. Níže uvádíme přehled, co tyto oblasti zahrnují:

1. Základní oblast:

- Motivační prvky
- Výchovné cíle
- Aktivity a úkoly, které vedou k výchovným cílům

2. Vedlejší oblast:

- Klíčové milníky během působení v oddíle, tj. vstup do oddílu, složení skautského slibu apod.
- Zkoušky během skautského života, tj. nováčkovská zkouška, čekatelská zkouška apod.
- Vazba na specializovaný rozvoj osobnosti, tj. odborky, stupně tábornické zdatnosti apod. (Zajíc, 2008)

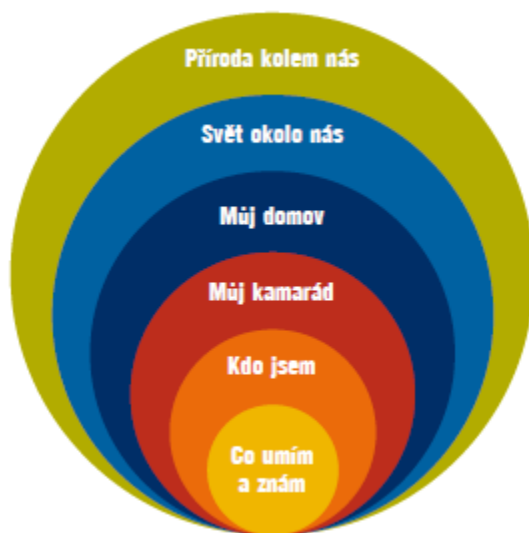
Jak už jsme zmínili, právě důraz na všestranný rozvoj pomocí stezky je pro skauting zásadní. Stezka rozvíjí fyzickou zdatnost a zručnost, žití v sounáležitosti s přírodou a společností, vztahy s druhými lidmi a osobní duchovní život. Položme si otázku, kde můžeme vidět přínosy nové skautské stezky, jsou tu vůbec nějaké? Bez obav můžeme říci, že nová stezka je pro skauting přínosem, jde hlavně o sepětí s tím, co skauting dělá skautingem, což je přínosem největším. Mimo to ale stezka přináší další čtyři výhody, které si nyní blíže představíme.

- 1. **Pedagogická účinnost:** Více než dva roky na nové stezce pracovalo intenzivně několik desítek spolupracovníků. Stezka byla podrobena rozsáhlým testováním až ve třiceti různorodých oddílech z celé České

republiky, které zastupovaly různé typy oddílů, např. chlapecké, dívčí, koedukované, velikostně rozdílné, městské i venkovské. Nejde tedy o uspěchaný experiment bez hlubší teoretické a praktické přípravy. Kromě řady různých inspirativních výchovných prvků obsahuje také návody k ověření výchovné účinnosti. Stezka je ve shodě s pojetím moderní pedagogiky, které ovšem nepřijímá nekriticky (blíže se tomuto tématu budeme věnovat v kapitole týkající se klíčových kompetencí). Stezka vychází z klíčových kompetencí, které jsou zpracované pro všechny věkové kategorie a navazují na sebe navzájem, tedy stezka skautů a skautek navazuje na stezku vlčat a světlušek, a pokládá tak základy pro nástroj osobního rozvoje. Cílem stezky je zralý dospělý člověk, který svůj celoživotní program tvoří dle skautských principů, zákona a slibu. V dnešní nejisté době, kdy se zpochybňují tradiční hodnoty a autority, je stezka cenným vkladem do života skautů a poskytuje oporu vedoucím skautských oddílů. Navíc stezka připravuje děti na život v dnešní a budoucí společnosti, kde obtojí pouze všestranně připravený člověk. Z pohledu problémů, kterým čelí dnešní společnost, můžeme zmínit například body stezky, které se věnují různosti světa či propojenosti světa, práce s informacemi, připravenosti na krizové situace (např. spolupráce s aplikací Záchranka), také ale i sebepoznání a schopnosti rozvíjet vlastní duchovní život či týmovou práci. Takto pojatá stezka přispívá k tomu, co rozhoduje o úspěšnosti člověka v dnešní společnosti plné neomezených možností a nabídek, ale také velkého množství nástrah, scestí a jiných možností životního selhání. Podstatou je osvojení si životního postoje, dávat a následně dosahovat cílů. Pouze tak se člověk nestane loutkou na provázku, kterou ovládají druzí.

2. **Respekt k potřebám dětí:** Nová stezka je zpracovaná tak, aby prohloubila individuální přístup ke každému členovi skautského oddílu. Snaží se tak podporovat osobní rozvoj a zlepšení pro každého. Stezka je vytvořena tak, aby se samy děti mohly zapojit do výběru aktivit, které je zajímají a zároveň se podílet i na jejich následném hodnocení. Tím, že zapojíme děti do výběru a hodnocení aktivit jim dáváme možnost rozhodovat o svém rozvoji a životě. Samy si stanovují cíle, učí se brát svůj život do vlastních rukou a tím postupně dochází k jejich vlastní sebevýchově. Hlavním heslem se zde stala rozličnost a osobní zapojení.

3. **Možnost využitelnosti pro přípravu atraktivního celoročního programu:** Díky tomu, že stezka pokrývá základní oblasti skautské výchovy, může se stát účinnou kostrou celoročního programu v oddílech. Samozřejmě to však vyžaduje nové nahlížení na využití stezky v celoročním programu. Stezka obsahuje několik motivačních nástrojů k zaujetí pozornosti dětí, které se mohou prolínat celým rokem.
4. **Možnosti snadné modifikace pro vlastní potřeby oddílu:** Stezku lze upravit pro potřeby konkrétního oddílu, je tedy možné vytvořit oddílovou část stezky plnou aktivit typických pro daný oddíl nebo je možné změnit motivaci stezky tak, aby se začlenila do celooddílové či táborové legendy. Tato stezka může být také pouze inspirací pro vytvoření vlastní oddílové stezky. (Kupka a Zajíc, 2008, s. 6-8)

Obrázek 5: Šest oblastí nové skautské stezky (Žárská a kol, 2008, s. 23)

Jak jsme napsali, nová stezka toho mnoho nabízí, ale současně je zde i jedna „překážka“ a tou je náročnost pro vedoucí. Dobré zavedení stezky od vedoucích skautských oddílů hodně vyžaduje. Hlavním nárokem není ani tak samotný čas, který musí k tvorbě stezky věnovat, ale vnitřní angažovanost. Vedoucí a jejich zástupci tak musí doslova „nosit v srdci“ každého

chlapce nebo dívku ze svého oddílu.

Novou skautskou stezku dělíme na čtyři stupně, a to dva pro mladší skauty a dva pro starší skauty. Tyto stupně jsou pojmenovány dle symbolického rámce 4 živlů (Cesta Země, Cesta Vody, Cesta Vzduchu, Cesta Ohně) na které navazují doplňující příběhy ze světa fantasy. Každý z těchto stupňů je následně rozdělen do šesti tzv. vztahových oblastí, které přeskupují kompetence do srozumitelné podoby. Jde o oblasti: Co umím a znám, Kdo jsem, Můj kamarád, Můj domov, Svět okolo nás a Příroda kolem nás, které na sebe navazují tak, jak můžeme vidět na přiloženém obrázku. Každá oblast se následně dělí na určitý počet bodů, jednotlivé body pak obsahují několik aktivit.

Každá oblast obsahuje 3 až 7 bodů stezky. Oblast: Co umím a znám (A) obsahuje sedm bodů stezky. Patří sem: Praktický život (A1), který obsahuje aktivity testující schopnost postarat se sám o sebe a správně se chovat dle situace. Fyzická zdatnost (A2) tvořená aktivitami podporující fyzickou kondici, vytrvalost, trénink a zdravý životní styl. Třetím bodem je Buď připraven (A3) zde jsou témata týkající se jednání v krizových situacích a orientaci v terénu. Dalším bodem této oblasti je Hledání řešení (A4), který testuje schopnost vyhledávání správných informací, určování důležitých informací a umění správně řešit problémy. Vyjadřování (A5), v tomto bodě se nacházejí aktivity, které ověřují schopnost správně se vyjadřovat a zvládat kvalitně prezentaci. Šestá bodem je Zručnost (A6), je plný tradičních úkolů, které rozvíjí manuální zručnost, tvořivost a práci s různými nástroji. Posledním bodem je Můj oddíl, který poskytuje prostor pro specifické aktivity oddílu, např. vodácké, sportovní, horolezecké apod. Další oblast je Kdo jsem (B) a obsahuje tři body. Já a můj život (B1) obsahuje aktivity zaměřené na rozvoj předpokladů duchovního života, na hledání zdrojů pro vnitřní radost a pokoj, na vytváření správného postoje k sobě samému, na schopnost nacházet smysl dění a vnímat krásu ve všech jejích podobách. Druhým bodem je Moje svědomí (B2), ten uvádí do života dle skautského zákona a slibu, rozvoji charakteru a směřuje k životu jako službě nejvyšší Pravdě. Osobní rozvoj (B3) je posledním bodem v této oblasti a zahrnuje aktivity, kterými se ověřuje převážně intelektuální a volní rozvoj, schopnost přípravy na vlastní poslání a také celoživotní vzdělávání. Oblast Můj kamarád (C) zahrnuje čtyři body. Bod Lidé a vztahy (C1) zahrnuje hlavně vytváření postojů pro správné přijímání druhých lidí a pro vytváření kvalitních vztahů, podporu důvěry apod. Dalším bodem je Moje vztahy (C2), zde aktivity testují schopnost uvádět poznání a postoje, o něž jde v předchozím bodu, do konkrétních vztahů. Komunikace s lidmi (C3), v tomto bodě není prvořadý rozvoj a testování techniky komunikace, ale vztahových předpokladů správné komunikace, hlavně respekt k ostatním, schopnost naslouchat a vnímat vnitřní svět druhých lidí. Poslední bod je Pomoc druhým (C4), který obsahuje činnosti vedoucí k poznání potřeb bližních, nezištné pomoci druhým a pochopení smyslu charity. Následující oblastí je Můj domov (D), ten obsahuje tři body. Prvním je Moje rodina (D1) obsahující aktivity týkající se důležitosti domova a rodiny, vztahů v rodině a vzájemné pomoci. Bod Naše parta (D2) je plná aktivit rozvíjejících kamarádství, činnosti ve skupinách a jejich plánování, také ale zodpovědnost za kamarády. Závěrečným bodem pak je Družina jako tým (D3), ten zahrnuje aktivity týkající se důležitosti spolupráce vedoucí ke společnému výsledku, podporuje se zde schopnost kompromisů i zhodnocení výsledků společné činnosti. Oblast Svět okolo nás (E) zahrnuje pět bodů. Já a demokracie (E1) má vést k postojům, které jsou pro demokracii důležité, tedy důvěra v lidi, odpovědnost za rozhodnutí, schopnost

domluvy a respekt k dodržování pravidel. Druhým bodem je Já občan (E2), který ukazuje, jak se postoje předchozího bodu promítají do konkrétního života skrze dobrovolné zapojení do dění blízkého okolí. Následuje bod Propojený svět (E3), tento bod má vést k porozumění mezi odlišnými obory lidské činnosti a mezi přírodou a společností. Různorodost světa (E4) má odkazovat na to, že svět je nejen propojený ale plný různých národů, skupin, názorů, zvyků, náboženství a kultur. Tuto oblast zakončuje bod Příběhy našeho světa (E5), který učí dívat se na svět jako na živý příběh, a ne suchá fakta. Snaha vžít se do pohledu jiného člověka a získat vědomí sounáležitosti. Poslední oblast je Příroda kolem nás (F) obsahující pět bodů. Pobyť v přírodě (F1) zahrnuje aktivity které podporují schopnosti postarat se sám o sebe v přírodě a vytváření harmonického vztahu k přírodě. Dalším bodem je Vnímání přírody (F2) soustředí se zde na naučení vnímat přírodu kolem sebe. Na to navazuje Poznávání přírody (F3), který obsahuje faktickou znalost přírody, hlavně poznávání vztahů v přírodě. Klade důraz, abychom přírodě z neznalosti neškodili a dokázali dobře využít co nám nabízí. Hodnota přírody (F4) je bodem směřujícím k zamyšlení, co vše pro nás příroda znamená, čím je pro nás důležitá. Posledním bodem je Šetrné chování (F5), které se zaměřuje na každodenní život a ukazuje nám, jak brát v úvahu dopady našeho chování na přírodu a jak se chovat k přírodě ohleduplně. (Žárská a kol., 2008)

Veškeré oblasti a body se ve stupních stezky neustále opakují, ale postupně jsou prohlubovány a rozvíjeny dalšími aktivitami. Například můžeme porovnat aktivitu z Oblasti A. Co umím a znám, bod A.1 Praktický život. V prvním stupni ve stezce Cesta Země si může skaut či skautka vybrat z aktivit následujících: „*Zjistím (vůdcem/vůdkyní) zadanou informaci pomocí telefonického rozhovoru od dospělého člověka, kterého znám.*“ (Cesta Země, 2008, s.12) Ve druhém stupni ve stezce Cesta Vody nalezneme následující aktivitu: „*Vyřídím telefonát s někým, koho osobně neznám.*“ (Cesta Vody, 2008, str. 12) Plnění bodů ve stezce je prostřednictvím konkrétních úkolů, které nazýváme aktivitami. Musíme zdůraznit, že samotné splnění aktivit není cílem stezka samo o sobě, ale hlavně prostředkem směřující k profilu dospělého člověka, tedy prostředkem k celkové výchově. „*Celý stupeň stezky je dokončen po splnění všech bodů stezky v daném stupni*“ (Žárská a kol., 2008, s. 15) Lze plnit souběžně vždy dva navazující stupně stezky. U každého bodu je nabízeno více aktivit, než je třeba splnit, celkem jich je 36-38 na jeden stupeň. Ve stezce jsou aktivity, které jsou povinné pro všechny, musí je tedy splnit každý, kdo chce stezku dokončit, jde o 8-11 aktivit v jednom stupni. Většina aktivit je pro skauty a skautky volitelná z nabídky minimálně ze tří, někde i z osmi aktivit. (Žárská a kol., 2008)

Proces plnění stezky začíná výběrem aktivit, zároveň kromě toho se může dítě do aktivního plnění zapojit i tak, že si aktivitu upraví dle skutečné situace, případně má možnost vymyslet si svou vlastní. Musí se ale ovšem při úpravě aktivit řídit nastavenými pravidly. Svým výběrem skaut přebírá za splnění aktivit zodpovědnost. Úkolem aktivit je přispět k rozvoji v daném bodu stezky a vedou tak k plnění kompetencí. Právě proto je důležité, aby si skauti vybírali takové úkoly, které pro ně nejsou běžné a při kterých se musí zapojit aktivně a dělat něco nad rámec jejich běžných činností. Ale měli bychom si uvědomit, že je důležité, aby byly cíle pro ně dosažitelné, jinak může dojít ke ztrátě motivace.

Pokud jde o samotné plnění aktivit, tak je možné několika různými způsoby. Jaký způsob by měl vedoucí spolu s dítětem pro aktivitu vybrat je podrobněji rozepsáno ve speciálních metodikách u jednotlivých oblastí. V metodické příručce Jak pracovat se stezkou nalezneme tři možnosti plnění aktivit.

1. Přímé plnění: Následuje po výběru aktivity a probíhá způsobem, který si určí skaut. Jde o vhodný způsob u aktivit, které se dají dobře plnit ve škole nebo doma.
2. Přímé plnění s přípravou: Tyto aktivity vyžadují spoluúčast vedoucích nebo rádců z oddílu, kteří připraví program zacílený na daný bod ve stezce.
3. Nepřímé plnění: Je uskutečňováno programem, který je složen z jedné či více aktivit ze stezky. Není nutností předem dětem sdělovat, že plní aktivitu ze stezky, ale důležité je následné zhodnocení a zpětná vazba.

Plnění stezky hodnotí povětšinou dva různí lidé, např. vůdce, kamarád, rádce, rodič, učitel apod., z nichž vždy jeden musí být z oddílu. Každou aktivitu si hodnotí dítě samo a posuzuje, zda ji splnil. Toto hodnocení má velký význam jak pro dítě, tak i pro vedoucího, který tak získá reflexi vlastní práce. Formálním uzavřením splněné stezky je potvrzení a podpis v brožuře skauta. (Žárská a kol., 2008)

K plnění skautské stezky Junák využívá následující druhy motivace: Výzvy, které lze plnit po úspěšném ukončení stupně stezky, např. přespání na stromě, Tři orlí pera, noční bdění apod. Symbolický rámeček fantasy příběhů a postav, také atraktivní podoba stezky, která má barevný a zajímavý design, využívá systém nálepek a speciálních nášivek. Velkou motivací může být i nadstavbová karetní hra Sacculus, kterou skauti získají jako odměnu za splněné body stezky. Kromě výše zmíněného může každý oddíl zvolit k plnění stezky vlastní motivaci, např. začlenit ji do celkového bodování oddílu.

Nyní krátce shrneme výhody nové stezky, na základě výše sepsaných informací. Uvědomme si, že primárním cílem stezky není pozastavit pokles dětí ve skautských oddílech, ale nabídnout vůdcům oddílu účinný výchovný nástroj sloužící k přípravě zajímavého programu. Jak bylo zmíněno několikrát, stezka důsledně vychází ze skautských principů, metod a poslání. Stezka má vést k osvojení životního postoje, klást si cíle a následně jich dosahovat. Všestrannost, rozličnost a osobní zapojení, to je to, co charakterizuje novou stezku. Stezka umožňuje snadné přizpůsobení oddílu a zároveň je i vodítkem pro vytvoření celoročního programu. Nově vytvořená stezka je náročná pro děti i pro vedoucí, a to zejména na začátku. (Žárská a kol., 2008)

Tímto shrnutím bychom rádi ukončili tuto podkapitolu týkající se nově vytvořené skautské stezky. I když je toto téma velmi rozsáhlé a lze ho rozpracovat velmi podrobně, nebudeme se tím dál zabývat, protože to není cílem této práce. Krátce se teď podíváme na Svojsíkův závod, jeho cíle po nové úpravě. Také se blíže zaměříme na změny, které proběhly při novém přepracování závodu.

3.4.3.2 Svojsíkův závod

Svojsíkův závod je celostátní závod skautů a skautek, který pořádá Junák jednou za dva roky na několika úrovních (obvodní, krajské, celorepublikové). Závod slouží jako ověření toho, co se skauti a skautky naučili během roku. Už při jeho založení v roce 1946 zde byl velký potenciál, který by tato akce mohla mít. Bohužel se ale závody v průběhu let zúžily pouze na ověřování znalostí ze skautské praxe. To bylo hlavním důvodem pro přepracování závodu a nastavení nových pravidel. Cílem mělo být, aby závod ověřoval nabyté znalosti a dovednosti v praxi v duchu nového programu, a také poskytnout účastníkům prostor pro další rozvoj.

Co vůbec vedlo tehdejší náčelnictvo Junáka v roce 1946 k vytvoření závodu? Odpověď můžeme nalézt v časopise Skauting z roku 1999, kde jeden z tvůrců závodu píše:

„Základním úkolem bylo povzbudit oddílovou činnost a zdatnost, zručnost, prohloubit konání dobrých skutků junáckých a zlepšit správné vedení jednotlivých oddílů, převážně vzniklých z revolučního nadšení i zmatku. Soutěž měla podat střediskovým, a především okrskovým velitelům správný obraz o oddílové práci a ukázat jim, které oddíly potřebují výchovné pomoci zdatnějších činovníků.“ (Skauting, 2/1999, s. 4)

Z těchto slov můžeme tedy odvodit následující skutečnosti. Náčelnictvo Junáka si uvědomovalo neutěšený stav skautského hnutí a snažilo se nalézt prostředek, kterým by podnítila úsilí o zlepšování kvality oddílové činnosti. K tomu použila prostředek typický pro

skauting, a to hru, soutěž a závod. Snažili se do závodu prosadit témata, která byla v té době považována ta důležitá a, na která skauting kladl důraz.

Původní Svojsíkův závod byl povinný pro všechny skautské oddíly, skládat se ze tří kol – okrskový, oblastní a přeborní. Základní okrsková soutěž však měla odlišnou podobu od závodu, skládala se ze čtyř dílčích soutěží: ve správném vedení oddílu, v Junácké činnosti a zdatnosti, ve zručnosti a v dobrých skutečích junáckých. Závody oblastní s postupy na závod přeborní byl dělen na dvě části. První částí byla věnována ranní půlhodince, signalizování, střelbě, atletice, junácké scéně a zpěvu. Druhá část zahrnovala pochod terémem dle mapy, popis cesty, kreslení náčrtů, vaření a první pomoc. (Skauting, 2/1999, s. 4-7)

Musíme zmínit to, že Svojsíkův závod hraje a vždy hrál důležitou roli ve skautském programu, a to hlavně z těchto dvou důvodů: Prvním důvodem je přímé ovlivňování oddílového programu formou tréninku na závod. Druhým důvodem je viditelná ukázka oficiálního programu. Šlo o další důvody, které byly impulzem k přepracování.

V průběhu let 2005 a 2006 proběhly v šesti kolech okresní závody skautských družin jako experimentální, nazvané EXZOD, které kladly za cíl vyzkoušet nejrůznější postupy a formy závodu, které pak budou sloužit jako podklad pro novou podobu závodu. Následně v roce 2007 byla zveřejněna nová pravidla Svojsíkova závodu a skauti měli možnost poprvé v této úpravě závod absolvovat.

Hlavní výchovné cíle nově zaměřeného Svojsíkova závodu jsou následující:

1. *„Podpořit fungování družin a jejich spolupráci*
2. *Vést skauty ke skautské praxi pro život a v praxi*
3. *Poskytovat družinám a vedoucím zpětnou vazbu*
4. *Motivovat k osobními rozvoji a obohatit oddílový program o nové prvky“*
(Žárská, 2007, s. 4)

Cílem Svojsíkova závodu v žádném případě není nalézt nejlepší skautskou družinu ani soutěž mezi činovníky.

Ke splnění všech výše zmíněných cílů je potřeba využít celou šíři možností, které prostředek typu závod může nabídnout. Jelikož je téměř nemožné všechny cíle splnit v jednom pojetí, proto bylo rozpracováno několik různých forem tzv. modulů, které umožňují pro každý cíl zvolit nejlepší možnou soutěžní formu. Byly vytvořeny čtyři moduly, které jsou v pravidlech popsány následovně:

„Modul Závod představuje hlavní část Svojsíkova závodu a nejvíce se podobá předchozím ročníkům (byť vzdáleně). Závod je měřen na spolupráci družiny a týmové úkoly se zaměřením na schopnost být připraven a dokázat si poradit.

Modul Brány umožňuje vyniknout jednotlivcům družiny, každý z nich je dobrý na něco jiného. Brány je možné si představit jako několik odlišných skupin disciplín (bran) pro jednotlivce, přičemž každý člen družiny plní úkoly jedné brány.

Modul Výprava zapojuje do závodu prvky putování, ať už v přírodě nebo v městském prostředí. Během výpravy plní družina různé úkoly, na které narazí během cesty nebo na které se mohla připravit před samotnou akcí.

Modul Táboření využívá prvků, které standardně obnáší účast na víkendové akci (stavba stanu, vaření jídla, rozdělávání ohně ...).“ (Žárská, 2007, s. 5)

Nyní se vraťme zpět k výchovným záměrům a k jejich propojení s moduly Svojsíkova závodu. Jde o čtyři výchovná záměry, a to tyto:

1. Podpořit spolupráci a fungování družin: V minulém pojetí byl Svojsíkův závod pouze družinovým závodem, kdy členové byli hodnoceni pouze za osvojené znalosti a dovednosti. Nijak se nehodnotilo, zda družina umí spolupracovat, komunikovat mezi sebou či řešit problémy, a právě toto nejlépe dokazuje, zda družina funguje správně. Z toho důvodu je podpora družiny jedním z hlavních výchovných záměrů Junáka. Právě z toho důvodu nová pravidla kladou důraz na skutečné družiny a nepodporují tzv. oddílové složeniny (výběr nejlepších a nejschopnějších). Vzájemná spolupráce je propojena s fungujícím družinovým systémem, který je velmi důležitý u skautského věku. Svojsíkův závod je vhodným nástrojem, který podporuje fungování družin, protože pouze dobrá družina má díky své spolupráci a sehranosti šanci na úspěch.
2. Vést skauty ke skautské praxi pro život a v praxi: Na tento cíl je zaměřen převážně modul Závod. Jakékoliv závody ve své podstatě odměňují své účastníky za rychlost či dokonalost, v případě Svojsíkova závodu jde o obojí. Zároveň však musí být tyto věci dobře měřitelné a porovnatelné. Protože pro skauting je závod výchovným nástrojem, musí se ze skautské praxe vybírat ty oblasti, které jsou měřitelné a zároveň žádoucí. Například během našeho života nám nestačí znát pouze telefonní číslo na první pomoc, ale musíme také umět rychle a správně popsat co se stalo za nehodu a kde se nachází. Pod

tímto úhlem pohledu je potřeba disciplíny závodu vybírat a vždy si klást dvě základní otázky. Mají danou disciplínu děti trénovat v oddíle, je pro ně nějak užitečná? Blíží se použití trénovaného co nejvíce realitě?

3. Poskytování družinám a vedoucím zpětnou vazbu: Souhra družiny, schopnost spolupráce, řešení problémů, role rádce apod. můžeme zjistit pouze pokud do závodu zařadíme takové úkoly, které popsané skutečnosti ukážou. Proto se v tomto případě zaměřujeme na proces nikoli na výsledek. K tomu je využíván modul Táboření, který je pro zpětnou vazbu velmi vhodný.
4. Motivovat k osobnímu rozvoji a obohatit oddílový program o nové prvky: Novým impulzem pro oddílový program se může stát účast ve Svojsíkově závodě a také se může stát dobrou motivací pro práci jednotlivce na svém rozvoji. Pro tento záměr je nejvhodnější modul Výprava a Brány. Použitím modulu Výprava umožníme zadat dopředu úkoly družinám, které jsou pro ně většinou nové a pro jejich splnění se musí připravit dopředu. Modul Brány zase umožní vyniknout jednotlivci a jeho schopnostem v různých oblastech. (Žárská, 2007, s. 5-7)

Kvalitní příprava Svojsíkova závody s různorodými činnostmi a motivovanými dětmi a dospělými by měla vést k naplnění cílů, které jsme zde zmínili. Uvědomme si, ale že na pořadatele závodu klade velké nároky a také očekává znalost a orientaci ve výchovných záměrech závodu. Pokud by došlo k jejich nepochopení, vedlo by to až ke ztrátě smyslu akce a závod by pak byl pouhou soutěží, kde je nejdůležitější umístění. Pokud se podaří před i při realizaci závodu zapojit vedoucí a samotné družiny do zpětné vazby a hodnocení jednotlivých aktivit, můžeme očekávat, že závod bude mít významný výchovný dopad.

Představili jsme si zde krátce starý Svojsíkův závod a podrobněji jsme se věnovali jeho nejnovějšímu přepracování. Pokusíme se nyní tyto dvě verze v několika větách porovnat. Společná obou závodů je „síla“, která spočívá v nastavení určité laťky kvality skautské činnosti, k jejíž dosažení jsou děti a vedoucí motivováni nenásilnou hravou formou. Zároveň oba tyto závody byly inspirací pro tvoření oddílového programu. Starý Svojsíkův závod díky snaze o co největší objektivitu závodu staví převážně na znalostech a pouze částečně na dovednostech. Přepracovaný nový závod se tomuto snaží vyhnout, jak už jsme si zmínili výše. Cílem nového Závodu není teorie ale praxe. Dalším rozdílem, kterého si můžeme povšimnout, je povinná účast oddílů na závodě. Dříve byly závody povinné, dnes tomu již tak není, možná proto v některých oblastech je účast na závodech nízká, čímž nechceme říci, že nesouhlasíme s nepovinnou účastí, spíše je potřeba oddíly více k účasti

motivovat. Co se týče cílů závodu, dříve byly cíle orientovány výhradně na zdatnost, zručnost a podporu oddílové činnosti. Pozornost byla kladena i na správné vedení oddílu. Dnešní závod od soutěží, které zjišťovali správné vedení oddílu upustila, domnívám se ale, že by něco takového v upravené podobě bylo třeba i dnes, někteří vedoucí oddílů jsou neznalí nové metodiky a nedokáží oddíl správně vést, někdy se ani nesnaží, oddílová činnost je pro ně pouze rutinou. Významná změna nastala v podpoře spolupráce družin, ta dříve byla opomíjena, dále pak přepracování soutěží tak, aby byly přizpůsobené dnešní době a dětem.

Dalším výchovným nástrojem ve skautingu jsou skautské časopisy, které také prošly změnou při tvorbě nového skautského programu. V následující kapitole jim věnujeme krátkou pozornost a podíváme se jaké změny zde byly provedeny.

3.4.3.3 Skautské časopisy

Jak jsme již zmínili se zavedením nového skautského výchovného programu vznikla také snaha vylepšovat skautské časopisy, které pravidelně každý měsíc dostává registrovaný člen skautského oddílu. Cílem nových časopisů byla snaha o poutavost, atraktivnost a inspiraci. Časopisy mají za úkol otevírat obzory čtenářům a zároveň se v nich má vyskytovat výchovné působení.

Pro každou věkovou kategorii je speciálně zaměřený časopis. Jde o tyto časopisy: Světýlko, který je pro věkovou skupinu 8-10 let, tedy pro vlčata, světlušky a vodní žabičky. Na tento časopis navazuje Skaut pro věk 11-15 let, jde o kategorii skautů a skautek. Pro nejstarší skauty ve věku 15-18 let je časopis Roverský kmen. Nejde ale o jediné časopisy, vychází také Skauting, který je pro všechny činovníky, tedy pro ty, kteří se věnují vedení oddílů. Dále pak časopis Skautský svět určený všem příznivcům skautingu, hlavně rodičům, vedoucím a vůbec všem dospělým ve skautu.

Právě časopis Skauting, který dostává pravidelně každý vůdce a jeho zástupce, se od roku 2005 stal významným komunikačním nástrojem pro postupné zavádění nového programu. Zároveň s tím se také dobrou pomůckou pro vedení oddílu a skautských družin staly oficiální internetové stránky Junáka, kde je možné shlédnout veškeré vydané časopisy v elektronické podobě.

Pro skautské časopisy se stal zlomový Plzeňský sněm roku 1998, zde došlo k rozhodnutí, že organizace bude odebírat určité procento časopisů a distribuovat je pravidelně všem členům Junáka. Co vlastně tomuto rozhodnutí předcházelo? Na sklonku roku 1997 byla situace ohledně časopisů téměř neudržitelná a hrozil jejich zánik. Po rozboru různých skutečností se dospělo k závěru, že hlavním problémem časopisů bylo, že se

nedostaly ke svým potenciálním příjemcům. Proto byl na Plzeňském sněmu předložen materiál, kde hned v úvodu byla rozpracována otázka poslání časopisů. Jde o základní otázku, od které se následně odvíjí, jak mají jednotlivé časopisy vypadat. Pro všechny, do té doby, čtyři časopisy byly vytyčeny následující oblasti: výchova – komunikace – informace. Snahou mělo být, aby časopisy byly pokračováním oddílové činnosti ve volném čase členů Junáka. Změny, které je potřeba v časopisech udělat jsou tyto: *„Je potřeba udělat koncepční změny, které je více soustředí na praktickou činnost ve skautingu. Z orientace na skauting také vyplývá zaměření časopisů dovnitř hnutí, s tím, že samozřejmě neodmítáme prodej ven. Ten ovšem není prioritní. Pro kvalitní práci s časopisy je třeba uložit novým tiskovým zpravodajům vytvořit metodiku, jak využít časopisy v přípravě programu oddílů, která bude součástí zkoušek, kursů a lesních škol. (...) Na základě stanoveného poslání komise navrhla nejnižší možný rozsah a barevnost jednotlivých časopisů, se kterými je takto počítáno v jednotlivých variantách.“* (Skauting, 9/2000, s.4)

Situace po dvou letech od Plzeňského sněmu byla, co se týče časopisů, velmi uspokojivá. Základní cíl rozšířit časopisy ke každému členovi byl plněn. Časopisy jsou na vzestupu a jejich oblíbenost stoupá (Skauting, 7/2000)

Dalším těžkým obdobím pro časopisy bylo rozmezí roků 2006-2008, kdy o ně výrazně klesal zájem. Z toho důvodu náčelnictvo Junáka předložilo Valnému sněmu dokument zajímavější se o podporu časopisů. Zde bylo přijato usnesení, které požadovalo dlouhodobě se zabývat kvalitou časopisů. *„Na základě tohoto zadání prošly časopisy mnoha změnami, které měly za cíl zvýšit počet odběratelů, zlepšit kvalitu časopisů i způsob jejich distribuce. (...) Náčelnictvo Junáka je přesvědčeno, že skautské časopisy mají výrazný výchovný dopad a jsou nejsilnějším nástrojem pro posilování vzájemné sounáležitosti členů Junáka jako celku i jeho věkových či speciálně zaměřených skupin. Poskytují informační, metodickou a podněcující podporu k činnosti. Jsou skautským vedoucím v čase, kdy se nekonají oddílové akce.“* (Skauting, 2/2008, s. 24)

Nového přepracování časopisů vedlo opět k jejich záchraně a staly se, jak již bylo řečeno, významným nástrojem pro komunikaci týkající se zavádění nového programu. V roce 2016 v říjnovém čísle skautingu můžeme nalézt další ohlédnutí za časopisy a jejich funkcí. Najdeme zde např. co určuje další směřování časopisů: *„Směřování všech časopisů určují strategické a taktické cíle, stanovené Náčelnictvem a Výkonnou radou Junáka a revidované vždy po jednom ročníku. Jednotlivé redakce pak tyto cíle rozpracovávají do konkrétních rubrik a zadání pro články.“* (Skauting 4/2016, s. 4)

Jaké jsou vlastně strategické cíle, dnešních skautských časopisů? V současné době jsou vytyčeny čtyři dlouhodobé cíle.

1. Vést děti a mládež k osobnímu rozvoji
2. Podpořit efektivitu skautských výchovných nástrojů
3. Poskytnout metodickou oporu
4. Podpořit pocit sounáležitosti se skautským hnutím (Skauting, 4/2016, s. 5)

Musíme si ale uvědomit, že aby skautské časopisy plnily svůj účel a staly se dobře investovaným časem a energií pro své čtenáře a tvůrce, je nutné jich využívat a brát si z nich inspiraci. Protože smysl časopisům mohou ve skutečnosti dát právě jejich čtenáři.

Tímto se již rozloučíme s tématem skautských časopisů a krátce věnujeme pozornost věkovým skupinám, které také souvisí s časopisy, a to s věkovým rozdělením čtenářů, jak jsme uvedli výše.

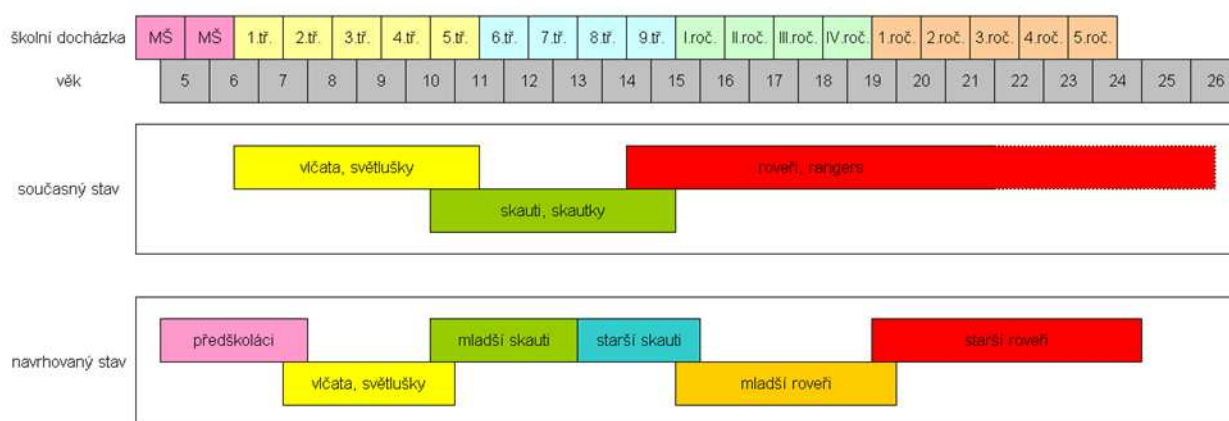
3.4.4 Věkové skupiny a družinový systém

Zde jen stručně k věkovým skupinám, které byly již několikrát v práci zmíněny. S novým programem přišla také změna ve věkových skupinách, aby bylo možné připravit program dětem dle jejich individuálních a věkových potřeb. Zmíníme také družinový systém a jeho výhody při použití ve skautské výchovné metodě.

Jednotlivé věkové kategorie se vyznačují specifickými rysy daného duševního a fyzického vývoje. Program, který je připravován pro děti musí být v souladu s tímto přirozeným vývojem a musí ho respektovat, aby byl dostatečně efektivní a měl vůbec smysl. Český Junák se snaží na tyto psychologické a pedagogické poznatky navazovat a přizpůsobovat dle nich svůj program. Díky rozšiřujícím se vědomostem a zkušenostem s tímto tématem došel Junák k závěru, že pro efektivnější výuku bude věkové kategorie ještě nutné v budoucnu lépe rozdělit.

Návrh na přerozdělení věkových skupin můžeme vidět na přiloženém obrázku.

Obrázek 6: Porovnání starého a nového uspořádání věkových kategorií (Junák, 2008)

Jde o tzv. vývojové (výchovné) kategorie, které nijak nezavrhují předchozí věkové kategorie, tedy vlčata, skauty, rovery, ale jsou projevem faktu, že se děti v těchto fázích života od sebe někdy i výrazně liší a je důležité brát na to zřetel při tvorbě programu. (Žárská a Loucký, 2011)

Nový program tak počítá se zavedením následujících výchovných kategorií:

Výchovná kategorie	Hlavní změna oproti předchozí kategorii	Orientační věk	Odpovídající stupeň školy
Předškoláci (pozor, včetně 1. třídy!)		5–7 let	Školka + 1. třída ZŠ
Světlušky a vlčata	Naučí se číst	8–10 let	1. stupeň ZŠ (bez 1. třídy)
Mladší skautky a skauti	Počátek abstraktního myšlení	11–13 let	2. stupeň ZŠ
Starší skautky a skauti	Změna motivace – hlavní je parta	14–15 let	2. stupeň ZŠ
Mladší rangers a roveři	Přechod na střední školu	16–18 let	Střední škola
Starší rangers a roveři	Přechod na vysokou školu	nad 19 let	Vysoká škola

Obrázek 7: Výchovné kategorie pro nový program (Žárská a Loucký, 2011, s.2)

Věkovou skupinu předškoláků nazýváme Benjamínci. Vedoucí benjamínků vzhledem k této věkové kategorii jsou obzvlášť laskaví a pozorní. Skupina Benjamínků čítá většinou kolem šesti členů. V této kategorii se děti učí, jak se zabavit venku v přírodě, a nejen doma v pokoji, jak vycházet s ostatními dětmi. Také se klade důraz na rozvoj přirozené zvědavosti a představitosti, kreativní vyrábění, divadlo či malování. Učí se také důvěře i k jiným dospělým než rodičům a zároveň i obezřetnosti.

Světlušky a vlčata to je skupina, která je založená hlavně na nových zážitcích a kamarádech. Děti této věkové skupiny vedou zkušení vedoucí, kteří umí změnit oddíl v partu kamarádů. Aktivity oddílu jsou založené na spoustě her, kreativních a sportovních akcích v každém ročním období. V tomto věku se děti učí žít ve skupině vrstevníků, respektovat domluvená pravidla, trávit čas venku a v pohybu. Podstatné, co by se měli naučit, je umět říct svůj názor a zároveň přijímat i názory ostatních.

Skauti a skautky už se někdy podílejí na přípravě programu a podstatou jejich skautingu je pomoc druhým. Tato věková skupina je charakteristická aktivitou dětí, samostatností, nepřeberným množstvím nápadů na dobrodružné výpravy a hry apod. Skauti by se měli naučit trávit čas aktivněji, než je dnes běžné, naplno projevit svou osobnost při diskuzích či hrách. Dále také rozvíjet své silné stránky a přijmout ty slabší, podílet se na vedení vrstevníků, pomáhat druhým a seznamovat se s novými lidmi napříč celým světem.

Můžeme vidět, že v kategorii skautů a skautek došlo k odlišení dvou vývojových skupin dětí různých zájmů a potřeb. Pro toto rozdělení skupiny jsou možné dva modely fungování:

1. Společný program pro mladší a starší skauty, kde by převládal program pro starší a mladší se starším bude muset přizpůsobit.
2. Oddělený program pro mladší skauty a pro starší skauty, který je vhodný pro danou skupinu.

Poslední skupinou jsou Roveři a rangers, jde o aktivní mladé lidi, kteří si umí poradit s jakýmkoliv problémem. Znají své životní hodnoty a vědí za čím jdou. Na své cestě životem zvládají pomáhat i ostatním, velmi často pomáhají vést družiny a oddíly. Položme si otázku, co dává skaut těmto lidem, dává jim vůbec ještě něco? Odpověď je jasná, skauting je pro člověka přínosem v jakémkoliv věku. Dává jim síť přátel, kteří sdílejí podobné názory a mají podobné zájmy. Mohou se účastnit prospěšných projektů. Mají možnost poznávat cizí kultury a cestovat pod záštitou skautské organizace. Ale hlavně, co je společné všem věkovým skupinám, mají radost a zážitky ze společných aktivit, pohybu a přírody. (Skaut, 2018)

Výše jsme si představili věkové kategorie a jejich rozdělení do skupin. Nyní se krátce zaměříme na družinový systém, který je základním kamenem skautské výchovy. Družinovému systému jsme se již krátce věnovali v první kapitole v souvislosti s Robertem Baden-Powellem. Zde se ale podíváme na tento systém z pohledu nového programu.

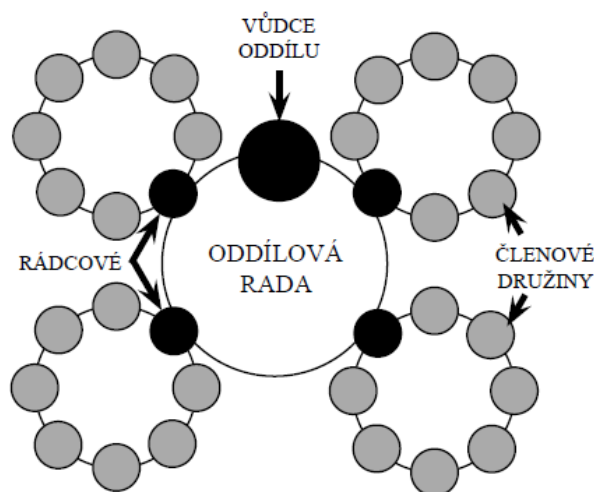
Položme si tedy základní otázku: Co je to družinový systém a co nám přináší? Odpověď nám nabídne už sám Baden-Powell ve svém díle Na pomoc skautským vůdcům z roku 1944.

„Skauting chlapce sdružuje chlapce do bratrských tlup, což jsou jejich přirozené organizační jednotky, vytvářené ke hrám, rošťárnám nebo prázdným toulkám.“ (Baden-Powell, 2006, s.19)

Tento Družinový systém má vést každého k tomu, aby si dokázal uvědomit, že má osobní odpovědnost za dobro celé své družiny. Má vést všechny družiny k tomu, aby si uvědomily, že mají určitou odpovědnost za dobro oddílu. (Baden-Powell, 2006)

Jde tedy o malé seskupení, kde každý má své povinnosti a závazky, je zde určitá hierarchie a jednotliví členové mají odpovědnost za skupinu jako celek. Tedy každý člen této malé společnosti se cíleně podílí na jejím vedení a má také zodpovědnost za to, aby se v ní každý cítil dobře.

V novém výchovném programu se družinový systém nijak výrazně nezměnil. Na následujícím obrázku můžeme vidět strukturu oddílu s družinovým systémem. Podstatné, co si musíme uvědomit, je, že zástupci jednotlivých družit, tj. rádcové, tvoří plnohodnotnou a hlavní část oddílové rady, která řídí a organizuje chod celého oddílu.

Obrázek 8: Schéma oddílu s družinovým systémem (Kupka, 2005, s. 9)

Členové družiny se podílejí na přípravě a vytváření programu své družiny a mají na starost část jejího fungování, např. nějakou funkci či úkol. Zároveň mají možnost vyjádřit se k programu oddílu prostřednictvím svých rádců. Pod vedením tohoto rádce vytvářejí tým schopný společné práce i her.

Rádcové družiny připravují a řídí program pro svoji družinu, podílejí se na přípravě programu oddílu v oddílové radě, kde také svoji družinu zastupují. Do oddílové rady přináší náměty a problémy členů družiny, které jsou potřebné k řešení.

Dospělí vedoucí by měli naslouchat rádcům, jejich problémům a nápadům. Snaží se zapojit do plánování a řešení problémů v co nejvyšší míře rádce družin. Dospělí vedoucí se věnují zejména podpoře družin a přípravě programu pro oddíl.

Podívejme se teď na to, co vlastně družinový systém přináší. Tento systém podporuje následující schopnosti u členů družiny a jejich rádců. Jsou to: samostatnost, spolupráce, zodpovědnost, ochota hledat kompromis, vzájemná komunikace, a hlavně podporuje vztah k oddílu a skautingu. Rádcům přináší oddíl s fungujícím družinovým systémem cvičení organizačních a vůdcovských schopností a dovedností. Je pro ně příležitostí k seberealizaci a výchovou k zodpovědnosti za činnost družiny a dětí v ní.

Vůdci používání družinového systému přináší volnější ruce a mnohem více času pro výchovnou práci. Je pro něj prostředkem k postupnému vychovávání pomocníků a hlavně nástupců. Jde o mocnou zbraň při výběru programu, protože program spoluurčují všichni členové oddílu. Družinový systém je nástrojem k demokratickému a samosprávnému řízení oddílu.

Dlouhodobé a správné používání družinového systému přináší výhody i oddílu jako celku. Jde hlavně o jistotu budoucnosti oddílu, vycvičení adeptů na vedení oddílu a také zájem dětí, který je nutností pro samostatnou činnost i náборы nováčků. (Kupka, 2005, s. 8-12)

Tímto shrnutím bychom rádi zakončili podkapitolu týkající se věkových skupin a družinového systému. Nyní se podíváme na kompetence v novém výchovném programu, což je poslední podkapitola této velké části zaměřené na nový program.

3.4.5 Kompetence v novém výchovném programu

Zde si popíšeme kompetence, které byly rozpracovány v souvislosti s novým výchovným programem skautingu. Ukážeme si také, jak vypadá přechod od kompetencí k jednotlivým oblastem a bodům stezky, kterým jsme věnovali pozornost výše.

Na základě již zmíněné Charty byly v duchu celoevropského pojetí výchovy zpracovány tzv. klíčové kompetence. Na jejich základě jsou vybrány a uzpůsobeny výchovné nástroje, které mají směřovat a vést k dosažení výchovných cílů, tedy kompetencí.

Nově zaváděný program si kladl za cíl lépe porozumět procesu výchovy, uskutečnit tento proces co nejefektivněji a získat o něm věrohodnou zpětnou vazbu, aby tohoto cíle dosáhl použil klíčové kompetence. Tyto kompetence jsme si už dříve definovaly jako přenosný a univerzálně použitelný soubor vědomostí, postojů a dovedností, které jedinec potřebuje pro svůj rozvoj a úspěšné uplatnění v životě.

Hlavním úkolem tvůrců nového výchovného programu bylo nalézt všechny důležité kompetence, které by měl ovládat každý skaut či skautka po zhruba čtyřech letech skautského života v oddíle a družině. Vznikly tak následující kompetence:

1. Duchovní kompetence

- 1.1. Láska – vytváření mezilidských vztahů jako odpověď na Lásku
- 1.2. Svědomí – své mravní rozhodování opírat o živé, dialogické svědomí
- 1.3. Meditace – prohlubovat a rozvíjet vlastní duchovní život
- 1.4. Globální zodpovědnost – co nejvíce rozvíjet globální zodpovědnost

2. Psychologické (vztahové) kompetence

- 2.1. Já (k sobě) - vědět kdo jsem a na základě tohoto poznání mít svoje postavení v týmu či společenství
- 2.2. Já a ty – snažit se být otevřený vůči svému okolí, být vnímavý, umět komunikovat, čelit konfliktům a umět přijmou zpětnou vazbu
- 2.3. Já a my – naučit se vytvářet mezilidské vztahy, žít v rodině a společnosti, kde se učí jeden od druhého
- 2.4. Já a společnost – jde o lásku k bližnímu, uznání hodnoty druhých lidí a brát lidi s jejich zápory a klady

3. Manažerské kompetence

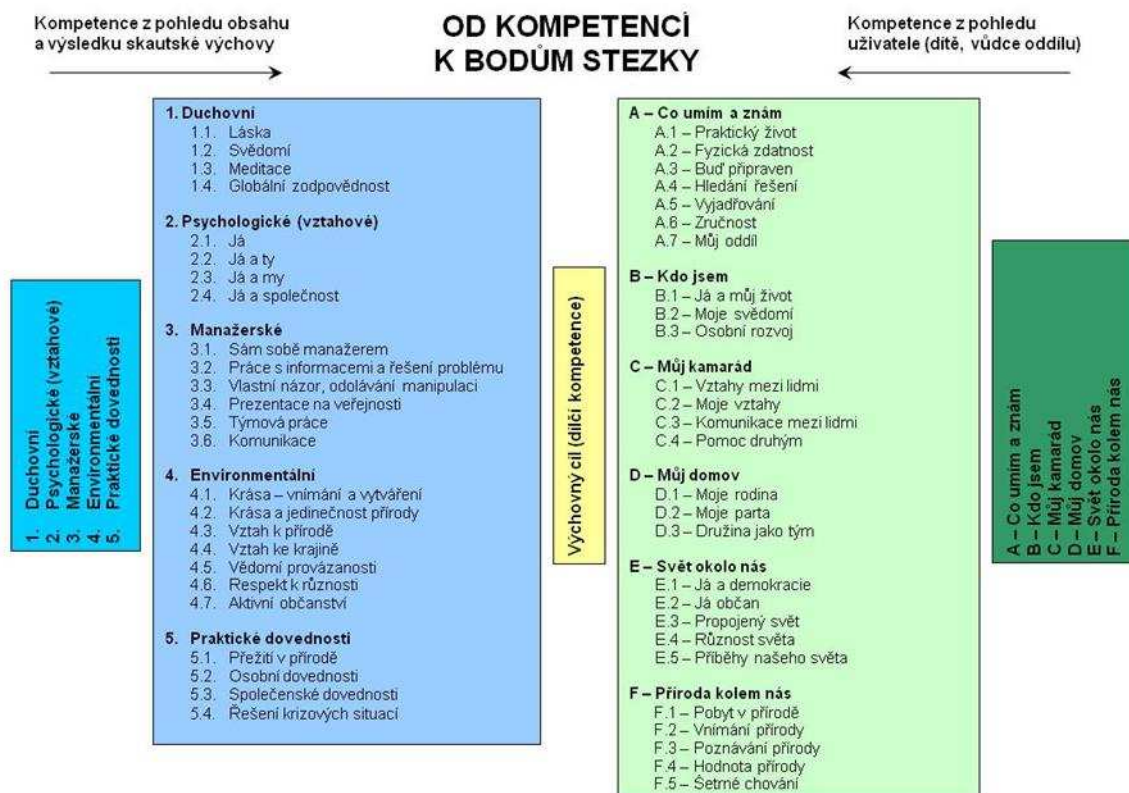
- 3.1. Sám sobě manažerem
- 3.2. Práce s informacemi a řešení problémů – umět vyhledat potřebné informace a následně je zpracovat, zvládnout identifikovat problém, být kreativní, kriticky přezkoumávat, mít praktické přístupy a vědět si rady
- 3.3. Vlastní názor, odolávat manipulaci – umět vytvořit si vlastní názor a obhájit si ho, umět pochybovat a mít kritický odstup, být odolný vůči různým formám manipulací
- 3.4. Prezentace na veřejnosti – umět předávat dovednosti a znalosti, prezentovat je na veřejnosti
- 3.5. Týmová práce – být schopen týmové práce
- 3.6. Komunikace – umět čelit problematickým komunikačním situacím a umět komunikovat

4. Občanské a enviromentální kompetence
  - 4.1. Krása, její vnímání a vytváření – vnímat krásu a vážit si jí
  - 4.2. Krása a jedinečnost přírody
  - 4.3. Vztah k přírodě – mít porozumění, zodpovědnost a úctu k přírodě, chovat se k ní šetrně
  - 4.4. Vztah ke krajině
  - 4.5. Vědomí provázanosti – dávat věci do kontextů, poznávat souvislosti apod.
  - 4.6. Respekt k různosti
  - 4.7. Aktivní občanství – umět používat pracovní nástroje dané doby - např. politické, mediální finanční apod.
5. Praktické dovednosti
  - 5.1. Přežití v přírodě – mít dovednosti pro praktický život, např. táboření
  - 5.2. Osobní dovednosti – umět se o sebe sám postarat
  - 5.3. Společenské dovednosti – umět hospodařit s penězi, pracovat s médii, využívat komunikačních prostředků, najít si vhodné zaměstnání apod.
  - 5.4. Řešení krizových situací – znát základy první pomoci, dokázat si v krizových situacích poradit (Žárská, 2008, s. 18-22)

Na jednotlivé kompetence se nemůžeme dívat jako na něco stojícího odděleně vedle sebe. Kompetence se vzájemně doplňují a prolínají. Pokud bychom si skupiny kompetencí postavili vedle sebe a následně porovnali, můžeme zjistit, že je zde jistá nevyváženost v jejich měřitelnosti. Hlavně první skupina Duchovní kompetence obsahuje určité body, které jsou těžko definovatelné. Všechny klíčové kompetence jsou, jak můžeme vidět, rozpracovány podrobně do dílčích kompetencí.

Veškerý obsah těchto kompetencí se snažili autoři nového skautského programu začlenit do hlavního programového nástroje, kterým je Skautská stezka, kterou jsme se již zabývali.

Přechod od klíčových kompetencí k jednotlivým oblastem a následně bodům stezky můžeme názorně vidět na následujícím obrázku.

Obrázek 9: Přechod od klíčových kompetencí k oblastem Skautské stezky (Junák, 2008)

Obrázek přehledně a graficky znázorňuje vzájemnou vazbu klíčových kompetencí a body Skautské stezky. Klíčové kompetence rozdělené do pěti oblastí se pro potřeby stezky transformovaly do šesti oblastí, ty se pak následně dělí ještě na dvacet sedm bodů.

I přes to, že rozpracováním klíčových kompetencí se skauting zabývá podrobněji, my toto téma již opustíme, protože pro naši práci není cílem podrobné rozebírání těchto kompetencí. Ukázkou provázanosti kompetencí a Skautské stezky ukončujeme tuto velkou kapitolu a přesuneme se krátce k tématu Programových cílů skautingu. Pozornost zaměříme na cíle Junáka na počátku 20. století a porovnáme je s cíli Junáka dnes. V závěru se také zmíníme o strategii Junáka do roku 2022.

4 Porovnání programových cílů skautingu dříve a dnes

Podrobněji se zde seznámíme s cíli Junáka v minulém století. Informace budeme čerpat ze skautských časopisů z roku 1990, kde byly tyto cíle uveřejněny. Následně si přiblížíme dnešní cíle Junáka, které jsou uveřejněny v nejnovějších Stanovách Junáku z roku 2014. Krátce také zaměříme pozornost na strategii Junáka do budoucna.

4.1 Cíle skautingu v minulém století

Přiblížíme si zde cíle a zásady českého skautingu, které byly uveřejněny v časopise Skauting z roku 1990 a v časopise Junák hlásí z roku 1989.

V časopise Junák hlásí je uveřejněno, že skauting je výběrové hnutí, jehož podstatou jsou mravní požadavky dané slibem, heslem a zákonem, které jednoznačně definují, kdo je skaut. Také specifické výchovné metody Junáka vyplývají z moderních vědeckých poznatků a osvědčily se po celém světě dlouholetou praxí. Junák obsahuje širokou pestrost zájmů pro různé věkové kategorie. Dála je zde uveřejněna zásada Junáku, a také snahy do budoucna. Lze to vidět na přiložené ukázce.

„Naše skautská zásada vždy byla: pracujeme pro mládež – dobrovolně-obětavě a nezištně. Máme rádi pravdu, otevřenost, dialog a demokratická řešení ve všem. Chceme mluvit, spolužit a spolupracovat jako rovnocenný partner s každým, kdo nám podává ruku ve stejném duchu. Chceme lásku a toleranci, odmítáme opak toho: zášť, pomstychtivost, nesnášenlivost, násilí. Spolu se svým skautským programem chceme především chránit a zlepšovat naše životní prostředí, přírodu a krásy vlasti. V tom budme příkladem a přiložme ruku k těžkému dílu! Byli bychom rádi přijati za členy mezinárodního skautského bratrství. Mezi zásadními podmínkami, aby naše přihláška byla přijata, je: Organizace musí být zcela samostatná a nesmí přijímat od státu žádné subvence. To jasně udává i naši vlastní cestu k přípravě a zaměření stanov a odpovídá na mnohé dotazy. Prostředky pro svoji práci si tedy musíme získávat sami.“ (Junák hlásí, 1/1989, s.8-7)

Tato definice cílů a principů Junáka byla během roku přepracována. V časopise Skauting byla pak po roce uveřejněna nová definice skautingu a jeho cílů. Jde o následující citaci.

„Skauting je výchovné hnutí mládeže, které si jako hlavní cíl vytyčilo přispívat k osobnímu a sociálnímu vývoji mladého člověka. Je to všem přístupné, nepolitické, dobrovolné hnutí, založené na těchto zásadách; Souhlas s duchovními principy, věrnost víře,

která je vyjadřuje, a přijetí úkolů z toho vyplývajících. Věrnost své zemi, napomáhající vyhlídkám na mír, porozumění a spolupráce. Účast na rozvoji společnosti, při němž je brán ohled na lidskou důstojnost a na zachování přírody. Povinnost zavazující každého, aby se sám rozvíjel. Metoda pokrokové sebevýchovy s programem přizpůsobeným různým věkovým skupinám, založená na skautském slibu a zákonu. Výchova činností, život v malých skupinách, systém osobního rozvoje a činností, plynoucích ze styku s přírodou. “ (Skauting, 1990, č.0)

Můžeme vidět, že z této formulace byla vypuštěna poznámka o výběrovém hnutí, a nahrazena slovy, že skauting je přístupný všem. Mravní požadavky skautingu jsou ve své podstatě stejné, pouze jinak formulované. V první verzi se píše krátce, že mravní požadavky jsou dané slibem, zákonem a heslem, a jednoznačně definují, kdo je skaut. Také je zde věnována pozornost toleranci a vzájemné spolupráci. Lze vidět i výraznější snahu chránit a zlepšovat životní prostředí, přírodu a krásu vlasti, tedy počátky důraznějších ekologických zájmů skautingu. V přepracované definici pak můžeme už najít, že skauting je hnutí nepolitické, což byl krok k přijetí do mezinárodní skautské organizace. Nově také byly zformulovány zásady, na kterých Junák stojí, v první řadě to byl souhlas s duchovními principy a věrnost víře. Dále se zde hovoří o věrnosti ke své zemi, porozumění a spolupráce, které se v definici objevuje prvně. I v přepracované definici skautingu je zmínka o brání ohledu na zachování přírody, ale není to tak důrazné. Novinkou zde je povinnost rozvíjet sám sebe, tedy počátky seberozvíjení. Poprvé je v definici skautingu také zahrnuta metoda věkových skupin, kterou Junák praktikuje.

Nyní si představíme dnešní cíle skautingu a jeho budoucí strategii k udržení zájmu dětí. Čerpat budeme hlavně z oficiálních stanov Junáka vydaných v roce 2014, které jsou neustále platné.

4.2 Cíle skautingu dnes a strategie skautingu 2022

Junák – český skaut je v současné době se svými 60 522 členy ve 2092 oddílech největší výchovnou organizací sdružující děti a mládež v České republice. (Skaut, 2018)

Zároveň je také Junák členem mezinárodních skautských organizací k jejich poslání, metodám a principům se hlásí. Jde o:

- a) World Association of Girl Guides and Girl Scouts (WAGGGS)
- b) World Organization of the Scout Movement (WOSM)

c) International Scout and Guide Fellowship (ISGF)

Junák je nezávislý, veřejně prospěšný a nepolitický spolek, jehož účelem a posláním je ve shodě s metodami a principy stanovenými Robertem Baden-Powellem a Antonínem Benjaminským, podpořit rozvoj osobnosti dětí a mládeže, jejich mravních, duchovních, sociálních, intelektuálních a tělesných potřeb tak, aby byly schopni plnit povinnost k nejvyšší Pravdě a Lásce, bližním, sobě samým, vlasti, celému lidstvu a přírodě. (Stanovy Junáka, 2014)

Cílem činnosti Junáka je pak:

„Aktivní naplňování shora uvedeného poslání. Podpora všestranného rozvoje dětí a mládeže zahrnuje mimo jiné pořádání schůzek, výprav, táborů, setkání a her; vzdělávací, výchovné, kulturní, praktické, sportovní i další volnočasové aktivity; vydávání vzdělávacích, výchovných, metodických a dalších materiálů a publikací; pořádání kurzů a školení; činnost při ochraně přírody a krajiny; účast na životě občanské společnosti a rozvoji demokratické angažovanosti; sociální aktivity a podporu znevýhodněných skupin obyvatelstva; dobrovolnictví; prevenci před vznikem závislostí a dalších sociálně-patologických jevů; materiální a technickou podporu činnosti; provoz kluboven, základen, tábořišť i vzdělávacích center; podporu členů Junáka a péči o ně; činnost při správě organizace.“ (Stanovy Junáka, 2014, s. 1)

Posláním a slibem Junáka obsahující pojem nejvyšší Pravda a Láska, jsme se již zabývali, takže toto téma zde znovu otevírat nebudeme. Můžeme vidět že v nejnovějším přepracování cílů a poslání českého skautingu se objevil odkaz na zakladatele skautingu a je tak symbolem toho, že Junák se nezříká historických základů, nýbrž je využívá a staví na nich svůj nový program. Nově se zde objevuje, že jde o spolek prospěšný společnosti, což byl vždy, ale dříve se to v definici nezmiňovalo. Podrobně je zde rozebráno, co Junák myslí všestranným rozvojem dětí a jak toho dosahuje i to je novinkou v definici. V reakci na dobu zde můžeme najít i podporu sociálních aktivit a důraz na prevenci před vznikem sociálně-patologických jevů.

Zároveň s vydáním Stanov Junáka, byla také na Valném sněmu 2014 v Litomyšli představena a schválena Strategie Junáka do roku 2022. Následně byla započata práce na naplňování jednotlivých strategických témat. Cílem této strategie je do roku 2022 umožnit co nejlepší možné směřování dostupných prostředků a energie Junáka k naplnění jeho poslání, které jsme si uvedli výše. Měla by být oporou každodenního fungování a řízení

skautské organizace, cílevědomého směřování na všech jejích úrovních a základem pro dlouhodobé přemýšlení o budoucnosti organizace.

Ve strategickém dokumentu Junáka najdeme tři hlavní myšlenky, o které organizace usiluje, aby v roce 2022 byla:

1. Silnou a neustále rostoucí organizací. Bude se dařit udržet stávající oddíly a zakládat nové na místech, kde zatím žádné neexistují. Poroste počet členů a dařit se bude i růstu vnitřní kvality, především díky kvalitnímu a stabilnímu vedení. Protože pak organizace společně vědomě a čitelně naplňovat poslání Junáka a předávat dál skautskou myšlenku.
2. Intenzivněji podporovat vedoucí dětských oddílů. Je potřeba vytvářet optimální podmínky napříč celou organizací, aby se vedoucí mohli více věnovat výchově dětí. Poskytneme vedoucím kvalitní přípravu a dostatek podkladů pro oddílovou činnost. Zaměříme pozornost na jejich motivaci a udržení spolupracovníků a podporovatelů při práci v oddíle.
3. Poskytovat svým činovníkům kvalitní vzdělání. Činovníkům bude nabídnuto dostatečně možností, jak se kvalitně připravit na náročnou a zodpovědnou práci v roli skautského vychovatele a budou podporováni v dalším vzdělávání. Také vytvoříme prostor pro podporu a růst těch, kteří se starají o vzdělávání činovníků v Junáku. (Strategie Junáka, 2016, s.7)

Dokument Strategie Junáku do roku 2022 stanovuje pět základních oblastí, kterých chce dosáhnout a dále je podrobně rozpracovává. Jen pro představu si je zde stručně uvedeme, ale nijak podrobně se jimi zabývat nebudeme.

1. Junák se stane odborníkem v oblasti výchovy dětí a bude tak široce vnímán: Skauting vznikl jako burcující výchovný směr, který oslovoval děti, mládež, ale také i pedagogy. Dnešní Junák se snaží na tuto tradici navázat a učinit ze skautingu hnutí, které inspiruje schopností znát potřebí dětí a mládeže, přijímat a vytvářet nové pedagogické trendy.
2. Junák se pevně ukotví ve fungování moderní společnosti a bude přispívat k jejímu rozvoji demokracie: Skautingu se nejlépe daří v demokratickém prostředí, a snaží se do svého výchovného úsilí co nejvíce principy demokracie promítat.
3. Junák se stane rozrůstajícím se, pestrým a živým společenstvím lidí: Junák sdružuje početně se neustále rozrůstající společenství lidí, kteří i přes svou

různost názorů dokáží táhnout za jeden provaz. Je příkladem možného soužití a spolupráce různých generací.

4. Junák se stane dobře fungující organizací, která poskytne dostatečné zázemí svým členům: Junák se snaží o funkční administrativu, která by nijak výrazně vůdce nezatěžovala a měli tak dostatek času na výchovnou práci.
5. Junák bude plně využívat potenciál dospělých členů: Činnost organizace je převážně založená na práci dobrovolníků z řad dospělých a představují tak základní hybnou sílu organizace. (Strategie Junáka, 2016, s.8-16)

Tímto shrnutím a krátkým představením strategie Junácké organizace bychom rádi podkapitolu ukončili. Nyní se podíváme, zda proběhla nějaká výrazná změna v cílech a posláních Junáka. Tyto cíle porovnáme a položíme si otázku, zda se vůbec Český skauting v posledních letech výrazně změnil či nikoliv.

4.3 Porovnání programových cílů

Zde se pokusíme odpovědět na několik otázek. První je, zda proběhla výrazná změna v posledních letech českého skautingu, co se týče poslání a cílů, které definovala. Další pak, zda se nový směr Junáka, svými cíli odvrací od historické tradice či nikoliv. V závěru porovnáme obsah cílů a poukážeme na jejich rozdíly a shodné prvky.

To, co je společné skautingu napříč historií, je jeho základní poslání, výchova mladých lidí. Nesmíme ale chápat toto hlavní poslání skautské výchovy tak, že chceme vychovávat lepší, morálnější či hodnotnější lidi. Prvořadým cílem Junáka je lidi vychovat tak, aby se stali platnými a úspěšnými členy společnosti a aby této společnosti zvládali účinně pomáhat a sloužit. Uvědomme si, že služba společnosti je zde myšlena ne jako řehole či sebeobětování, ale jako prospěšnost.

Odpověď na otázku, zda je v cílech skautingu vidět výrazná změna, nelze říci jasně ne. Cíle skautingu, ať formulované různými způsoby, obsahující odlišné dílčí zájmy jsou ve své podstatě vždy stejné. Jak už jsme si řekli jde o výchovu mladých lidí. Cíle skautingu jsou upravované tak, aby odpovídaly době, v které jsou používány, takže s vývojem doby nastaly i některé změny v cílech a poslání Junáku. Změnu, která nová doba přinesla, je i ta, že Junák je nezávislá, nepolitická a veřejně prospěšná organizace, i když se snažili, aby tomu tak bylo již dříve, ne vždy mu to politický režim umožnil. V nově definovaných cílech se pak objevuje důraz na všestrannou výchovu skrze rozmanité činnosti, které dříve Junák ve svých cílech a posláních nespécifikoval, navíc některé z činností lze aplikovat pouze v naší době,

v minulosti z důvodu vývoje techniky by nebyly možné, jde např. o mezinárodní diskuze přes skype apod. Dalším výrazným a novým prvkem v cílech Junáka je sociální aktivita a podpora znevýhodněných obyvatel. Junák více apeluje na dobrovolnictví. Poslední větší změnu, kterou si zmíníme a kterou přinesla naše doba je prevence před vznikem závislostí a dalších sociálně-patologických jevů. Junák tak reaguje na zhoršující se situaci dnešní doby a myslíme si, že jde o velmi důležitou a potřebnou věc. Co zůstává v cílech a poslání Junáka již několik desítek let a nemění se, jsou mravní požadavky skautingu postavené na skautském slibu, heslu a zákonu. Dále pak důraz na porozumění, spolupráci a vzájemnou toleranci. Snaha chránit životní prostředí a snaha naučit děti a mládež milovat přírodu a svou vlast. V nových cílech se více rozpracovává myšlenka povinnosti rozvíjet sám sebe, sebehodnocení a sebereflexe, to ovšem neznamená že bychom toto v předešlých cílech nenašli, pouze na ně nebyl kladen tak velký důraz jako dnes. Tedy odpověď je ta, že změny ve vývoji cílů a poslání nastaly, ale podstata českého skautingu se nezměnila a domníváme se, že nikdy nezmění.

Na druhou otázku, zda se nový směr Junáka odvrací od historické tradice, jsme již v podstatě odpověděli několikrát v průběhu celé kapitoly. Zde si můžeme dovolit říci jasně ne, Junák se od svých historických tradic nikdy neodvrátil. Naše tvrzení můžeme doložit i slovy, použitými v definici cílů: „*v souladu s principy a metodami stanovenými zakladatelem skautského hnutí Robertem Baden-Powellem a zakladatelem českého skautingu A. B. Svojsíkem*“ (Stanovy Junáka, 2014, s.1) Tedy i nově vytvořený program českého skautingu je silně vázán na tradice a čerpá ze své historie.

Pokud porovnáme cíle definované v roce 1990 a v roce 2014 lze vidět změny ve formulaci a délce. Nová definice cílů je mnohem obsáhlejší a podrobněji rozepsána, domníváme se že někdy až zbytečně. Již několikrát jsme například zmínili problematiku pochopení pojmů nejvyšší Pravda a Láska u skautů. Starší cíl je sice stručnější, ale neznamená to, že by byl něčím méněcennější, obsahuje vše pro skauting podstatné v závislosti na doby, kdy byl formulován.

Tímto shrnutím a porovnáním cílů českého skautingu, bychom rádi ukončili tuto velkou kapitolu, týkající se vývoje Junáka od roku 1990 až po současnost, která obsahuje mnoho podnětů k zamyšlení, které se pokusíme formulovat v následující diskuzi.

5 Diskuze

Celá tato diplomová práce směřuje k odpovědi na hlavní otázku, zda ovlivnily kořeny skautingu dnešní skauting, a jakým způsobem. Zároveň také nastiňuje několik otázek týkajících se nové doby a nutné změny skautského výchovného programu, jako reakce na důsledky dnešní společnosti.

Odpovědi na tyto otázky jsme převážně hledali v dobových časopisech, oficiálních stanovách Junáku a metodikách vytvářených přímo pro skauting, které se nám podařilo sehnat díky velmi dobře fungujícímu skautskému archivu, kde mají veškerá čísla skautských časopisů, které jsou i z velké části dostupné online. Překážkou při psaní této práce se překvapivě stalo příliš mnoho zdrojů a publikací, které se k tématu vyjadřovaly a neustále opakovaly ty samé informace, někdy bylo náročné dopátrat se přímo k primární literatuře, ale myslíme si že se nám to i přes obtíže povedlo.

Historickou část skautské výchovy jsme zpracovali tak, aby nám byla podkladem pro komparaci a obsahovou analýzu nového výchovného programu. To nás také přivedlo ke změnám ve společnosti, jako například oslabení rodinné výchovy, pokles autority, morální krize, potlačování tradičních hodnot a zhoršení zdravotního stavu dětí i dospělých. Myslíme si, že jde o důsledky konzumního života, které se budou více prohlubovat, pokud na ně společnost nebude více upozorňována a nebude zde snaha o zlepšení tohoto stavu.

K výše zmíněným problémům společnosti se přidává dle našeho názoru i stejně závažné problémy týkající se neúcty k zákonům a k dějinám. Je důležité toto napravit a snažit se v dětech obnovovat vlastenecké vědomí a zorientovat je v národních tradicích. Protože jak si mohu vážít sám sebe, pokud si nevážím ani svého okolí, vlasti, tradic či zákonů? Jak může z dítěte, které si neváží těchto podstatných věcí vyrůst člověk schopný seberealizace a pomoci druhým? Protože, pokud se nemýlíme, o to se snaží dnešní svět usilovat, o propojenost a vzájemnou pomoc. Nikdy ale nesmíme zapomínat na své kořeny, měli bychom se jimi inspirovat, nabírat skrze ně zkušenosti a vědění, použít je k rozvoji sebe sama. Co však toto všechno znamená pro skautskou metodiku? Měla by skrze práci v oddíle v dětech rozvíjet občanství, spolupráci při řešení složitých situací, a hlavně k odpovědnosti za své činy a přijaté dohody.

Z mnoha dalších otázek, kterými se zde v práci zabýváme, se jedna týká morálního jednání dětí. Co vlastně všechno toto morální jednání ovlivňuje? Jak jsme již řekli, je to mnoho faktorů, mezi které patří vliv rodiny a blízkého okolí, znalost pravidel a zákonů společnosti, vrstevnická skupina, časem vytvořené zvyky a také hlavně vlastní svědomí.

Volnočasové organizace mají velké možnosti vlivu na dítěte a měly by se zaměřit na ovlivňování jejich morálního vývoje.

I z tohoto důvodu jsme velkou pozornost v práci věnovali skautskému slibu a jeho vývoji v posledních letech. Jde o část práce, která nás motivovala k hlubšímu zamyšlení nad slibem, které dáváme každý den a jak k nim přistupujeme. Jsou pro nás sliby důležité, uvědomujeme si vždy co přesně slibujeme, záleží nám na splnění slibu, který jsme dali? To všechno jsou otázky, které vyvstanou, pokud se nad tímto tématem zamyslíme. Bohužel se domníváme, že v dnešní době se na sliby hledí jako na něco nedůležitého, něco, nad čím se nemusíme zamýšlet a uvažovat nad jejich plněním. Dnes když slib nesplním, nic závažného se neděje, dotyčný, který slib nesplnil nemá žádné výčitky svědomí. Zdá se nám, že naše společnost postupně morálně upadá a je důležité v dětech morální cítění co nejvíce podporovat. Skautský slib je něco „svatého“, a má pro ty, kteří ho složili velký význam. Tento slib vyjadřuje tři základní hodnoty skautingu, jsou to: povinnost k nejvyšší Pravdě a Lásce, povinnost k sobě a povinnost k druhým. I přes to, že slib prošel několika úpravami, vždy se jednalo pouze o drobnosti či změnu formulace, jeho podstata stejně jako podstata skautingu zůstala neměnná.

Jak se proměňoval slib, měnily se i cíle, metody a principy celého českého skautského hnutí. Junák byl více ovlivňován myšlenkami humanismu a demokracie a prosazoval je ve svých cílech. Myslíme si, že velký vliv zde měly myšlenky Václava Havla. Stejně jako u slibu i zde se během vývoje měnily pouze dílčí cíle nebo formulace. Můžeme jako příklad uvést podporu sounáležitosti a spolupráce, kterou ve stanovách nalzáme od roku 1992. Stanovy se po obsahové stránce rozšiřovaly a byly více popisnější, změna nastala až po roce 2000, kdy se stanovy staly stručnějšími, ne však pro to, že by z nich bylo něco vyškrtáno, pouze byla upravena formulace. Jediná změna je přímý jmenovitý odkaz na zakladatele skautingu ve světě i u nás. Což podporuje náš názor na to, že historie skautingu je pro současnou i budoucí činnost Junáka důležitá. Co se týká poslání současného Junáka, můžeme říci, že ani ten neprošel významnou změnou. Stále se zaměřuje na všestrannou výchovu osobnosti mládeže.

Menší problém, který osobně vidíme v novém výchovném programu je oblast, na kterou je kladen čím dál nižší význam, jde o tělesnou či pohybovou výchovu. V minulosti bylo na toto ve skautingu kladeno více důrazu, ale nejspíše převážně proto, že se původně skauting měl začlenit pod Sokol. Dnes se zaměřujeme na sociální oblast, multikulturu, ekologii apod. ale zapomínáme na to základní – pohyb. Dnešní děti neumí správně chodit,

natož běhat. Jde o něco, co by mělo být opět více zařazováno nejen do skautských programů, ale do vzdělávacích a výchovných organizací či institucí všeobecně.

V konečné části diplomové práci tedy nelze říci nic jiného, než že kořeny skautingu silně ovlivnili tvorbu nového výchovného programu a celé působení dnešního skautingu. Domníváme se, že i v budoucnu skauting na své kořeny nezanevře a bude se k nim i nadále obracet.

Položme si také otázku, jak je vůbec možné, že pilíře skautské výchovy jsou od svého vzniku neměnné. Je vůbec udržitelné, aby se v budoucnu český skauting stále o tyto pilíře opíral? Osobně se domníváme, že i přes neúprosný vývoj a změny ve společnosti s kterými úzce souvisí výchovná činnost, je zde určitý konzervativní rys u dětí, který se projevuje napříč generacemi. V dětech dřímá touha po hře, dobrodružství a zážitcích, to je to, co propojuje celé generace dětí. Z vlastní zkušenosti ze stanových táborů v přírodě víme, že i dítě žijící pouze virtuální realitou, po čase stráveném v přírodě, pod vedením pedagogů, dvou týdnech plných her a dobrodružství je schopno spolupracovat se skupinou a ovlivněno natolik, že dokáže pozměnit svůj dosavadní život. Jde o to ukázat dětem cestu za dobrodružstvím, dle našeho názoru jde o klíč k dětským srdcím. Touha po dobrodružství, přátelství a porozumění, to je společné všem dětem minulosti, přítomnosti a budoucnosti, právě na tom staví také skauting svou výchovu.

Z textu vyplývá, že skauting lidské společnosti zprostředkovává soubor mravních hodnot, které potřebují k přežití. Dle našeho mínění jde o jakési pravidla fair play, tedy poctivé hry. Pro demokratickou společnost je skauting významný i tím, že učí solidaritě, odvaze a kázni, bez čehož by demokracie být nemohla.

6 Závěr

Jak už jsme několikrát zmínili Junák v posledních několika letech prošel a stále prochází zásadní změnou, kterou odstartoval dokument Charta českého skautingu na počátku 21. století. Tento dokument pomohl ujasnit budoucí vizi Junáku, jehož podstatou je rozvíjet osobnost dětí a mládeže v jejich volném čase.

V diplomové práci se nám podařilo stručně nastínit důležité historické události a popsat kořeny skautingu jak v Evropě, tak i u nás. Jde o základní poznatky, na kterých staví i dnešní skauting a bez kterých by se neobešel. Následně jsme zde představili veškeré důležité situace a změny, které vedly k vytvoření nového skautského výchovného programu. Podařilo se nám tedy představit jednotlivé prvky, které vedou k celkovému pochopení problematiky. I přestože mluvíme v práci o proměně a novém programu, snaží se Junák, ponechávat si ze stoleté zkušenosti skautingu jen to nejlepší, a vytváří program aplikovatelný v dnešní době, na základě jeho původních principů a hodnot. Pro naplnění stanovených cílů používá systém klíčových kompetencí, který je v dnešní době mimo používán hlavně ve vzdělávacích soustavách v zemích Evropské unie. Jednotlivé kompetence se věnují dovednostem, znalostem a postojům v různých oblastech.

Podrobný popis skautského systému, který zde uveřejňujeme, ukazuje všestranné zaměření výchovy Junáka. Podstatná změna v novém programu je ta, že klade mnohem větší důraz na předávané informace a jednotlivé činnosti, které by neměly být pouze cílem samy o sobě, ale prostředkem k jejich naplnění. Z porovnání s minulými zásady a programem skautingu vyplynulo, že dnes mají skauti a skautky větší prostor k ovlivňování výběru aktivit a podílí se na následném hodnocení. Můžeme zde tedy vidět posun, kdy část zodpovědnosti za rozvoj dětí svěříme do jejich rukou.

Nový program vyžaduje aktivní a zodpovědný přístup mnoha dospělých lidí, kteří se zapojují prostřednictvím dobrovolné činnosti. Objevuje se zde problém, který si však Junák uvědomuje. Dobrovolnost lidí může i přes různá školení způsobit neodbornost v oblasti výchovy. Z toho důvodu organizace vydává množství metodik, které nabízejí podrobné návody, jak pracovat s oddílem, a zároveň se zaměřuje na pořádání odborných školení. Nejde však pouze o to naučit vedoucí připravit a realizovat aktivity, ale také náležitě je zhodnotit a naučit je pracovat s reflexí.

Co se týče historických kořenů, na kterých chce český skauting i nadále stavět, jsou dle našeho mínění neměnnými pilíři, které budou skauting provázet i v budoucnu. Dokládá to i porovnání cílů, které jsme v práci provedli a následná diskuze.

Závěrem bychom chtěli říci, že přes malé nedostatky, které se v programu vidíme a je potřeba je odstranit, nový výchovný program Junáka je schopen nabídnout model výchovy, který napomůže správnému rozvoji osobnosti dítěte. Nový program je silně ovlivněn historickým vývojem skautingu, jak světového, tak i českého a staví na jeho podstatě. Domníváme se, že jde o správné rozhodnutí, nezanevřít na své kořeny, ale skrze ně inspirovat novou generaci dětí. Pokud se Junák ještě více otevře dalším volnočasovým organizacím a rozšíří spolupráci se světovým skautingem, splní bez jakýchkoliv problémů veškeré své stanovené cíle.

7 Zdroje

7.1 Knižní zdroje

- 1) ARENDT, Hannah. 2002. *Mezi minulostí a budoucností: osm cvičení v politickém myšlení*. Brno: CDK, 262 s. Politika a společnost, sv. 3. ISBN 80-85959-92-5.
- 2) BADEN-POWELL, R. 2009. *Skauting pro chlapce*. Praha: Junák, ISBN 978-80-86825-21-3
- 3) BADEN-POWELL, R. 2006. *Na pomoc skautským vůdcům*. Praha: Junák, ISSN 1210-9827
- 4) BŘICHÁČEK, Václav. 2001. *Junák na přelomu století. 1. vyd.* Praha: Junák, ISBN 80-86109-56-9
- 5) BŘICHÁČEK, Václav. 1991. *Poselství skautské výchovy*. Liberec: Skauting, 114 s. Skautské prameny.
- 6) BŘICHÁČEK, Václav. 1998. *Skautskou stezkou*. Praha: Junák, 393 s., front. ISBN 80-86109-07-0.
- 7) *Cesta Ohně, 4. stupeň skautské stezky*. 2008. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, ISBN 978-80-86825-28-1
- 8) *Cesta Vody, 2. stupeň skautské stezky*. 2008. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, ISBN 978-80-86825-26-7
- 9) *Cesta Vzduchu, 3. stupeň skautské stezky*. 2008. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, ISBN 978-80-86825-27-4
- 10) *Cesta Země, 1. stupeň skautské stezky*. 2008. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, ISBN 978-80-86825-25-0
- 11) ČÁDA, F. 1913. *Význam skautování*. Praha: České lidové knihkupectví, 24 s.
- 12) HEIDBRINK, Horst. 1997. *Psychologie morálního vývoje*. Praha: Portál, 175 s. Studium, 2. ISBN 80-7178-154-1.
- 13) HOŘAVOVÁ, K., KLÁPŠTĚ, P. 2006. *Symbolický rámec podle 3.B.* Praha: Junák, ISSN 1210-9827
- 14) KASPER, Tomáš. 2008. *Dějiny německého hnutí mládeže v českých zemích – analýza, prameny, interpretace*. Liberec: Technická univerzita, 189 s.
- 15) KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. 2016. *Německé mládežnické hnutí a spolky mládeže v ČSR v letech 1918-1933*. Praha: Academia, 262 p. Společnost, sv. 15.
- 16) KOL. AUTORŮ. 2006. *Experimentální skautská stezka, manuál pro vedoucí*. Praha: Junák, ISBN 80-86825-20-5

- 17) KUBÍKOVÁ, Petra. 2014. *Skautské odkazy – metodika výchovy historií*. Praha. Junák – svaz skautů a skautek ČR, s.112, ISBN 978-80-7501-062-9
- 18) KUPKA Ondřej. 2005. *Družinový systém*. Praha: Junák, ISSN 1210-9827
- 19) NÁČELNICTVO JUNÁKA PRO STRATEGII. 2016. *Strategie 2022 - Inspirovat skautingem*. 4. vyd. Praha: Junák
- 20) NOSEK, V. a kol. 1994. *Cestou k pramenům*. 1.vyd. Praha: Junácká edice, ISBN 80-85209-27-6
- 21) NOSEK, V. 2001. *Skautská symbolika*. 1. vyd. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR Tiskové a distribuční centrum, s. 20, ISBN: 80-86109-75-5
- 22) MACHONIN, Pavel. 2005. *Česká společnost a sociologické poznání: Problémy společenské transformace a modernizace od poloviny šedesátých let 20. století do současnosti*. 1. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 286 s. ISBN 80-86642-39-9.
- 23) PEČENÝ, Jan. 1999. *Skautský slib, jeho význam a metodika bezprostřední přípravy*. Slibové vigilie. s.9
- 24) PLAJNER, R. 1992. *Úsvit českého junáctví*. Praha: Historická komise ústřední rady Junáka, 288 s. ISBN 80–8520925X.
- 25) SVOJSÍK, Antonín Benjamin (ed.). 1992. *Základy junáctví*. Praha, s. 732
- 26) ŠANTORA, R. ed., 2012. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*, Praha: Junák – TDC.
- 27) *Skautský oddíl: 2. a 5. pražský oddíl Junáka – Jaroslav Foglar a Jaroslav Novák: 1913-2013*. 2014. Editor Roman ŠANTORA. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 205 s.
- 28) ČESKOSLOVENSKÝ JUNÁK – svaz skautů a skautek. Stanovy spolku schválené IV. Junáckým sněmem dne 19.-20.5.1990
- 29) JUNÁK – svaz skautů a skautek. Stanovy spolku schválené V. sněmem Junáka dne 25.-26.4.1992
- 30) JUNÁK – český skaut, z. s. Stanovy spolku schválené VII mimořádným sněmem Junáka v Olomouci dne 26. listopadu 1994. 8 s.
- 31) JUNÁK– český skaut, z. s. Stanovy spolku schválené X. Valným sněmem Junáka ve Vsetíně dne 21. 10. 2001. 16 s.
- 32) JUNÁK – český skaut, z. s. Stanovy spolku schválené XIV. Valným sněmem Junáka v Litomyšli dne 29. 3. 2014. 24 s.
- 33) ŠIMÁNEK, Josef. 1946. *Skauting: jeho význam, podstata a ethika*. 2. vyd. Praha: Rebcovo nakladatelství

- 34) VALIŠOVÁ, Alena. 1999. *Autorita ve výchově: vzestup, pád, nebo pomalý návrat*. Praha: Karolinum, 185 s. ISBN 80-7184-857-3.
- 35) VOŇÁVKOVÁ, Věra. 2005. *Tichou poštou: Několik dopisů o smyslu skautingu*. 1. vyd. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, 28 s. ISBN 1210-8727.
- 36) WOSM – Světová organizace skautského hnutí. 1997. *Základní principy*. Ženeva: vlastním nákladem. 16 s.
- 37) WOSM-Světová skautská konference. 1999. *Základní charakteristika skautingu*. s.85
- 38) ZAJÍC, Jiří. 2008. *Kdo jsem: Metodika ke skautské stezce*. 1. vyd. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, 112 s. ISBN 978-80-86825-32-8.
- 39) ZATLOUKAL-ŠEVLK, Václav. 1997. *Katoličtí skauti-junáci v Československu*. Brno: Javor, ISBN 80-900948-3-X.
- 40) ŽÁRSKÁ, M. (ed.), ERMLOVÁ, M., KUPKA, O., KLÁPŠTĚ, P., ZAJÍC, J., ŠANTORA, R. 2008. *Jak pracovat se stezkou*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISSN 1210-9827
- 41) ŽÁRSKÁ, Magdaléna a Karel LOUCKÝ. 2011. *Co umím a znám: metodika ke skautské stezce*. 1. vyd. Praha: Junák – TDC. ISBN 978-80-86825-58-8
- 42) ŽÁRSKÁ, M. 2007. *Od Exzodu ke Svojsíkovu závodu*. Praha: Junák, ISBN 978-80-86825-24-3

7.2 Časopisy

- 43) SKAUTING, 1990, roč. 1, č. 0
- 44) SKAUTING, 1999, roč. 38, č. 4
- 45) SKAUTING, 1999, roč. 38, č. 2
- 46) SKAUTING, 2000, roč. 38, č. 7
- 47) SKAUTING, 2000, roč. 38, č. 9
- 48) SKAUTING, 2005, roč. 43, č. 3, ISSN 1210-9827.
- 49) SKAUTING, 2008, roč. 46, č. 2, ISSN 1210-9827.
- 50) SKAUTING, 2016, roč. 54, č. 4, ISSN 1210-9827.
- 51) JUNÁK, 1915, roč. 1, č. 1 a 2
- 52) JUNÁK, 1915, roč. 1, č. 3 a 4
- 53) JUNÁK, 1915, roč. 1, č. 7 a 8
- 54) JUNÁK, 1990, roč. 33, č. 0
- 55) JUNÁK, 1990, roč. 33, č. 1

56) JUNÁK HLÁŠÍ, 1989, roč. 1, č. 1

57) SVOJSÍK, Antonín Benjamin. prosinec 1911. *Feuilleton. Výchova mladé Anglie*.
Národní listy.

7.3 Internetové zdroje

58) CHARTA českého skautingu na počátku 21. století. 2005. [online] [cit. 5.6.2018]
Dostupný z: <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/dokumenty/e-knihovna/detail-946/>

59) Novák, Lukáš. Skaut. [online] 2003 [cit. 7.1.2018] Dostupné z:
<http://www.skaut.org/skauting.php#a>.

60) Skaut – pro rodiče [online]. 2018 [cit. 16.06.2018]. Dostupné z:
<https://www.skaut.cz/pro-rodice/>

61) Skauting. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA):
Wikimedia Foundation, 2001. [cit.7.1.2018]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Skauting>.

62) Skautský slib – Wikiwand. Wikiwand [online]. [cit.31.5.2018]. Dostupné z:
http://www.wikiwand.com/cs/Skautsk%C3%BD_slib

63) Svaz skautů a skautek České republiky - *Slovo na semináři Slibuji na svou čest -
Význam skautského slibu. Libri prohibiti 2011*. [online]. 2013 [cit. 2.6.2018].
Dostupné z: <http://www.svazskautu.cz/vigilie/slovo-na-seminari-slibuji-na-svou-cest-vyznam-skautskeho-slibu-libri-prohibiti-2011/>

64) JUNÁK, Svaz skautů a skautek – ČR. 2008. [online]. [cit. 6.6.2018]. Skautská
křížovatka (materiály ke stažení): *Výchovný program Junáka* Dostupné z:
<http://stara.krizovatka.skaut.cz/novy-skautsky-program-3/materialy-ke-stazeni/>

65) JUNÁK, Svaz skautů a skautek - A. Skautská křížovatka [online]. 2005 [cit.
17.4.2018]. *Ostatní materiály – prezentace*. Dostupné z:
<<http://krizovatka.skaut.cz/novy-skautskyprogram-3/materialy-ke-stazeni/ostatni-dokumenty-k-novemu-programu/>>.

66) JUNÁK, Svaz skautů a skautek - B. Skautská křížovatka [online]. 2005 [cit.
17.4.2018]. *Co je nový výchovný program?* Dostupné z:
<<http://krizovatka.skaut.cz/novy-skautskyprogram-3/novy-vychovny-program-junaka/co-to-je-novy-vychovny-program/>>.

67) JUNÁK, Svaz skautů a skautek - C. Skautská křižovatka [online]. 2005 [cit. 17.4.2018]. *Nový program*. Dostupné z: <<http://krizovatka.skaut.cz/novy-skautsky-program-3/novy-vychovny-program-junaka/>>.